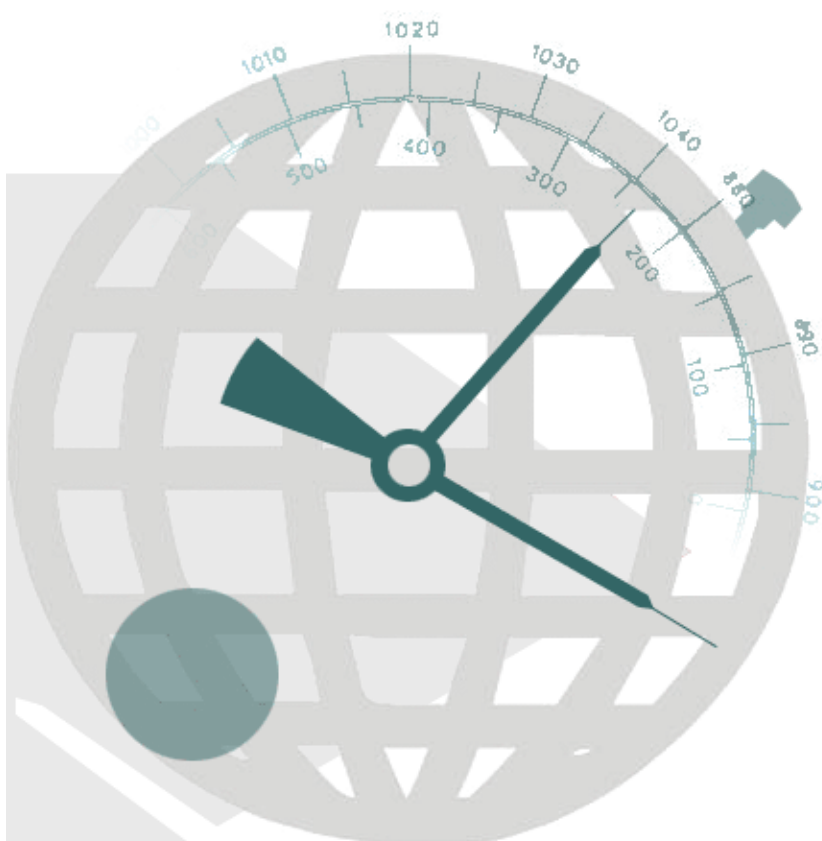

Baròmetre 15

Sobre conflictes, drets humans
i construcció de pau

Juliol - Setembre 2007
PROGRAMA DE CONFLICTES I
CONSTRUCCIÓ DE PAU

El present Informe ha estat elaborat per l'equip de la Unitat d'Alerta de l'Escola de Cultura de Pau, format per: Maria Cañadas Francesch (drets humans), Albert Caramés Boada (militarització i desarmament), Vicenç Fisas Armengol (processos de pau), Patricia García Amado (crisis humanitàries), Marta Mendiola Gonzalo (drets humans), Maria Prandi Chevalier (drets humans), Gema Redondo de la Morena (rehabilitació postbèl·lica), Josep Maria Royo Aspa (conflictes armats), Núria Tomàs Collantes (tensions), Jordi Urgell García (conflictes armats), María Villellas Ariño (gènere i construcció de pau) y Ana Villellas Ariño (tensions y conflictes armats).

Glossari	4	Amèrica i Carib	71
00 Introducció	7	Àsia i Pacífic	71
01 Conflictes armats	11	Europa i Àsia Central	72
Evolució dels conflictes armats	12	Orient Mitjà	73
Àfrica	12	5.2. L'acció humanitària durant el trimestre	74
a) Àfrica Occidental	12	a) Informe de la OMS sobre la salut al món	74
b) Corn d'Àfrica	13	2007	
c) Grans Llacs Àfrica Central	14	b) La resposta dels donants durant el	75
d) Magrib i Nord d'Àfrica	15	trimestre	76
Amèrica	15		
Àsia i Pacífic	16	06 Desarmament	79
a) Àsia Meridional	16	6.1. Proliferació d'armament lleuger	79
b) Sud-est Asiàtic i Oceania	18	a) Nacions Unides	79
Europa	20	b) Iniciatives internacionals	80
Orient Mitjà	21	c) Iniciatives regionals	81
02 Situacions de tensió i disputes d'alt risc	25	6.2. Desarmament, Desmobilització i Reintegració	83
Evolució de las tensions	25	(DDR)	83
Àfrica	26	a) Aconteixements més rellevants del trimestre	
a) Àfrica Austral	26	b) Serveis bàsics per a la reintegració d'ex	86
b) Àfrica Occidental	26	combatents	
c) Corn d'Àfrica	27	07 Drets humans i Dret Internacional	89
d) Grans Llacs Àfrica Central	28	Humanitari	
Amèrica	30	7.1. Violacions de los drets humans i del dret	89
Amèrica del Nord, Centreamèrica Carib	30	humanitari	
Amèrica del Sud	30	a) Abuso de poder por part de los cossos i	89
Àsia	31	forces de seguretat de l'Estat	
a) Àsia Meridional	31	b) Llibertat d'expressió i participació política	93
b) Sud-est asiàtic i Oceania	32	c) Tortura	
Europa i Àsia Central	35	d) Drets Econòmics, Socials i Culturals	93
a) Europa	35	7.2. Justícia Transicional	95
b) Àsia Central i Caucas	36	a) Tribunals internacionals: Decisions sobre	95
Orient Mitjà	36	responsabilitat penal internacional	
03 Processos de Pau	41	b) Tribunals Penals Mixtos, Híbrids e	97
3.1 Evolució dels processos de pau	41	Internacionalitats	
Àfrica	42	c) Comissions de la veritat i justícia ordinària	
a) Àfrica Occidental	42	d) Declaracions de perdó	97
b) Corn d'Àfrica	42	e) Lleis d'amnistia	
c) Grans Llacs Àfrica Central	44	f) La justícia en les negociacions de pau	
d) Magrib	45	7.3. Qüestions institucionals	
Amèrica	46	a) Nacions Unides	
Àsia i Pacífic	46	b) Consell d'Europa	
a) Àsia Meridional	46	c) Unió Europea	
b) Sud-est Asiàtic	47	08 Dimensió de gènere en la construcció de pau	101
Europa i Àsia Central	49	8.1. La dimensió de gènere en l'impacte dels conflictes	
Europa	49	armats	101
Àsia Central i Caucas	50	a) Violència sexual como a arma de guerra	102
Orient Mitjà	51	b) Violència contra les dones	
3.2. L'absència de les dones en els processos de	52	8.2. La construcció de pau des d'una perspectiva de	104
negociació		gènere	
04 Rehabilitació postbèl·lica i acompanyament	55	a) Rehabilitació postbèl·lica	104
Internacional		b) La perspectiva de gènere a les Nacions	
4.1. Evolució de la rehabilitació postbèl·lica per àmbits	56	Unides	104
d'intervenció		c) La dimensió de gènere en els processos de	
a) Seguretat	56	pau	106
b) Govern i participació	58	Escola de Cultura de Pau (UAB)	109
c) Justícia i reconciliació	60		
d) Benestar social i econòmic	61		
4.2. Països en fase avançada de rehabilitació.	63		
Aconteixements més destacats			
4.3. Acompanyament internacional	64		
05 Crisis humanitàries	67		
5.1. Evolució dels contextos de crisis humanitàries	67		
Àfrica	67		
a) Àfrica Austral	68		
b) Àfrica Occidental	68		
c) Corn d'Àfrica	69		
d) Grans Llacs Àfrica Central	70		

ACNUR: Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats
ACP: Àsia, Carib, Pacífic
ACH: Acord de Cessament d'Hostilitats
ADF: *Afghanistan Development Forum*
AIEA: Agència Internacional de l'Energia Atòmica
AMIB: Missió de la Unitat Africana a Burundi
ANP: Autoritat Nacional Palestina
AOD: Ajuda Oficial al Desenvolupament
APC: Autoritat Provisional de la Coalició
APHC: *All Parties Hurriyat Conference*
AUC: *Autodefensas Unidas de Colombia*
BICC: *Bonn International Center for Conversion*
BM: Banc Mundial
BONUCA: Oficina de les Nacions Unides de Suport a la Consolidació de la Pau a R. Centrafricana
BRF: *Bougainville Resistance Force*
CAD: Comitè d'Ajuda al Desenvolupament
CAP: *United Nations Inter-Agency Consolidated Appeal Process* (Crida Consolidada Interagències de Nacions Unides)
CARICOM: *Caribbean Community*
CAS: Assistència Estratègia País
CASA: *Coordinating Action on Small Arms*
CDHNU: Comissió de Drets Humans de Nacions Unides
CEI: Comunitat d'Estats Independents
CEMAC: Comunitat Econòmica i Monetària dels Països d'Àfrica Central
CICR: Comitè Internacional de la Creu Roja i la Mitja Lluna Roja
COAV: *Children in Organised Armed Conflict*
CODHES: *Consultoría para los Derechos Humanos y el Desplazamiento*
CPI: Cort Penal Internacional
CPN: *Communist Party of Nepal*
DDR: Desarmament, Desmobilització i Reintegració
Dòlars: Dòlars d'EUA
ECHA: Comitè Executiu Afers Humanitaris
ECHO: Oficina d'Ajuda Humanitària de la Unió Europea
ECOMOG: *Economic Community of West African States Monitoring Group*
ECOSOC: Consell Econòmic i Social de Nacions Unides
ECOWAS: Comunitat Econòmica d'Estats d'Àfrica Occidental
EEBC: Comissió de Fronteres entre Eritrea i Etiòpia
EUA: Estats Units d'Amèrica
ELN: *Ejército de Liberación Nacional*
ENA: Exèrcit Nacional Albanès
EUFOR: *European Union Forces*
EZLN: *Ejército Zapatista de Liberación Nacional*
Fad'H: *Forces Armées d'Haïti*
FAO: Organització per a l'Alimentació i l'Agricultura de Nacions Unides
FARC: *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*
FDD: *Forces pour la Défense de la Démocratie*

FDI: Fons de Desenvolupament per a Iraq
FDLR: *Forces Démocratiques per a l'Alliberament de Rwanda*
FFAA: Forces Armades governamentals
FKM: *Front Kedaulatan Maluku* (Front per a la Sobirania de Moluques)
FLEC: *Frente de Libertação do Enclave de Cabinda*
FMI: Fons Monetari Internacional
FNL: *Forces Nationales de Libération*
GAFI: Grup d'Acció Financera
GAM: *Gerakin Aceh Merdeka* (Moviment d'Aceh Lliure)
GIA: Grup Islàmic Armat
GNT: Govern Nacional de Transició
GPP: *Groupement Patriotique pour la Paix*
GSPC: Grup Salafista per a la Predicació i el Combat
HIPC: *Heavily Indebted Poor Countries* (Països Pobres Fortament Endeutats)
IANSA: *International Action Network on Small Arms*
ICBL: *International Campaign to Ban Landmines*
IDG: Índex de Desenvolupament relatiu al Gènere
IDH: Índex de Desenvolupament Humà
IDP: *Internally Displaced Persons* (Persones Desplaçades Internes)
IEMF: *Interim Emergency Multinational Force* (Força Multinacional Provisional d'Emergència)
IFM: *Isatubu Freedom Movement*
IGAD: *Intergovernmental Authority on Development*
IISS: *International Institute for Strategic Studies*
IOM: Organització Internacional de Migracions
IPC: Índex de Percepció de la Corrupció
IRIN: *United Nations Integrated Regional Information Network*
IRIS: *Institut de Relations Internationales et Stratégiques*
ISAF: Força Internacional d'Assistència a la Seguretat
ISDR: *International Strategy for Disaster Reduction*
JEM: *Justice and Equality Movement*
JKLF: *Jammu and Kashmir Liberation Front*
KANU: *Kenya African National Union*
LDC: *Least Developed Countries* (Països Menys Desenvolupats)
LND: Lliga Nacional Democràtica
LRA: *Lord's Resistance Army*
LTTE: *Liberation Tigers Tamil Eelam* (Tigres d'Alliberament de la Terra Preciosa dels Tamil)
LURD: *Liberians United for Reunification and Democracy*
MAS: *Movimiento Al Socialismo*
MDC: *Mouvement for the Democratic Change*
MDJT: *Mouvement pour la Démocratie et la Justice au Tchad*
MDF: *Meckauvi Defense Force*

MDR: Moviment Democràtic Republicà
MERCOSUR : Mercat Comú del Sur
MFDC: *Mouvement des Forces Démocratiques de Casamance*
MILF: *Moro Islamic Liberation Front*
MINUCI: Missió de Nacions Unides a Côte d'Ivoire
MINURSO: *Misión de Naciones Unidas para el Referéndum en el Sáhara Occidental*
MINUSTAH: Missió de Nacions Unides per a l'Estabilització d'Haití
MJP : *Mouvement pour la Justice et la Paix*
MLC: *Mouvement pour la Libération du Congo*
MNLF: *Moro National Liberation Front*
MODEL: *Movement for Democracy in Liberia*
MONUC: Missió de Nacions Unides a RD Congo
MPCI: *Mouvement Patriotique de Côte d'Ivoire*
MPIGO: *Mouvement Patriotique pour l'Indépendance du Grand Ouest*
MPLA: Moviment per a l'Alliberament d'Angola
MSF: Metges Sense Fronteres
NDC: *National Democratic Congress*
NDFB: *National Democratic Front of Bodoland*
NEPAD: *New Economic Partnership for African Development*
NMRD: *National Mouvement for Reform and Development*
NLFT: *National Liberation Front of Tripura*
NPA: *New People's Army*
NPP: *New Patriotic Party*
NRC: *Norwegian Refugee Council*
NSCN (IM): *National Socialist Council of Nagaland – Isak – Muivah*
OCDE: Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic
OCHA: Oficina de Coordinació d'Afers Humanitaris de Nacions Unides
OCI: Organització de la Conferència Islàmica
ODM: Objectius de Desenvolupament del Mil·lenari
OEA: Organització dels Estats Americans
OMC: Organització Mundial del Comerç
OMS: Organització Mundial de la Salut
ONG: Organització No Governamental
ONU: Organització de les Nacions Unides
ONUB: Missió de Nacions Unides a Burundi
ONUSIDA: Programa de les Nacions Unides sobre el VIH/SIDA
OPM: *Organisasi Papua Merdeka* (Organització de la Papua Lliure)
OSCE: Organització per a la Seguretat i Cooperació a Europa
OTAN: Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord
PAC: *Patrullas de Autodefensa Civil*
PDP: *People's Democratic Party*
PESC: Política Exterior i de Seguretat Comuna
PESD: Política Europea de Seguretat i Defensa
PIB: Producte Interior Brut

PMA: Programa Mundial d'Aliments
PNB: Producte Nacional Brut
PNUD: Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament
PRIO: *Peace Research Institute of Oslo*
PWG: *People's War Group*
RAMSI: *Regional Assistance Mission to the Solomon Islands*
RCD-Goma: *Rassemblement Congolais pour la Démocratie-Goma*
RCD-K-ML: *Rassemblement Congolais pour la Démocratie-Mouvement pour la Libération*
RCD-N: *Rassemblement Congolais pour la Démocratie-National*
RTFT: *Results Focused Transnational Framework*
RSM: *Republik Maluku Selatan* (República de Moluques del Sud)
RUF: *Revolutionary United Front*
SADC: *South African Development Community*
SFOR: *Stabilisation Force*
SIPRI: *Stockholm International Peace Research Institute*
SLA: *Sudan's Liberation Army*
SPLA: *Sudan's People Liberation Army*
TLCAN: Tractat de Lliure Comerç per a Amèrica del Nord
TNP: Tractat de No Proliferaió Nuclear
UA: Unió Africana
UAB: Universitat Autònoma de Barcelona
UE: Unió Europea
ULFA: *United Liberation Front of Assam*
UNAMA: Missió d'Assistència de Nacions Unides a Afganistan
UNAMIS: Missió Avançada de Nacions Unides a Sudan
UNAMSIL: Missió de Nacions Unides per a Sierra Leone
UNDG: Grup de Nacions Unides per al Desenvolupament
UNDOF: Força d'Observació de la Separació de Nacions Unides
UNESCO: Organització de Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura
UNFICYP: Força de les Nacions Unides per al Manteniment de la Pau a Xipre
UNICEF: Fons de Nacions Unides per a la Infància
UNIDIR: Institut de Nacions Unides per a la Investigació sobre el Desarmament
UNIFEM: Fons de Desenvolupament de Nacions Unides per a la Dona
UNIFIL: Força Interina de Nacions Unides a Líban
UNFPA: Fons de Nacions Unides per a la Població
UNITA: *União para a Independência Total de Angola*
UNAMA: Missió de Nacions Unides a Afganistan
UNMA: Missió de Nacions Unides a Angola
UNMEE: Missió de Nacions Unides a Etiòpia y Eritrea
UNMIK: Missió d'Administració Interina de Nacions Unides a Kosovo
UNMIL: Missió de Nacions Unides a Libèria

UNMISET: Missió de Nacions Unides de Suport a Timor-Leste

UNMOGIP: Grup d'Observació Militar de Nacions Unides a Índia i Pakistan

UNMOP: Missió d'Observació de Nacions Unides a Prevlaka

UNMOVIC: Comissió de Supervisió i Verificació de les Inspeccions de Nacions Unides

UNOCI: Missió de Nacions Unides a Côte d'Ivoire

UNOGBIS: Oficina de Suport a la Construcció de Pau de Nacions Unides a Guinea-Bissau

UNOL: Oficina de Suport a la Construcció de Pau de Nacions Unides en Libèria

UNOMIG: Missió d'Observació de Nacions Unides a Geòrgia

UNOTIL: Oficina de Nacions Unides a Timor-Leste

UNPOS: Oficina Política de Nacions Unides a Somàlia

UNPPB: *United Nations Political and Peace Building Mission*

UNRWA: *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East* (Agència de Treball i Ajuda de Nacions Unides per als Refugiats Palestins a Orient Mitjà)

UNSCO: Oficina del Coordinador Especial de Nacions Unides per a Orient Mitjà

UNTOP: Oficina de Construcció de Pau de Nacions Unides a Tadjikistan

UNTSO: Organització per a la Supervisió de la Treva de Nacions Unides

USAID: Agència per al Desenvolupament Internacional d'EUA

USCRI: *United Nations Committee for Refugees and Immigrants*

VIH/SIDA: Virus de Immunodeficiència Humana / Síndrome de Immunodeficiència Adquirida

ZANU-PF: *Zimbabwe African National Union-Patriotic Front*

El “**Baròmetre**” és un informe trimestral editat en castellà, català i en anglès pel programa de Conflictes i Construcció de Pau de l'Escola de Cultura de Pau de la Universitat Autònoma de Barcelona, que **analitza els esdeveniments ocorreguts al món al llarg del trimestre (juliol – setembre 2007)** a través de vuit apartats: conflictes armats, tensions, processos de pau, rehabilitació postbèl·lica, crisis humanitàries, desarmament, drets humans i Dret Internacional Humanitari i dimensió de gènere en la construcció de la pau. Aquesta publicació actualitza les dades de l'informe anual “Alerta 2007” i dels anteriors números del “Baròmetre”, basant-se en la informació publicada quinzenalment al “Semàfor”¹, butlletí electrònic editat igualment pel programa de Conflictes i Construcció de Pau.

Alguns dels fets més rellevants assenyalats en aquest “Baròmetre” del segon trimestre de 2007 són els següents:

Conflictes armats

- El nombre de conflictes armats va disminuir de 25 a 23, a causa de la reducció dels enfrontaments interns a Palestina i a l'acord de pau al juny entre els seguidors d'al-Houthi i el Govern al Iemen.
- La nota més rellevant del trimestre va ser l'increment de les hostilitats en 10 contextos, destacant per la seva virulència, una vegada més, l'Afganistan, l'Iraq, Somàlia i el Sudan (Darfur), als quals se'ls va unir la RD Congo i el Waziristan (Pakistan).
- L'escalada dels enfrontaments a la província de Kivu Nord entre el general tutsi dissident Laurent Nkunda i les FFAA de la RD Congo pot tenir conseqüències regionals.
- El Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar l'establiment de la missió mixta UA/ONU de manteniment de la pau a Darfur i de la missió de manteniment de la pau liderada per la UE a la zona fronterera entre la R. Centreafricana i el Txad.
- El Govern tailandès va renovar l'estat d'emergència i va intensificar la seva política contrainsurgent a les províncies del sud de majoria malaio-musulmana.
- Al Waziristan (Pakistan) la situació de violència es va agreujar després de la suspensió per part de les milícies talibanes de l'acord de pau assolit el 2006 amb el Govern.

Situacions de tensió i disputes d'alt risc

- La reactivació de grups insurgents tuareg a Mali i Níger va provocar un augment de la tensió a la zona occidental de l'Àfrica, sent declarat l'estat d'alerta al nord del Níger.
- Burundi va patir una greu deterioració de la seva situació com a conseqüència de la greu crisi política i dels enfrontaments entre dues faccions de les FNL que va posar en perill el procés de pau.
- La tensió entre els partidaris d'Hamàs i de Fatah es va institucionalitzar amb la creació de dues entitats polítiques separades a la Franja de Gaza i Cisjordània, respectivament, i es va veure agreujada pel bloqueig a la primera i el suport internacional a la segona.
- Les manifestacions a Myanmar encapçalades per monjos budistes i opositors per protestar pel preu dels béns bàsics van ser reprimides durament per la Junta Militar.
- Malgrat no concretar-se una operació transfronterera a gran escala, l'exèrcit turc va realitzar bombardejos al nord de l'Iraq per atacar les bases del PKK.
- Nous brots de violència a Timor-Leste van ocasionar diversos morts i ferits, a més de la destrucció de nombrosos habitatges.

Processos de pau

¹ Aquest número del Baròmetre inclou *Semàfors* del número 167 al 172.

- Els grups armats que operen a Darfur van acceptar negociar un full de ruta dissenyat per la UA i l'ONU.
- L'Índia va proposar al Pakistan l'ús conjunt dels recursos naturals i aqüífers del Caixmir.
- Indonèsia va acceptar col·laborar en la facilitació del conflicte del sud de Tailàndia.
- Tony Blair va ser nomenat enviat del Quartet per a l'Orient Mitjà.
- Només un 4% de les persones que intervenen en negociacions de pau són dones.

Rehabilitació postbèl·lica

- Les eleccions generals celebrades a Sierra Leone han sigut un èxit de participació i transparència.
- Es va celebrar a Roma una Conferència sobre l'Estat de Dret a l'Afganistan en què es va adoptar un pla d'acció per al sector de la seguretat.
- El Govern de transició nepalès va decidir posposar les eleccions fins el 22 de novembre de 2007.
- La Comissió per a la Consolidació de la Pau va presentar el seu primer informe anual a l'Assemblea General de la ONU.
- El Consell de Seguretat va aprovar el desplegament d'una missió híbrida de les Nacions Unides i la Unió Africana amb l'autorització del Govern de Jartum.

Crisis humanitàries

- Les Nacions Unides van aprovar el desplegament d'una força internacional a les fronteres del Txad i la R. Centreafricana amb el Sudan per a la protecció dels camps de refugiats.
- La OMS va alertar del risc d'epidèmies al sud d'Àsia pel fort impacte dels monsons, amb 3.000 morts i 30 milions de desplaçats a la regió.
- A Palestina, el bloqueig d'Israel imposat a la Franja de Gaza va estar a punt d'abocar la població al col·lapse.
- El Govern de Sri Lanka va prohibir el retorn dels desplaçats tàmils a dues àrees del nord-est de Trincomalee després de ser designades Zones d'Alta Seguretat.

Desarmament

- El Consell de Seguretat de l'ONU va estendre l'embargament d'armes contra els grups armats no estatals que operen a la RD Congo per un període de sis mesos.
- L'OSCE va aprovar una resolució a favor d'un acord internacional per a la prohibició de la producció, ús, transferència i emmagatzematge de la munició de fragmentació.
- Rússia va suspendre la seva participació en el Tractat Europeu de Forces Convencionals de 1990, que limita l'arsenal d'armes convencionals a Europa.
- Un nou anuari de l'*Small Arms Survey* xifra en 875 milions la xifra d'armes lleugeres a tot el món, un 75% de les quals està en mans de la població civil.
- El Govern dels EUA va reconèixer l'extraviament durant 2004 i 2005 d'unes 190.000 armes lleugeres que havien de ser transferides a les forces de seguretat iraquianes.
- Es va iniciar a Côte d'Ivoire el procés de desarmament i desmobilització d'uns 42.500 membres de les *Forces Nouvelles* i 5.000 de les FFAA regulars.

Drets humans

- Es van produir nous desenvolupaments legislatius sobre normes antiterroristes i de seguretat nacional que concedeixen excessius poders als cossos i forces de seguretat a Turquia, Zimbabwe i Tailàndia.
- Es van incrementar els atacs contra els professionals dels mitjans de comunicació a Somàlia i la RD Congo.
- El Defensor del Poble de l'Argentina va denunciar 17 companyies petrolieres davant el Tribunal Suprem pel dany ecològic i vulneracions als drets socials.
- La Comissió Internacional de Juristes i *Human Rights Watch* van afirmar que el projecte de llei que proposa la creació de la Comissió de la Veritat i Reconciliació al Nepal podria denegar els drets a la veritat, justícia i reparació de les víctimes.
- L'Assemblea General de l'ONU va aprovar la Declaració Internacional sobre Pobles Indígenes.

Gènere i construcció de pau

- La Relatora Especial sobre la Violència contra les Dones de les Nacions Unides va denunciar que la violència sexual contra les dones a la RD Congo suposa la crisi de més gravetat mundial en aquest sentit.
- L'aprovació de diverses lleis a Sierra Leone va permetre un avanç formal en la lluita contra la desigualtat i la discriminació de les dones.
- La *International Women's Peace and Solidarity Mission to Basilan and Mindanao* va demanar al Govern de les Filipines i al MILF la represa immediata de les negociacions de pau després de l'escalada de la violència a la zona.
- La *Women's Peace Coalition*, integrada per dones de Sèrbia i de Kosovo va reclamar la implementació de la resolució 1325 en la negociació sobre l'estatus final de Kosovo i la participació de les dones en les negociacions.

Conflictes armats

- ❑ El nombre de conflictes armats va disminuir de 25 a 23, a causa de la reducció dels enfrontaments interns a Palestina i a l'acord de pau al juny entre els seguidors d'al-Houthi i el Govern al Iemen.
- ❑ La nota més rellevant del trimestre va ser l'increment de les hostilitats en 10 contextos, destacant per la seva virulència, una vegada més, l'Afganistan, l'Iraq, Somàlia i el Sudan (Darfur), als quals se'ls va unir la RD Congo i el Waziristan (Pakistan).
- ❑ L'escalada dels enfrontaments a la província de Kivu Nord entre el general tutsi dissident Laurent Nkunda i les FFAA de la RD Congo pot tenir conseqüències regionals.
- ❑ El Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar l'establiment de la missió mixta UA/ONU de manteniment de la pau a Darfur i de la missió de manteniment de la pau liderada per la UE a la zona fronterera entre la R. Centreafricana i el Txad.
- ❑ El Govern tailandès va renovar l'estat d'emergència i va intensificar la seva política contrainsurgent a les províncies del sud de majoria malaïomulsumana.
- ❑ Al Waziristan (Pakistan) la situació de violència es va agreujar després de la suspensió per part de les milícies talibanes de l'acord de pau assolit el 2006 amb el Govern.

En aquest apartat s'hi analitzen els **23 conflictes armats**¹ actius durant el tercer trimestre del 2007. En aquest tercer trimestre s'ha produït una reducció de la xifra global de conflictes armats de 25 a 23, perquè la situació de violència intrapalestina es va reduir en el tercer trimestre i també perquè els seguidors d'al-Houthi i el Govern al Iemen van arribar a un acord de pau. La nota més rellevant del trimestre va ser l'increment de les hostilitats en 10 contextos, destacant per la seva virulència, una vegada més, l'**Afganistan, l'Iraq, Somàlia i el Sudan (Darfur)**, als quals se'ls va unir la RD Congo i el Waziristan (Pakistan) i, en menys grau, Algèria, Nigèria (Delta del Níger), l'Índia (Assam) i les Filipines (Abu Saiaf). 10 contextos més van continuar estancats i no es van constatar massa canvis ni millores perceptibles respecte al trimestre anterior. D'una altra banda, la victòria d'Hamàs sobre les milícies de Fatah a la Franja de Gaza va comportar una reducció significativa de la violència directa encara que va persistir un alt grau de tensió entre els dos moviments palestins. D'una altra banda, l'acord d'alto el foc al Iemen va continuar vigent encara que es van produir alguns enfrontaments esporàdics. Finalment, cal remarcar la relativa millora de la situació al Caixmir administrada per l'Índia. A més, es va renovar el cessament d'hostilitats entre el Govern d'Uganda i el grup armat d'oposició LRA sense que es produïssin violacions de l'alto el foc i, finalment, va continuar vigent el cessament d'hostilitats entre el Govern filipí i el grup armat d'oposició **MILF** malgrat diverses violacions de l'alto el foc.

Quadre 1.1. Conflictes armats en el tercer trimestre de 2007

Àfrica	Algèria, Txad, Nigèria (Delta del Níger), R. Centreafricana, RD Congo (Kivus i Ituri), Somàlia, Sudan (Darfur), Uganda
Amèrica	Colòmbia
Àsia	Afganistan, Filipines (Abu Saiaf), Filipines (MILF), Filipines (NPA), Índia (Assam), Índia (Jammu i Caixmir), Myanmar, Pakistan (Waziristan), Sri Lanka, Tailàndia
Europa	Rússia (Txetxènia)
Orient Mitjà	Iraq, Israel-Palestina, Líban, <i>Palestina</i> , <i>Iemen</i>

En cursiva, final del conflicte armat. En negreta, nou conflicte armat durant el tercer trimestre de 2007.

¹ Es considera **conflicte armat** qualsevol enfrontament protagonitzat per grups armats regulars i irregulars de diversa índole que, organitzats i usant armes o altres mitjans de destrucció, provoquen més de 100 víctimes mortals en un any. La consideració de conflicte armat en funció del nombre de víctimes contempla altres factors com ara la població total del país i l'abast geogràfic del conflicte armat, així com del nivell de destrucció generat i els desplaçaments forçats de població que comporta. Aquesta definició no inclou aquelles situacions que corresponguin a un altre tipus de violències com serien els actes de delinqüència comuna. En un mateix Estat pot haver-hi més d'un conflicte armat. L'existència d'un cessament d'hostilitats temporal en un context determinat no suposa el final del conflicte armat.

Evolució dels conflictes armats

Àfrica

Taula 1.1. Evolució dels conflictes armats a l'Àfrica			
Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causes de fons	Evolució 3r trimestre 2007
Algèria (1992-)	Govern, OQMI	Fragilitat democràtica, exclusió política de l'oposició islamista, instrumentalització religiosa	Deterioració
Txad (2006-)	Govern, FUC, SCUD, milícies sudaneses Janjaweed	Control del poder polític, dificultats per a l'alternança de poder, influència conflicte armat de Darfur (Sudan)	Estancament
Nigèria (delta del Níger) (2003-)	Govern, milícies de les comunitats ijaw, ogoni, itsekiri i urhobo, companyies de seguretat privades, MEND, MOSOP	Control del poder polític i dels recursos naturals, exclusió social i política	Deterioració
R. Centreafricana (2006-)	Govern, APRD, diverses milícies	Control del poder polític, dificultats per a l'alternança de poder, influència conflicte armat de Darfur (Sudan)	Estancament
RD Congo (1998-)	Govern, milícies Mai-Mai, grups armats d'Ituri, FDLR, Rastas, CNDP de Laurent Nkunda	Control del poder polític, dificultats per a l'alternança de poder i control dels recursos naturals	Deterioració
Somàlia (1988-)	GFT, SICS, Etiòpia, senyors de la guerra i milícies no adscrites a ambdós grups	Absència de pràctica democràtica, lluita pel poder polític regional, confederació vs. federació	Deterioració
Sudan (Darfur) (2003-)	Govern, milícies progovernamentals, SLA-Minawi, SLA-AI-Nour, SLA-Qassem Haj, JEM, NMRD, NRF	Marginació regional i política, control dels recursos naturals	Deterioració
Uganda (1986-)	Govern, LRA	Messianisme religiós i marginació regional	Suspensió temporal d'hostilitats

a) Àfrica Occidental

Al **Delta del Níger**, a **Nigèria**, durant el tercer trimestre de l'any van persistir els atacs i segrestos contra el sector petrolífer (des de principi de 2006, uns 200 estrangers han estat segrestats, la majoria de les vegades alliberats amb el pagament d'un rescat) en paral·lel a la **continuació de la violència a tot el país** i, en particular, a la regió del Delta, després de la **celebració de les eleccions parlamentàries i presidencials** el 21 d'abril, qüestionades per organitzacions locals i per la comunitat internacional. Aquestes eleccions fraudulent es han desembocat en una crisi política a causa de les dificultats per a la formació d'un Govern d'unitat nacional proposat pel nou President, Umaru Yar'Adua, per intentar tallar la crisi. Al Delta es va produir una nova escalada de la violència com a conseqüència dels enfrontaments entre grups armats i grups rivals instrumentalitzats pels polítics locals per acovardir els seus oponents, i també es va produir el segrest de diferents líders polítics. Així, es va establir el toc de queda a Port Harcourt i l'Exèrcit va llançar un operatiu militar que pretenia posar fi a l'enfrontament entre bandes rivals, que va concloure amb la mort de més de 30 persones, entre les quals suposadament es trobava Soboma George, líder d'un dels grups. A més, el grup armat d'oposició MEND va anunciar el final de la treva d'un mes després de finalitzar el seu termini el 3 de juliol, a causa de la persistència de la violència per part de les FFAA i els nuls avenços en la resolució del conflicte.

b) Banya de l'Àfrica

A **Somàlia**, el trimestre va destacar per la celebració de la **Conferència Nacional de Reconciliació** entre el 15 de juliol i el 30 d'agost, en paral·lel a la persistència de la violència, principalment a Mogadiscio. El Consell de Seguretat de l'ONU, mitjançant la resolució 1772, va ampliar per sis mesos més la **missió de la UA (AMISOM)**, encara que aquesta segueix

sense disposar dels contingents militars i recursos compromesos, qüestió que serveix a Etiòpia per justificar la presència del seu Exèrcit. Burundi va endarrerir novament l'enviament de 2.000 efectius: només França va donar 500.000 euros per al transport de les tropes burundeses, i els EUA van incomplir la seva promesa de proveir d'armes i municions el contingent. Com a reflex de la greu situació que travessa el país, *Human Rights Watch* va publicar un informe en el qual va denunciar les greus violacions de drets humans comeses per les forces etiòps, somalis i la insurgència a Mogadiscio. Concretament, es destaquen bombardejos d'àrees civils per part de la insurgència, assassinats de membres del Govern de Transició, execucions sumàries i mutilacions dels combatents capturats. Les forces etiòps van ser acusades d'haver comès execucions sumàries de civils i bombardejos indiscriminats contra zones molt poblades de Mogadiscio, havent en ocasions bombardejat hospitals. Finalment l'ONG subratlla el fet que el Govern de Transició no ha assegurat la protecció dels civils ni l'ajuda humanitària per als desplaçats i ha infringit tractes inhumans en les detencions en massa.

Quadre 1.2. La Conferència Nacional de Reconciliació a Somàlia, una altra oportunitat perduda?

El 15 de juliol va tenir inici l'esperada **Conferència Nacional de Reconciliació**, posposada tres vegades anteriorment. L'esmentada conferència va sorgir arran de la pressió occidental i de les Nacions Unides al Govern Nacional de Transició (GFT) perquè promogués un diàleg inclusiu i un procés de reconciliació real i ampliés el GFT a altres sectors socials i polítics i de la Unió dels Tribunals Islàmics (UTI). No obstant això, encara que el GFT finalment va invitar alguns grups opositors i membres dels tribunals islàmics a participar en la conferència, aquests últims es van negar a participar exigint la seva celebració en un país neutral i després de la retirada de les tropes etiòps, i membres del clan hawiye van estar presents encara que van secundar algunes demandes dels tribunals islàmics per sumar-se a la conferència, com la retirada de les tropes etiòps, la qual cosa va generar dubtes sobre l'abast real del procés.

EUA, encara que satisfet per l'enderrocament de la UTI, va veure com la inestabilitat resultant i el sorgiment d'una resistència armada i política de caràcter multifacètic contra l'ocupació etiòp i el GFT no entrava en els seus plans per la qual cosa s'ha unit a la UE en la promoció d'aquest diàleg inclusiu. Això no obstant, la configuració de la conferència, amb importants absències, teledirigida pel GFT i sense possibilitats de modificar la configuració d'aquest, va semblar nombrosos dubtes sobre el seu resultat. La revocació de l'expulsió del president del Parlament Federal de Transició, Sharif Hassan Sheik Aden, que havia intentat establir ponts de diàleg amb els tribunals, seria un bon inici d'acostament. En paral·lel, a principi de setembre es va celebrar una conferència a Asmara (Eritrea) que va reunir a l'oposició política i als sectors islamistes, i va configurar una aliança d'oposició al GFT i de rebuig a la presència etiòp a Somàlia, anomenada **l'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ALS)**.

A la regió de **Darfur**, al **Sudan**, el tercer trimestre es va caracteritzar per la continuació d'alts nivells de violència en paral·lel a les negociacions de pau, i a l'**aprovació per part del Consell de Seguretat de l'ONU de l'enviament de la missió conjunta AU/ONU**. Així, a final de juliol va ser aprovada la resolució 1769 autoritzant el desplegament d'una missió conjunta per al manteniment de la pau a la regió sudanesa de Darfur denominada UNAMID. Aquesta constarà d'un total de 26.000 efectius dins dels quals seran integrats els actuals destacaments de l'AMIS i els mòduls de suport moderat i en gran escala de l'ONU a l'AMIS (ja operatius en terreny). El control i comandament de la UNAMID recaurà sobre les Nacions Unides tal com es va concretar en les consultes realitzades a Addis Abeba al novembre de 2006; la major part dels integrants de la missió seran africans en la mesura del possible i actuaran en virtut del Capítol VII de la Carta de les Nacions Unides, la qual cosa inclou l'ús de la força per defensar la població civil, treballadors humanitaris i al seu propi personal i instal·lacions en cas d'atac. El Consell de Seguretat va manifestar que espera que la UNAMID tingui plena capacitat operativa abans que finalitzi l'any. Malgrat aquest important avanç, la situació a Darfur no va variar i van persistir els actes de violència, saquejos, incendis de poblacions i desplaçament forçat de població: Amnistia Internacional va denunciar que Khartum va seguir adquirint material militar de Rússia en violació de l'embargament d'armes, i la Relatora Especial de les Nacions Unides

sobre la situació dels drets humans al Sudan també va destacar les greus violacions dels drets humans comesos contra la població civil, i en especial, contra les dones.² Reflex de la complexitat que regna en la guerra que pateix Darfur cal destacar la configuració d'una nova coalició de grups armats a Asmara al juliol, la United Front for Liberation and Development (UFLD), formada per l'SLA de Khames Abdalla, l'SLA – Comando Unitari, l'RDFF, NMRD i SFDA, que va expressar el seu interès per participar en les negociacions d'Arusha.³

c) Grans Llacs i Àfrica Central

A la **RD Congo**, el trimestre es va veure marcat per la **continuitat de la fragilitat de la situació política a Kinshasa** i per l'**increment de la violència i la inestabilitat a l'est del país**. Així, es van incrementar durant els últims mesos els enfrontaments entre les brigades mixtes de les FFAA congolesees presents a la zona, amb el suport de la MONUC, contra les FDLR, milícies hutus responsables del genocidi a Rwanda el 1994. Cal recordar que al començament de l'any les milícies del general dissident d'origen tutsi, Laurent Nkunda, havien assolit un alto el foc amb les FFAA congolesees pel qual es van comprometre a la integració d'aquestes milícies en cinc brigades que es van denominar mixtes. Això no obstant, després de mesos de distanciaments i amenaces de ruptura d'aquest alto el foc, finalment a final d'agost Laurent Nkunda va retirar els seus milicians d'aquestes brigades posant fi al procés d'integració en les FFAA congolesees. Una de les qüestions que va contribuir a aquesta situació va ser la decisió del Govern congolès de suspendre l'ofensiva contra les FDLR, amb l'objectiu de reprendre el diàleg. Després d'això, es van iniciar enfrontaments de gran intensitat entre les FFAA congolesees, que s'havien reforçat militarment i havien concentrat a la zona efectius procedents d'altres regions del país, i el grup CNDP de Laurent Nkunda. Durant els últims mesos el CNDP també havia estat consolidant el seu control a grans àrees de la província de Kivu Nord, forçant a les comunitats a proporcionar-li suport, i rebent-lo també de Rwanda, tant de mercenaris tutsis que abonen la rebel·lió de la seva comunitat a l'altra banda de la frontera, com del Govern, encara que es descarta de moment una intervenció de Rwanda. Finalment, cal destacar les reunions mantingudes entre l'actual líder de l'oposició política parlamentària, antic líder guerriller i vicepresident del país, Jean Pierre Bemba, que continua exiliat a Portugal, amb diverses diplomàcies occidentals per discutir sobre la possibilitat del seu retorn al país i ocupar la seva plaça de senador sempre que compti amb les garanties de seguretat necessàries. D'una altra banda, al districte d'Ituri es va produir una certa millora de la situació amb l'avanç del procés de DDR.

El nord de la **R. Centreafricana** va seguir patint una greu situació humanitària conseqüència de la inseguretat existent. El Secretari General de l'ONU, Ban Ki-moon, després de destacar que la situació és extremadament precària i volàtil i que no dóna signes de millora des de febrer de 2007⁴, va presentar un pla revisat el 10 d'agost per establir una **presència de l'ONU al Txad i a la R. Centreafricana**, proposant que la UE desplegués una força militar i que les Nacions Unides se centressin en la formació d'un cos de policia i de la població civil de l'àrea en aspectes vinculats als drets humans i l'imperi de la llei. La missió proposada, que seria coordinada per un cap de missió nomenat per l'ONU i un Representant Especial del Secretari General de l'ONU, operarà al departament d'Ennedi Est i a les regions de Wadi Fira, Ouaddai i Salamat, pel que fa al Txad; i a la prefectura de Vakaga i a la part nord-est de la prefectura de Haute-Kotto, a la R. Centreafricana. A més, el Secretari General de l'ONU va afegir que l'esmentada missió podria desplegar-se per un període inicial de 12 mesos i ser substituïda posteriorment per una missió de l'ONU. De la seva banda, el Consell de Seguretat va anunciar el seu suport a aquesta missió. No obstant això, els detalls de la missió van aixecar la preocupació de la comunitat humanitària, perquè els organismes humanitaris que duen a terme el subministrament d'ajuda van afirmar que l'esmentada missió podria provocar que els grups armats veiessin les ONG i la missió de la UE com a partidàries del Govern txadià, encara que només es dediquin a la protecció de l'accés humanitari a la població civil.

² Vegeu l'apartat de gènere i construcció de pau.

³ Vegeu l'apartat de processos de pau.

⁴ Vegeu l'apartat de crisis humanitàries.

En paral·lel, al **Txad**, malgrat la persistència de la inseguretat i la violència a la zona est del país, es van produir alguns **avenços positius en la resolució de la crisi política i del conflicte armat**. En primer lloc, cal destacar la proposta de missió internacional a la zona fronterera entre la R. Centreafricana i el Txad, acceptada per part del President, Idriss Déby, encara que amb algunes reticències, a causa que no desitjava que comptés amb un component militar que finalment va acceptar després de pressions per part de França. En segon lloc, un altre element positiu va ser la firma d'un acord entre el Govern i la majoria de l'oposició que contempla la creació d'una comissió electoral independent i el retard fins a desembre de 2009 de les eleccions previstes per a desembre d'aquest any amb la finalitat de facilitar la creació de noves llistes electorals informatitzades i fora de perill de manipulació. A més, els partits polítics van fer una crida al President i als rebels que operen a l'est del país per resoldre el conflicte per mitjans pacífics. Representants de la UE, que van fer de mediadors en la negociació, van qualificar l'acord d'oportunitat històrica per a la pau. L'acord contempla la creació d'una comissió de 31 membres, dels quals 15 seran de la majoria governamental, altres 15 de l'oposició, i el President de la qual seria nomenat per consens. I en tercer lloc, representants de l'Expresident txadià Goukouni Weddeye van acordar a Libreville (Gabon) un full de ruta per guiar el procés de pau iniciat a l'abril passat.

Pel que fa al conflicte armat que afecta el nord d'**Uganda**, el trimestre es va caracteritzar pel **respecte global del cessament d'hostilitats per part tant del Govern com de l'LRA**. Després de l'acord assolit el 29 de juny sobre reconciliació i rendició de comptes pels crims contra la humanitat⁵, les parts van iniciar una pausa per possibilitar una reflexió interna. El Govern i el grup armat d'oposició van subratllar que les discussions i el procés de pau han permès situar el conflicte armat en el terreny polític, en complir-se un any de l'inici de les negociacions de pau, el 14 de juliol de 2006 passat, que van culminar amb l'establiment d'un cessament d'hostilitats temporal el 26 d'agost de 2006, que des d'aleshores s'ha anat renovant. Com a reflex de l'evolució positiva del procés, milers de persones van continuar tornant als seus llocs d'origen. No obstant això, **l'acord assolit a principi de setembre entre els Presidents d'Uganda i de RD Congo per combatre els grups rebels presents a l'est de la RD Congo, inclòs el LRA, va amenaçar amb fer fracassar el procés de pau**, ja que l'LRA va advertir que un atac contra les seves files a la RD Congo constituiria una invitació a reprendre la guerra al nord d'Uganda. El pacte assolit contempla l'inici d'accions contra els rebels en el termini de 90 dies. Segons l'LRA, l'acord entre Uganda i RD Congo trenca l'esperit de les converses de pau en què estan immersos el grup armat i el Govern ugandès. A més, Ràdio Ocapí va difondre que Uganda estava concentrant tropes a la frontera amb la RD Congo, informació desmentida pel Govern de Yoweri Museveni, fet que va contribuir a augmentar la tensió.

d) Magreb i Nord de l'Àfrica

A **Algèria**, va persistir l'escalada dels atacs per part de l'**Organització d'al-Qaeda al Magreb Islàmic (OQMI)** i les operacions militars de **contrainsurgència per part del Govern per intentar frenar el grup armat**. Al setembre, milers de ciutadans es van manifestar a tot el país per denunciar els últims atemptats suïcides comesos a Batna i Dely que havien causat 52 morts i uns 130 ferits. D'una altra banda, dies abans dels atemptats, l'OQMI va anunciar la posada en marxa de cinc noves mesures per incrementar la seva eficàcia en la lluita contra el règim algerià i l'Exèrcit. Entre elles destaca el reforç de l'aparell propagandístic; el repartiment de les seves forces a nou zones geogràfiques corresponents a les demarcacions militars d'Algèria; la creació d'una unitat d'intel·ligència que recluti combatents i desemmascari els espies infiltrats; i finalment, la creació d'un grup d'atac contra les instal·lacions energètiques. Referent a aquesta última qüestió, des de la transformació del GSPC en l'OQMI al començament de l'any hi ha hagut quatre atemptats contra instal·lacions energètiques o als seus treballadors. El Ministre d'Energia va assegurar al juny que el sector energètic era vital per a l'economia del país i que el terrorisme no pertorbaria el desenvolupament d'aquest sector. El GIA, grup armat que va operar durant la dècada dels noranta, també havia declarat la seva intenció d'atacar les infraestructures. Al juliol, es van endurir totes les operacions contra l'oposició armada posant fi a la política de reconciliació nacional iniciada l'any 2006, en el marc

⁵ Vegeu l'apartat de processos de pau.

de la celebració dels Jocs All Àfrica, el primer gran esdeveniment que té lloc al país en 15 anys a causa de la situació de seguretat. La present edició dels Jocs va provocar el desplegament de mesures de seguretat extraordinàries, amb 8.710 policies i soldats en 94 punts de control.

Amèrica

Taula 1.2. Evolució dels conflictes armats a Amèrica

Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causas de fons	Evolució 3r trimestre 2007
Colòmbia (1964-)	Govern, FARC, ELN, paramilitars AUC	Exclusió política històrica, injustícia social, control sobre recursos naturals i degradació del conflicte pel narcotràfic	Estancament

A **Colòmbia**, el tercer trimestre va estar marcat pel drama causat per la mort d'11 diputats de l'Assemblea del Valle, que estaven segrestats en mans de les FARC, els quals asseguren que les seves morts es van produir en l'encreuament de foc amb un grup armat sense identificar que pretenia rescatar-los; així com per la recuperació dels cadàvers per part del CICR, el lliurament d'aquests als seus familiars i la presentació de l'informe de forenses, que no estableix responsabilitats a cap actor, mentre que el Govern va assenyalar les FARC com els responsables d'haver-los assassinat. D'una altra banda, es van registrar nombrosos combats entre l'exèrcit i les FARC al sud del país i a les planures orientals, produint prop d'una trentena de morts de banda i banda, a més de la mort del "Negro Acacio", un important cap militar de les FARC. A més, diferents fronts de les FARC i de l'ELN van revelar haver realitzat accions conjuntes, i van fer una crida a les seves organitzacions a aprofundir la unitat i a superar les confrontacions armades entre les guerrilles. El Govern va informar que es va completar el desmuntament de l'Exèrcit Revolucionari del Poble, ERP, grup fraccionat de l'ELN. Mentrestant, la crisi en el procés de desmobilització del paramilitarisme no es va superar, com va quedar constatat en estudis realitzats per INDEPAZ, ICG i OEA, que asseguren que existeixen 22 nous grups paramilitars emergents⁶. La crisi es va agreujar en produir-se el trasllat del cap paramilitar "Macaco" a una cel·la en un vaixell de l'Armada. La mesura va ser presa pel Govern en comprovar que "Macaco" realitzava activitats de narcotràfic i que era un dels caps de les noves bandes de paramilitars, anomenades les Àguilas Negras, activitats que controlava des de la presó d'Itagüí. El Govern va afirmar que si els EUA ho demanen en extradició, la concediran. Un altre cap paramilitar traslladat va ser "Don Berna", el trasllat del qual va ser motivat, segons el Govern, per raons de seguretat, mentre que fonts d'intel·ligència van afirmar que manté el control sobre nombroses bandes delinqüents dedicades a l'extorsió, la intimidació i assassinat de persones a la ciutat de Medellín, activitats que realitza a través de les anomenades oficines o agències de cobrament.

Àsia i Pacífic

Taula 1.3. Evolució dels conflictes armats a l'Àsia

Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causas de fons	Evolució 3r Trimestre 2007
Afganistan (2001-) ⁷	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), milícies talibanes i diversos grups	Fragilitat democràtica, lluita pel poder polític i instrumentalització ètnica i religiosa	Estancament
Filipines (1969-)	Govern, NPA	Control del poder polític i fragilitat democràtica	Estancament
Filipines (1978-)	Govern, MILF	Autonomia vs. independència, marginació d'algunes regions i instrumentalització religiosa	Suspensió temporal d'hostilitats
Filipines (1991-)	Govern, Abu Saiaf	Autonomia vs. independència, marginació d'algunes regions i instrumentalització religiosa	Deterioració
Índia (Assam) (1989-)	Govern, ULFA, NDFB	Autonomia vs independència i control sobre els recursos econòmics	Deterioració
Índia (Jammu i	Govern, JKLF, Lashkar-i-Taiba,	Autonomia vs. independència i	Millora

⁶ Vegeu l'apartat de Desarmament

⁷ El conflicte armat que pateix el país en la seva fase actual s'inicia amb l'atac dels EUA i el Regne Unit a l'octubre de 2001, encara que el país es troba en conflicte armat des de 1979.

Caixmir (1989-)	Hizb-ul-Mujahideen	instrumentalització religiosa	
Myanmar (1948-)⁸	Govern, grups armats ètnics	Autonomia vs independència	Estancament
Pakistan (Waziristan)	Govern, milícies talibanes	Lluita pel poder polític i instrumentalització ètnica i religiosa	Deterioració
Sri Lanka (1989-)	Govern, LTTE	Autonomia vs. independència, instrumentalització religiosa	Estancament
Tailàndia (sud) (2004-)	Govern, grups armats d'oposició	Autonomia vs. independència i instrumentalització religiosa	Estancament

a) Àsia Meridional

En relació amb el conflicte a l'**Afganistan**, el trimestre va estar marcat per la continuació dels atacs, principalment al sud, entre milícies talibanes i les FFAA afganeses desplegades conjuntament amb la coalició internacional liderada pels EUA, així com pels atacs suïcides i els segrestos cada vegada més violents a les províncies entorn de Kabul (est). La violència armada va provocar **centenars de víctimes mortals**, una part significativa d'elles civils. En relació amb aquestes últimes, van continuar registrant-se denúncies de morts civils en atacs de la coalició internacional, malgrat que l'OTAN va afirmar estar considerant l'ús de bombes de menor mida per limitar els danys. Al seu torn, des de les Nacions Unides es va alertar que cada vegada més les víctimes dels atemptats suïcides al país estaven sent nens, al mateix temps que apuntava que moltes de les persones que perpetren aquest tipus d'actes, inclosos menors, han estat forçats a fer-ho. Entre els incidents registrats va destacar el **segrest a mitjan de juliol per part de les milícies talibanes de 23 sud-coreans** que desenvolupaven tasques humanitàries, dos dels quals van ser assassinats. La resta va ser alliberat després de negociacions directes entre Corea del Sud i les milícies. A més, el Govern afganès va denunciar la **plantació de centenars de mines** per part de les milícies al llarg de l'any a la província de Helmand per impedir l'accés de les forces internacionals a zones sota control talibà. Ja al setembre, les milícies talibanes van afirmar estar disposades a iniciar negociacions amb el Govern afganès.

A l'estat indi d'**Assam**, en què diversos grups armats s'enfronten a les autoritats índies per les seves demandes d'independència i de drets per a les comunitats locals, el trimestre va ser **especialment violent**, continuant la corba ascendent dels tres mesos anteriors. Els atacs periòdics contra la població de parla hindi, registrats durant tot aquest període, van arribar a la seva màxima intensitat a mitjan d'agost, coincidint amb la celebració del 60è aniversari de la independència de l'Índia, quan diversos actes de violència suposadament perpetrats per l'ULFA van provocar més de 30 víctimes mortals civils, principalment a la zona nord d'Assam i al voltant a la capital, Guwahati. Va ser l'**onada de violència contra la comunitat hindi més intensa des de gener d'aquest any**, quan van morir unes 70 persones en atacs a diverses regions de l'estat. L'escalada del conflicte va motivar l'organització de **vagues a mercats, botigues i col·legis** en protesta contra la violència, mentre que líders polítics locals van sol·licitar la intervenció de les autoritats centrals per frenar l'increment dels atacs. A final d'agost, l'exèrcit indi assegurava estar duent a terme atacs de magnitud considerable contra els grups armats, així com confiscacions d'armament. Ja al juliol, el Govern indi havia manifestat la seva preocupació per les suposades violacions de l'alto el foc per part dels diferents grups armats d'oposició amb els quals havia aconseguit pactes, i va admetre que el conflicte a Assam hauria assolit al llarg de 2007 la cota més alta de víctimes mortals dels tres últims anys.

A l'estat indi de **Jammu i Caixmir**, es van reduir els índexs de violència respecte del trimestre anterior. El Govern va incrementar notablement les mesures de seguretat coincidint amb les festes del 60è aniversari de la independència de l'Índia, dates en les quals diversos grups secessionistes van convocar una vaga per boicotejar els actes de commemoració. A més, es van registrar alguns episodis de violència, com un atemptat contra forces de seguretat índies que va causar la mort de dues persones i que va ser reivindicat pel grup armat d'oposició Lashkar-i-Taiba, o l'incendi d'un dipòsit d'armes de les FFAA que va provocar 25 ferits i l'evacuació de milers de persones. Aquest últim acte va ser atribuït per les autoritats índies a grups armats d'oposició, diversos dels membres dels quals també haurien perdut la vida en diferents incidents que es van produir durant el trimestre. D'una altra banda, alguns analistes

⁸ Tot i que l'inici del conflicte armat es remunta al 1948, s'inclou en l'apartat de conflictes armats en el primer trimestre de 2007 a causa de l'escalada de la violència en els últims mesos.

consideren que la visita del Primer Ministre indi a Jammu, on va proposar reconvertir la Línia de Control en una línia de pau que permeti la circulació de béns, serveis i persones, podria ser interpretada com un signe de bona voluntat de Delhi.

Al **Waziristan (Pakistan)**, la situació de violència es va agreujar a partir de mitjan de juliol, quan els líders de les milícies armades que operen a la regió van anunciar la suspensió de l'acord de pau assolit al setembre de 2006 amb el Govern pakistanès i van incrementar els seus atacs contra les forces de seguretat. La **renovació de la violència i la ruptura del pacte de pau** van estar motivades per l'operació de l'exèrcit pakistanès al juliol contra els militants islamistes atrinxerats a la Mesquita Vermella a Islamabad⁹, saldada amb desenes de morts i desenes de detinguts. Des d'aleshores, el trimestre es va veure marcat pels **atacs i segrestos per part de les milícies talibanes i per les operacions militars de represàlia**, amb un desplegament massiu d'efectius a la zona fronterera amb l'Afganistan. A més, es van registrar atacs per part de les forces nord-americanes des de l'Afganistan. L'Exèrcit dels EUA van al·legar en un primer moment comptar amb permís pakistanès, justificació després desmentida.

A **Sri Lanka**, durant tot el trimestre es van registrar continus enfrontaments d'alta intensitat, la qual cosa va provocar el desplaçament de milers de persones a les regions orientals i septentrionals del país i la mort de desenes de persones. Així, segons diverses organitzacions internacionals de drets humans, **més de 5.000 persones haurien mort a Sri Lanka des de principi de 2006**, i d'entre aquestes, unes 1.000 serien civils. Des que es va reiniciar la violència l'any passat, el grup armat d'oposició LTTE ha acusat el Govern d'atacar sistemàticament a població civil, mentre que *Human Rights Watch* (HRW) el responsabilitza de nombroses violacions dels drets humans, com assassinats i desaparicions. HRW també sosté que el Govern hauria impulsat estratègies de contrainsurgència que toleren abusos de diferent tipus. De la seva banda, Colombo va assegurar haver debilitat enormement la capacitat militar de l'LTTE i interromput el seu subministrament d'armes, a més d'haver guanyat control sobre bona part de les àrees fins ara sota influència de l'LTTE, especialment a l'est del país. A més, el Govern va declarar que no rebutja reprendre les converses de pau amb l'LTTE, però que també ha après de les negociacions prèvies, en què el grup armat aprofitava els períodes de cessament d'hostilitats per rearmar-se i reorganitzar-se.

b) Sud-est asiàtic i Oceania

A les **Filipines**, la violència es va incrementar notablement a Mindanao i la tensió es va aguditzar respecte de l'NPA. Durant el trimestre, aquest últim grup **va rebutjar dos oferiments per part del Govern de reprendre les converses de pau** interrompudes el 2004. En els dos casos, tant l'NPA com el Partit Comunista de les Filipines (CPP, per les seves sigles en anglès) van exigir que prèviament les dues organitzacions siguin retirades de les llistes d'organitzacions terroristes i que el Govern es comprometí a impulsar unes àmplies reformes polítiques i econòmiques. Manila va rebutjar qualsevol condició prèvia de l'NPA per al reinici de les converses de pau i va anunciar la seva intenció d'intensificar l'ofensiva contra els membres del grup armat que no vulguin acollir-se a l'amnistia proposada per la Presidenta, Gloria Macapagal Arroyo, a principi de setembre. En el terreny estrictament militar, van seguir registrant-se enfrontaments a diverses parts del país, especialment des que a mitjan d'agost el CPP ordenés a l'NPA un increment de les accions militars a Mindanao per debilitar la capacitat i la moral de les FFAA a la regió, que en aquells moments estaven patint nombroses baixes pels enfrontaments amb diversos grups armats. Precisament a Mindanao, el Govern va informar sobre la rendició d'uns 70 combatents de l'NPA.

Pel que fa al **MILF**, l'**acord d'alto el foc va estar a punt de patir el col·lapse més gran des que va ser signat a mitjan de 2003**. Les FFAA van arribar a desplegar milers de tropes addicionals a Mindanao, sobretot a l'illa de Basilan, per dur a terme una ofensiva militar d'alta intensitat si el MILF no lliurava aviat els suposats responsables d'una emboscada a les FFAA que va finalitzar amb la mort de 14 soldats i la posterior decapitació de la major part d'ells. Després de diversos dies d'incertesa i d'acusacions creuades, en què milers de persones es van desplaçar per por a un rebrot de violència, les dues parts van acordar separar l'incident del

⁹ Vegeu l'apartat de tensions

procés negociador i establir una comissió perquè investigués els fets. Finalment, la comissió va concloure que els autors de les decapitacions no eren membres del MILF i que podrien ser-ho del grup armat d'oposició Abu Saiaf, per la qual cosa el MILF va accedir a relocalitzar 500 dels seus efectius a l'illa de Basilan perquè les FFAA poguessin dur a terme els operatius de recerca i captura contra els responsables. Malgrat que els mecanismes de coordinació entre les parts van evitar un nou episodi bèl·lic a Mindanao, la posterior postergació d'una nova ronda de negociació a Kuala Lumpur (Malàisia) va evidenciar que la confiança entre les parts podria haver-se erosionat sensiblement pels esdeveniments esmentats.

Si bé durant el trimestre el Govern va realitzar alguns gestos de distensió o aproximació respecte de la major part dels grups armats que operen al país (MILF, NPA, MNLF), la seva estratègia respecte d'**Abu Saiaf** va ser la de mantenir i fins i tot **intensificar la seva ofensiva contra el grup a l'arxipèlag de Sulu**. Així, els enfrontaments a les illes del sud de Jolo i Basilan haurien provocat la mort de més d'un centenar de persones en els mesos de juliol i agost, encara que l'escassa informació i la proliferació de grups armats de diferent signe en les esmentades illes no permet assegurar que la totalitat de les persones mortes i de les milers de persones que es van desplaçar fos conseqüència exclusivament dels xocs entre Abu Saiaf i les FFAA. D'una altra banda, un informe de *Human Rights Watch* (HRW) va assenyalar que **1.700 persones civils han mort o quedat ferides des de l'any 2.000 al sud de les Filipines per les accions armades de grups armats islamistes**, sent els més destacats entre aquests Abu Saiaf o el Moviment Rajah Solaiman. Segons HRW, que exculpa el MILF i el MNLF però els insta a mantenir un major control sobre algunes de les seves faccions, les dues organitzacions mantenen estrets vincles amb Jemaah Islamiyah i pretenen un èxode de població cristiana de Mindanao i Sulu.

Quadre 1.3. El camp de batalla com a prolongació de la taula de negociació

Els fets esdevinguts a les Filipines en els diferents escenaris en conflicte durant l'últim trimestre il·lustren dos fenòmens recurrents en bona part dels conflictes armats actuals. En primer lloc, la **coexistència entre espirals de violència d'alta intensitat i els intents, formals o exploradors, d'assolir la pau o limitar la violència**. D'això dóna compte el fet que en el 75% dels conflictes armats actius existeixen contactes entre les parts contendents. El segon fenomen és la utilització i **demostració de la mateixa capacitat militar com a estratègia de negociació**. En aquest cas, com ha succeït en els tres exemples que es presenten a continuació, els oferiments d'amnisties i de declaracions d'alto el foc, així com l'inici o represa de negociacions de pau, acostumen a venir precedits per un increment de la violència.

Durant el primer semestre de l'any, el Govern de Gloria Macapagal Arroyo va qualificar l'**NPA** com la principal amenaça a la seguretat de l'Estat i va declarar públicament la seva intenció d'haver-lo derrotat definitivament cap a l'any 2010. Conseqüentment, va intensificar la seva ofensiva militar contra el grup en tot el país i va impulsar, o com a mínim va tolerar, una campanya d'intimidació contra sectors de la societat civil afins al moviment comunista. No obstant això, poc després de realitzar totes aquestes declaracions i de dur a terme una ofensiva que va minvar notablement la capacitat del NPA, Manila va oferir al grup armat maoista la possibilitat de reprendre les converses de pau si prèviament es declarava un alto el foc de tres anys. A les poques setmanes, va tornar a oferir la via del diàleg i una amnistia i un pla de reintegració als membres del grup que renunciessin a la violència.

Pel que fa al **MILF**, precisament en les dates en les quals haurien d'haver-se reprès a Kuala Lumpur (Malàisia) unes converses de pau estancades des de final de 2006, es va produir a l'illa de Basilan un incident que bé podria haver engegat en orris l'acord d'alto el foc signat el 2003 i amb el procés negociador. Un enfrontament entre el MILF i les FFAA, l'autoria del qual es van atribuir mútuament, va provocar el desplegament de milers de tropes governamentals addicionals al sud del país i l'amenaça per part de diversos alts càrrecs de l'Exèrcit d'eradicar militarment el MILF. Encara que la posada en pràctica dels mecanismes de coordinació entre les parts i de supervisió de l'alto el foc va evitar el que podria haver estat un dels pitjors episodis bèl·lics dels últims anys a Mindanao, les negociacions de pau van ser posposades a final d'agost pels esmentats incidents i per diferències significatives entre els equips negociadors. Malgrat tot, Gloria Macapagal Arroyo i el seu homòleg malaisi van acordar a principi de setembre reprendre les negociacions en data encara sense determinar.

En el cas del **MNLF**, a final d'agost estava prevista una trobada a Indonèsia entre l'Organització de la Conferència Islàmica, el Govern filipí i el MNLF per discutir sobre la plena implementació de l'acord de pau signat el 1996. Aquesta trobada s'havia posposat diverses vegades des de l'any 2006. A mitjan d'agost, el Govern va reconèixer que els enfrontaments amb diversos grups armats a l'illa de Jolo havien provocat unes 60 víctimes mortals, la meitat aproximadament per part de les FFAA. No obstant això, el MNLF va

reivindicar l'autoria en solitari dels enfrontaments, culpant prèviament el Govern d'haver iniciat les hostilitats. Aquesta reivindicació va ser interpretada per diversos analistes com una demostració de força del MNLF, un grup que no es va desarmar completament després de l'acord de pau de 1996 i que els últims anys ha protagonitzat diversos episodis bèl·lics. Poc després d'aquests incidents, el Govern va decidir de nou prorrogar la trobada tripartita a Indonèsia fins a final d'any.

Si bé moltes vegades es parla de la utilització tàctica d'un alto el foc o un procés negociador per aconseguir fins militars (com el rearmament o la reorganització), no és menys cert que sovint, especialment en aquells casos en els quals la confiança entre les parts és baixa, el que passa al camp de batalla incideix i s'utilitza directament a la taula de negociació. Així, **els cicles de violència en els contextos de conflicte armat sovint poden entendre's, en part, a la llum dels objectius, els tempos i les estratègies de negociació de les parts.**

A **Myanmar**, van seguir registrant-se enfrontaments entre les FFAA i el grup armat d'oposició KNLA a regions frontereres amb Tailàndia, especialment a l'estat de Karen, a més de denúncies d'atacs contra població civil per part dels cossos de seguretat de l'Estat. De la seva banda, el grup armat d'oposició UWSA, que va signar un acord d'alto el foc amb el Govern fa anys, va desafiar obertament la Junta militar en relocalitzar 500 dels seus efectius a la frontera amb Tailàndia i reforçar les seves posicions militars. La tensió entre el Govern i l'UWSA es va incrementar quan aquest últim grup va desatendre les ordres governamentals d'intensificar la seva lluita contra un dels principals grups armats actius del país, el SSA-S. Davant aquesta negativa, la Junta militar hauria ordenat el desarmament de l'UWSA, que controla territoris a la frontera amb la Xina i un bon nombre d'activitats econòmiques lucratives. En aquest mateix sentit, **diversos dels grups armats que al seu moment van signar acords d'alto el foc, com el KIO, van denunciar pressions del Govern per lliurar les seves armes i participar en la Convenció Nacional**, la qual cosa va aguditzar la tensió entre les dues parts. Finalment, cal destacar que una facció del grup armat d'oposició SSNPLO va donar per finalitzat l'acord d'alto el foc signat amb la Junta militar el 1994 després que a final de juliol l'SSNPLO lliurés les seves armes al sud de l'estat de Shan. Segons algunes fonts, l'esmentada facció dissident podria estar mantenint converses amb l'SSA-S, que opera principalment a l'estat de Shan.

A **Tailàndia**, el Govern va renovar l'estat d'emergència i **va intensificar la seva política contrainsurgent a les províncies del sud de majoria malaïomusulmana, on més de 400 persones van ser detingudes durant el trimestre**. Això va provocar nombroses crítiques per les mesures legals excepcionals aplicades al sud i va generar una major animadversió de bona part de la població cap als cossos de seguretat de l'Estat. Malgrat que el Primer Ministre va declarar que els atacs dels grups armats secessionistes s'estan reduint i restringint a determinades àrees, durant el trimestre van persistir els nivells de violència quotidiana dels mesos anteriors, la qual cosa va provocar la mort de desenes de persones, el tancament d'escoles, hospitals i altres serveis públics, així com quantiosos danys materials contra diverses infraestructures, especialment a la xarxa de ferrocarrils. D'una altra banda, un informe de *Human Rights Watch* va denunciar que entre gener de 2004 i juliol de 2007 s'han comptabilitzat més de 3.000 accions armades contra població civil. Com a resultat dels esmentats atacs, gairebé 2.500 persones haurien mort, el 85% de les quals civils. Tant el Govern com HRW van reconèixer que la violència està erosionant notablement les relacions entre les comunitats musulmana i budista i que milers de persones estan abandonant la regió.

Quadre 1.4. Guerrilles dissidents: ¿quintacolumnistes del Estat?

A molts escenaris en conflicte els principals grups armats d'oposició han patit escissions importants. Siguin quines siguin les causes i circumstàncies concretes de cada cas, en un bon nombre d'ocasions s'hi observa que les esmentades faccions estableixen relacions d'aliança tàcita o submissió respecte de l'Estat contra el que anteriorment lluitaven, normalment per combatre les organitzacions armades de les quals s'han escindit. Vegem alguns exemples a l'Àsia.

A **Sri Lanka**, la facció de l'LTTE liderada pel coronel Karuna (*Tamileela Makkal Viduthalao Pulikal*) suposadament col·labora amb les FFAA per erosionar les posicions de l'LTTE a l'est de Sri Lanka. Encara que tant Karuna com el Govern neguen aquesta aliança, la capacitat militar de l'esmentada facció i la facilitat amb la qual opera en determinades regions fa sospitar que com a mínim gaudeix de la connivència de l'Estat. A **Mindanao**, tant el MILF com el MNLF han auxiliat el Govern en tasques de lluita contra activitats criminals, entre les quals s'inclourien les d'Abu Saïaf. Encara que Abu Saïaf no és una facció pròpiament dita de cap dels dos grups, en la seva fundació a principi dels anys 90 van participar-hi

membres desafectes tant del MNLF com del MILF. En més d'una ocasió, Manila ha amenaçat el MILF d'interrompre les converses de pau si no demostrava públicament la seva oposició a organitzacions considerades terroristes. A l'estat indi d'**Assam**, l'anomenat *Surrendered ULFA* (SULFA) estaria col·laborant amb la policia en tasques de contrainsurgència contra l'ULFA, amb el qual creua acusacions constants i s'enfronta esporàdicament.

Myanmar, un dels països amb un nombre més elevat de grups armats a tot el món, és un dels escenaris en els quals millor s'evidencia el faccionalisme entre els grups insurgents i la utilització d'aquest fenomen per part de l'Estat. Així, gairebé tots els principals grups actius són combatuts actualment per les FFAA i per faccions que es van escindir i posteriorment van signar acords d'alto el foc amb la Junta militar. El més gran i més antic grup armat del país, *Karen National Union* (KNU), va patir una escissió el 1994 per part de militants budistes que acusaven la cúpula del grup d'estar dominada gairebé exclusivament per dirigents cristians. Els últims anys, el *Democratic Karen Buddhist Army* (DKBA) ha dut a terme diversos atacs contra el braç armat de KNU i ha col·laborat amb la Junta militar en diversos aspectes. D'igual manera, el *Karenni National People's Liberation Front* (KNPLF) i el *Karenni National Defence Army* (KNDA), escindits respectivament el 1978 i 1995 del principal grup armat Karenni, el *Karenni National Progressive Party* (KNPP), han estat combatent al KNPP en regions pròximes a la frontera amb Tailàndia. A l'estat Shan, el *Shan State Army-South* (SSA-S) s'ha fraccionat en diverses faccions que combaten entre elles. A l'estat Kachin, el *Kachin Independence Organisation* (KIO) enfronta l'hostilitat armada d'un grup escindit, el *New Democratic Army-Kachin* (NDA-K).

Tots els casos esmentats semblen il·lustrar dos fenòmens. En primer lloc, la **utilització per part dels Estats d'estratègies de "divideix i venceràs"**, que acostuma a incloure la cooptació de determinats líders, l'oferiment d'incentius de tota mena a certs sectors del grup armat en qüestió o l'agudització de les línies de divisió dins de les esmentades organitzacions, siguin aquestes religioses, geogràfiques, ideològiques o de lideratge. En segon lloc, l'**oportunisme, les motivacions econòmiques i els interessos personals que sovint s'amaguen darrere de la lluita armada de determinats grups**. Si bé és cert que molts grups armats decideixen abandonar la lluita armada i continuar la persecució dels seus objectius polítics per altres mitjans, també ho és que un bon nombre d'insurgències han signat acords d'alto el foc o de col·laboració militar amb el Govern i han renunciat als objectius que suposadament motivaven la seva lluita armada a canvi d'incentius estrictament econòmics i sovint restringits a la cúpula del grup. En algunes ocasions, els esmentats incentius són utilitzats per l'Estat per debilitar i disgregar el grup i per garantir la seva lleialtat. Igualment, l'amenaça per part de l'Estat de desarmar el grup o de retirar-li alguns dels seus privilegis explica la facilitat amb la qual les faccions dissidents són enviades a combatre als seus antics aliats.

Europa

Taula 1.4. Evolució dels conflictes armats a Europa

Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causas de fons	Evolució 3r trimestre 2007
Rússia (Txetxènia) (1999-)	Govern rus, Govern regional prorús, grups armats d'oposició txetxens	Autonomia vs. independència	Estancament

A la república de **Txetxènia (Rússia)**, el trimestre va estar marcat per la continuació dels **atacs periòdics d'escala menor** per part dels grups rebels txetxens contra les forces de seguretat russes i txetxenes, així com per les operacions ofensives militars, incloent-hi detencions de suposats combatents i simpatitzants. Al llarg de la campanya armada d'estiu, període en el qual cada any es renova la intensitat de la violència, es van registrar desenes de víctimes mortals i ferits, d'especial repercussió a principi de juliol al districte de Vedenó. De nou, la realitat de violència periòdica en el terreny va contrastar amb la retòrica oficial de les autoritats txetxenes, que defineixen la situació actual de la república com la més estable del Caucas Nord. Paradoxalment, en el mateix trimestre el President txetxè va afirmar consecutivament que s'havia arribat al final irreversible dels enfrontaments (començaments de juliol), que no quedaria cap combatent en llibertat a Txetxènia a final d'any, instant aquests a deixar les armes (començaments d'agost), i que estava en marxa la **preparació d'un esborrany per a una nova amnistia**, de la qual no van transcendir detalls significatius (final d'agost). De la seva banda, el líder de l'oposició armada txetxena, Dokka Umarov, va desafiar les autoritats txetxenes, assegurant a principi d'agost que les files rebels estan llestes per dur a terme operacions militars de gran escala i assenyalant que el flux de joves txetxens que ingressen en les formacions armades continua.

Quadre 1.5. Ingúixia: cap a una nova Txetxènia?

Creixen les veus d'analistes i periodistes que comparen la situació actual a la república d'Ingúixia amb la de Txetxènia al llindar de la segona guerra. I si bé és complex predir amb certesa una guerra oberta a Ingúixia com la que va sacsejar a la república txetxena el 1999, el cert és que la situació social, política i de seguretat en aquesta petita república nord-caucàsica de amb prou feines 4.000 quilòmetres quadrats i menys de mig milió d'habitants, s'ha agreujat de forma alarmant al llarg del 2007 i, especialment, durant aquest trimestre, fins al punt d'haver arribat a rebre el qualificatiu de "mini-estat fallit"¹⁰. Diverses expressions de violència se superposen, com també s'entremesclen els factors que condueixen a elles i, en general, a la situació de crisi generalitzada.

Durant aquest any s'han succeït de forma constant els atacs contra càrrecs governamentals i membres de les forces de seguretat de la república i federals. En els mesos d'estiu, es van comptabilitzar almenys 30 atacs rebels contra la policia, combois militars i diverses infraestructures, tots ells duts a terme en assentaments grans o en carreteres principals¹¹. En resposta a l'escalada dels atacs, el Ministeri d'Interior rus va enviar a final de juliol 2.500 efectius addicionals, gairebé triplicant el nombre de forces especials a Ingúixia. En paral·lel, s'han registrat abusos de drets humans i batudes indiscriminades per part de les forces de seguretat contra la població civil, amb el pretext de la recerca d'insurgents, generant una onada de temor social. I encara que l'any 2007 està sent especialment violent, els atacs rebels, la contrainsurgència militar i els abusos de drets humans s'han registrat també, en menys grau, els últims anys. Segons l'ONG Memorial, entre 2002 i 2006, unes 400 persones van ser desaparegudes sense deixar rastre.

Una part significativa dels atacs contra les forces de seguretat i personal del règim polític són reivindicats en uns casos, atribuïts en altres, als combatents rebels organitzats entorn de la *Jamaat* ("comunitat") d'Ingúixia, grup armat d'inspiració islamista operativament autònom però vinculat al Front Caucàsic de les forces armades rebels txetxenes, i integrat en el que es coneix, de forma genèrica, com el moviment de resistència del Caucas, en referència a l'extensa amalgama de grups i unitats armades que des de diverses repúbliques nord-caucàsiques combaten el control federal rus i que defensen la separació de la regió de Rússia. Els ideals islàmics d'aquestes *jamaats* caucàsiques, partidàries de l'establiment d'un Estat islàmic, s'entremesclen amb sentiments nacionalistes i amb factors de tall sociopolític i econòmic (règims polítics corruptes i desacreditats, penúria econòmica, alts nivells de desocupació, inexistència de canals efectius d'expressió política, etcètera)¹²

En el cas de la *jamaat* ingúix, aquesta té els seus orígens en els combatents ingúix habitants de Grozni que van combatre en unitats armades txetxenes durant la primera guerra i que es van agrupar entorn d'una unitat pròpia a principi de la segona guerra en coordinació amb els líders txetxens i mantenint especial relació amb Xamil Basaev, senyor de la guerra txetxè i un dels principals actors dins del corrent islamista de les files rebels. Des de començament de l'any 2000, la *jamaat* es va reestructurar entorn de línies territorials i va crear bases a totes les zones de la república d'Ingúixia, mantenint el contacte i coordinació amb les unitats txetxenes, fins a arribar a la seva situació actual com una estructura militar unificada, formada per diversos centenars d'efectius actius, que disposa a cada localitat important ingúix d'un petit grup operatiu amb un líder, dirigits al seu torn per líders regionals i coordinats en última instància per un únic dirigent. Això no obstant, a Ingúixia existeixen també altres formacions armades petites no integrades a la *jamaat* ingúix, aparentment per discrepàncies entorn d'ideologies religioses, que també s'oposen al règim prorus de la república, al qual combaten activament.¹³

La reestructuració i auge de la *jamaat* ingúix va coincidir amb l'inici del règim polític prorus del President Murat Zyazikov, antic general del Servei Federal de Seguretat i elegit President d'Ingúixia en les polèmiques eleccions de 2002. Zyazikov, figura externa a Ingúixia i del cercle de Putin, substituïa Ruslan Auxe, àmpliament abonat com a President per la població durant tot el seu mandat (1993-2001) i respectat també a Txetxènia, les demandes d'autodeterminació de la qual va entendre malgrat la posició d'Ingúixia de mantenir-se lleial a la Federació Russa durant la guerra txetxena. En contrast a la relativa cohesió social i política generada entorn d'Auxe, l'etapa Zyazikov ha estat marcada per la progressiva alienació social respecte al règim local prorus i el federal, motivada per la corrupció, el clientelisme, la repressió indiscriminada contra població civil en el marc de la campanya de contrainsurgència, els abusos de poder, l'increment dels segrestos, així com altres problemes interns que continuen sense resoldre

¹⁰ The Jamestown Foundation, "Commentators see Ingushetia as 'Failed State' where an uprising Could occur" a *Chechnya Weekly*, Vol. 8, núm. 34, setembre 2007

¹¹ Smirnov, A. "Rebels concentrate forces in mountain areas of the north Caucasus" en *Chechnya Weekly*, Vol. 4, núm. 163, The Jamestown Foundation.

¹² Sagramoso, D. *Violence and conflict in the Russian North Caucasus*, a *International Affairs*, Vol.83, núm. 34, pp.681-705, any 2007.

¹³ Vachagaev, M., *The Ingush Jamaat: Identity and Resistance in the North Caucasus*, Occasional Paper, Agost de 2007, The Jamestown Foundation.

(refugiats ingúixos del districte de Prigorodny a conseqüència del conflicte entre Ingúixia i Ossètia del Nord de començaments dels anys 90; relacions entre diferents corrents de l'Islam; relacions d'Ingúixia amb repúbliques veïnes; etcètera). Al seu torn, els abusos contra la població i el descontentament social han funcionat com a caldo de cultiu per ampliar el suport social i el flux de joves a les files de combatents.

Zyazikov ha negat sistemàticament l'existència d'una situació de crisi a la república, mentre que al mateix temps alguns analistes assenyalen que el President podria haver perdut ja el suport de Moscou en un context en el qual també s'han registrat enfrontaments entre soldats federals i locals. Per tot això, a la pregunta de qui succeirà Zyazikov -que ja està en boca de molts i la resposta del qual probablement vindrà de l'àmbit dels serveis de seguretat i sempre dins del projecte de poder vertical del Kremlin, que tanta repressió i dany social ha generat directament o indirectament en la federació-, s'hi uneix una altra pregunta, la de si Ingúixia està efectivament al llindar de la situació a Txetxènia de 1999. Segons alguns analistes, la població local s'està acostumant a la idea que ja viuen en una zona de guerra. Per a altres, el pitjor pot estar per arribar. I és que la política d'acció-reacció i de caràcter militar, exercida fins ara tant en l'àmbit local com federal, difícilment solucionarà l'imbricat de conflictes interns i regionals que han motivat l'auge de la violència a Ingúixia.

Orient Mitjà

Taula 1.5. Evolució dels conflictes armats a l'Orient Mitjà

Conflictes armats (inici-fi)	Actors armats	Causas de fons	Evolució 3r trimestre 2007
Iraq (2003 -)	Govern de transició, coalició EUA/Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs	Lluita pel poder polític, instrumentalització ètnica i religiosa, lluita contra la presència de las tropes estrangeres, accés a recursos petrolífers	Deterioració
Israel - Palestina (2000, II Intifada) ¹⁴	Govern israelià, milícies de colons, ANP, braços armats de les organitzacions Hamas i Jihad Islàmica; Brigades dels Màrtirs d'Al Aqsa, FPLP, FDLF	Ocupació, colonització i control de la terra, instrumentalització religiosa i demanda de reconeixement polític	Deterioració
Liban (2007 -)	Govern, milícia Fatah el-Islam, milícia Jund al-Sham	Lluita pel poder polític, fragilitat democràtica	Estancament

Pel que fa al conflicte de l'Iraq, la situació de **violència i inestabilitat va augmentar en el trimestre**. Al costat de l'impacte dels episodis diaris de cotxes bomba i atacs suïcides, van sobresortir diversos atemptats de gran escala. A principi de juliol, un atemptat amb camió bomba va matar 160 persones i va ferir-ne 240 en un mercat a la ciutat d'Amirli (prop de Kirkuk, nord) freqüentat per la comunitat kurda xiïta. A l'agost un atemptat múltiple contra dues localitats yezidites a la regió de Sinjar (nord-oest), atribuït per fonts militars nord-americanes a al-Qaeda, va provocar unes 400 víctimes mortals i altres 400 ferits, constituint l'**atac més mortífer des del inici de la invasió liderada pels EUA el 2003**. Segons diversos analistes, les actuals campanyes ofensives dels EUA entorn de Bagdad i a la província de Diyala (centre-est) haurien traslladat els atemptats insurgents a altres zones, entre elles el nord. Mentrestant, l'Exèrcit d'el-Mahdi, del clergue xiïta Moqtada al-Sadr, va anunciar a final d'agost la suspensió de les seves activitats durant sis mesos, fins a la seva reestructuració. De nou, la violència del trimestre va tenir un impacte especialment greu sobre la població civil. El Govern iraquia apuntava a un increment del 33% en el nombre de civils morts al juliol respecte a juny. Això no obstant, l'informe de setembre del comandant de les tropes dels EUA a l'Iraq feia una lectura de la situació apuntant a una reducció de la violència sectària en els últims mesos, la qual cosa permetria la retirada de les tropes de reforç abans de juliol de 2008. En l'àmbit polític, la sortida del principal bloc sunnita del Govern de coalició per la no satisfacció de les seves demandes va posar encara més en entredit les perspectives de governabilitat, si bé líders xiïtes, sunnites i kurds van arribar a un acord de reconciliació nacional a final d'agost, que haurà de ser votat al parlament. D'una altra banda, una resolució del Consell de Seguretat va instar les Nacions Unides a desenvolupar un paper més important a l'Iraq.

En relació amb **Israel i Palestina**, el conflicte armat es va veure influït per les tensions intrapalestines entre Fatah i Hamàs, que es van agreujar per la separació de facto entre Gaza,

¹⁴ Encara que el conflicte armat s'inicia el 1948, en aquest informe només s'hi analitza la última fase del conflicte, que correspon a la 2a Intifada, iniciada en setembre del 2000.

sota control de Hamàs, i Cisjordània, en mans de Fatah, malgrat la disminució de la violència directa respecte al trimestre anterior. **L'estratègia israeliana de suport matisat a Fatah per aïllar Hamàs va implicar gestos favorables al Govern del President palestí,** Mahmoud Abbas, com l'alliberament de 256 presoners palestins no pertanyents a Hamàs, la transferència d'una part dels fons retinguts pel bloqueig econòmic d'Israel des del triomf electoral d'Hamàs el 2006 i l'incipient reactivació del procés de pau mitjançant reunions bilaterals preparatòries d'una conferència de pau per al novembre, impulsada pels EUA. Això no obstant, en paral·lel a aquest suport simbòlic a Fatah, qüestions clau en la dinàmica del conflicte armat van continuar en peu a Cisjordània, com la permanència dels llocs de control militar israelià. Mentrestant, a Gaza, la tensió es va incrementar progressivament durant el trimestre, amb la **intensificació de les operacions militars israelianes a la Franja** a l'agost, que van provocar una vintena de morts. En aquest sentit, un atac aeri i terrestre dirigit contra milicians armats que es trobaven al voltant de Khan Yunis va suposar la major incursió a Gaza des de la presa del control per Hamàs al juny. A més, al setembre es va registrar el **nombre de ferits més elevat en un únic atac amb coets llançats des de la Franja**: 69 soldats ferits per l'atac contra la base militar de Zikkim (sud d'Israel), reivindicat pels Comitès de Resistència Popular i Jihad Islàmica. A més, a mitjan de setembre, el Govern israelià va declarar Gaza com a entitat hostil i va anunciar que respondria al llançament de coets amb talls del subministrament de llum i combustibles.

Al **Líban**, els enfrontaments entre l'Exèrcit i la milícia Fatah al-Islam iniciats a mitjan de maig al camp de refugiats palestí de Nahr al-Bared (prop de Trípoli) es van mantenir durant juliol i agost, malgrat anuncis anteriors del Govern sobre el suposat fi de les operacions, i només interromputs en períodes de treva breu per permetre l'evacuació de civils. L'Exèrcit libanès es va mantenir ferm en la seva posició de continuar bombardejant el camp fins a aconseguir la rendició de Fatah al-Islam, mentre la milícia va rebutjar les amenaces. A principi de setembre, l'Exèrcit va anunciar la presa de l'últim reducte del camp sota control de la milícia. Les xifres oficials sobre el conflicte van ser de més de 200 combatents detinguts i almenys 222 militants morts (als quals caldria sumar-hi un nombre indeterminat de combatents morts i enterrats en fosses comunes pels seus propis companys), 163 víctimes mortals militars i 42 civils. La xifra total de més de 400 morts indicava que aquest conflicte ha constituït **la campanya més greu de violència al país des de la guerra civil que va acabar fa 17 anys**. A això s'hi afegeix la xifra dels prop de 30.000 residents de Nahr al-Bared desplaçats a altres camps. Com en el trimestre anterior, les autoritats libaneses van assenyalar que entre els militants detinguts es trobaven una trentena de palestins, i diversos ciutadans d'altres nacionalitats, inclosos saudites, sirians, un tunisià i un algerià. En paral·lel, es va mantenir la tensió interna vinculada al procés d'elecció d'un nou President, posposat per l'assassinat d'un parlamentari de la coalició antisíria¹⁵.

¹⁵ Vegeu l'apartat de tensions.

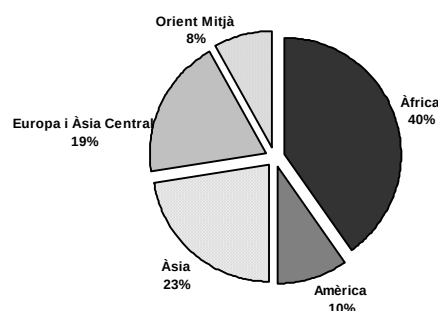

Situacions de tensió

- ❑ La reactivació de grups insurgents tuareg a Mali i Níger va provocar un augment de la tensió a la zona occidental de l'Àfrica, sent declarat l'estat d'alerta al nord del Níger.
- ❑ Burundi va patir una greu deterioració de la seva situació com a conseqüència de la greu crisi política i dels enfrontaments entre dues faccions de les FNL que va posar en perill el procés de pau.
- ❑ La tensió entre els partidaris d'Hamàs i de Fatah es va institucionalitzar amb la creació de dues entitats polítiques separades a la Franja de Gaza i Cisjordània, respectivament, i es va veure agreujada pel bloqueig a la primera i el suport internacional a la segona.
- ❑ Les manifestacions a Myanmar encapçalades per monjos budistes i opositors per protestar pel preu dels béns bàsics van ser reprimides durament per la Junta Militar.
- ❑ Malgrat no concretar-se una operació transfronterera a gran escala, l'exèrcit turc va realitzar bombardejos al nord de l'Iraq per atacar les bases del PKK.
- ❑ Nous brots de violència a Timor-Leste van ocasionar diversos morts i ferits, a més de la destrucció de nombrosos habitatges.

Aquest apartat analitza detalladament **30 situacions d'alta tensió**¹ en les quals s'han registrat fets rellevants i destacables per la seva especial gravetat durant el trimestre, i inclou, a més, **32 escenaris de tensió menor més en què no han ocorregut episodis de violència destacables**.

Gràfic 2.1. Distribució geogràfica de situacions de tensió

Evolució de les tensions

Quadre 2.1. Escenaris d'alta tensió del trimestre

Àfrica	Regió Grans Llacs	Àsia	Europa i Àsia central
Burundi	Sudan	Indonèsia (Papua Occ.)	Geòrgia (Abkhàzia)
Txad- Sudan	Uganda (Karamoja) – Kenya (Turkana)	Myanmar	Geòrgia (Ossètia del Sud)
Côte d'Ivoire	Zimbabwe	Nepal	Turquia (Kurdistan)
Eritrea – Etiòpia		Pakistan	
Etiòpia (ONLF, OLF)		Pakistan (Balutxistan)	
Kenya		Pakistan – Afganistan	
Mali	Amèrica	Tailàndia	Orient Mitjà
Níger	Bolívia	Timor-Leste	Iran
Nigèria	Perú		Líban – Israel – Síria
			Palestina
			Iemen

¹ Contextos en què es produeixen greus episodis de polarització social o política, amb enfrontaments entre grups polítics, ètnics o religiosos o entre aquests i l'Estat, amb alteracions del funcionament ordinari de les institucions de l'Estat (cops d'Estat, tocs de queda i Estats d'excepció o emergència) i amb índexs significatius de destrucció, morts o desplaçaments forçats de població. En alguns contextos existeixen possibilitats que s'arribi a una situació de conflicte armat. Les esmentades tensions també poden no tenir lloc en l'àmbit geogràfic d'aquest Estat, però es tenen en compte en la mesura en que afecten directament els interessos o estabilitat d'aquest Estat o comporten atacs puntuals en el territori d'un altre país. Finalment, s'hi han inclòs també aquells contextos en què existeixen serioses dificultats per dur a terme la implementació dels acords de pau (en el cas que existissin).

Àfrica

a) Àfrica Austral

Països	Causes de fons
Zimbabwe	Fragilitat democràtica (crisi política i econòmica)

Durant el trimestre a **Zimbabwe** la mediació sud-africana en la crisi política entre el partit en el poder ZANU-PF i el principal grup opositor MDC va aconseguir un petit avanç en aconseguir el suport de l'oposició per a la reforma de la Constitució proposta pel ZANU-PF. Segons la proposta parcial d'esmena del text constitucional, les eleccions presidencials i parlamentàries passarien a realitzar-se de forma simultània el 2008, a més de donar poder al Parlament per establir un successor per al President en cas que aquest es retirés de les seves funcions o morís. A més les demarcacions electorals seran establertes per un nou òrgan independent i queda per veure quines són les contrapartides obtingudes pel MDC per aquest gest. D'una altra banda, la cimera del SADC a Zàmbia que havia generat grans expectatives davant la possibilitat que els països de la regió adoptessin una postura crítica contra el Govern de Robert Mugabe, va passar sense que es fes efectiva cap tipus de condemna o advertència contra les polítiques i decisions adoptades pel President, si bé es va fer públic que l'organisme presentaria a Mugabe diversos plans estratègics per sortir de les crisis. Igualment, van continuar produint-se detencions de membres d'organitzacions civils i partits d'oposició, si bé el fet més destacat va ser l'assassinat d'un membre del partit opositor MDC suposadament per mercenaris contractats per ZANU-PF. Aquest incident va augmentar els temors sobre una possible recrudescència de la violència de cara a les eleccions generals del 2008. D'una altra banda, les converses entre Govern i oposició no van produir cap resultat tangible que contribuís a reduir la tensió política al país.

b) Àfrica Occidental

Països	Causes de fons
Côte d'Ivoire	Marginació regional, fragilitat democràtica, exclusió política
Mali	Demanda de més autonomia, marginació política i econòmica de grup minoritari
Níger	Recursos naturals, marginalització de grup minoritari
Nigèria	Recursos naturals, disputes polítiques, instrumentalització religiosa

Durant el trimestre es van produir avenços en el procés de pau a **Côte d'Ivoire**, com l'inici del desplegament dels cossos funcionaris al nord del país, l'inici del programa de DDR i de les audiències itinerants, no obstant això **l'atemptat fallit contra el Primer Ministre i líder de les Forces Nouvelles**, Guillaume Soro, on van morir quatre dels seus col·laboradors, va posar en dubte el suport i la confiança de totes les parts en el procés. D'una altra banda, diverses ONG van alertar sobre la necessitat d'invertir ràpidament en els projectes humanitaris de la zona oest del país per evitar possibles brots de violència entre residents i retornats en una de les zones més castigades pel conflicte.

Les tensions a la zona occidental africana van augmentar sensiblement amb la reactivació dels grups insurgents tuareg a **Mali** i **Níger**. Davant d'aquesta situació, els Ministres de l'Interior dels dos països es van reunir a Gao (Mali) i van signar un acord que permetia a les seves respectives forces de seguretat perseguir persones sospitoses de bandatge en territori veí, insistint en la seva teoria de l'existència d'una coalició entre els tuareg dels dos països per al control de les rutes de tràfic d'armes i drogues. Respecte al **Níger** els atacs del grup tuareg MNJ contra objectius militars i infraestructures a la regió nord d'Agadez van elevar a 45 el nombre de víctimes mortals entre els membres de l'exèrcit nigerí. La situació de violència va portar el President Mamadou Tandja a declarar l'estat d'alerta a la regió augmentant els poders de les FFAA a la zona per tres mesos, i a sol·licitar la col·laboració dels països limítrofs per impedir qualsevol suport als insurgents a les fronteres. Igualment, l'empresa d'energia nuclear

francesa AREVA va ser acusada pel Govern nigerí de finançar la insurgència tuareg, la qual cosa va provocar l'expulsió del país del Cap nacional d'AREVA.

A **Mali** un grup liderat per Ibrahim Bahanga, cap tuareg que no va acceptar els acords de pau signats pel grup armat d'oposició Aliança Democràtica per al Canvi al juny de 2006, va perpetrar diversos atacs contra l'exèrcit malià prenent a més d'una trentena dels seus efectius com a ostatges. El Govern de Mali va autoritzar el líder de l'ADC, Iyad Ag Ghaly, per mediar en l'alliberament dels soldats, mentre que Bahanga es va comprometre a cessar en els seus atacs i alliberar tots els segrestats per fer possible la negociació. Les mines antipersones col·locades pel grup de Bahanga han provocat la mort a deu civils i un soldat al nord del país.

A **Nigèria**, es va produir un rebrot en els enfrontaments entre les comunitats Kuteb i Tiv als estats de Benue i Taraba (centre), la qual cosa va provocar el desplaçament de centenars de persones cap a la localitat de Katsina-Ala després que es produïssin més d'una dotzena de morts en el mes de juny. La causa de l'enfrontament es trasllada a una disputa per la propietat de territoris el mes de març de 2006, que va entrar en una espiral de represàlies a causa que destacades autoritats de les dues ètnies en diferents estats, van prendre part finançant la compra d'armes, la qual cosa va multiplicar l'efecte letal dels atacs. Finalment els governadors de Benue i Taraba van decidir crear una comissió de pau en la qual van participar líders tradicionals i religiosos de les dues comunitats, deu en total. Els governadors van acordar l'establiment de patrulles policials i militars conjuntes a la frontera entre els dos estats, amb el mandat de detenir els integrants de les milícies ètniques.

c) Banya de l'Àfrica

Països	Causes de fons
Txad – Sudan	Acusacions mútues de suport als respectius grups armats d'oposició
Sudan	Autonomia vs. independència, instrumentalització religiosa, control dels recursos
Eritrea – Etiòpia	Disputes territorials
Etiòpia (ONLF, OLF)	Autonomia vs independència

Durant el tercer trimestre de l'any no es van destacar nous incidents en les difícils relacions entre el **Txad** i el **Sudan**, al contrari que en els mesos anteriors. Els dos països van fer esforços per millorar les relacions entre ells, com es va posar de manifest en la celebració entre el 22 i el 23 d'agost d'una reunió a Trípoli del Comitè Militar i de Seguretat d'Alt Nivell entre el Txad i el Sudan amb la facilitació d'Eritrea i de Líbia, en el marc de l'acord assolit en aquesta ciutat al febrer del 2007. Aquest Comitè va destacar els esforços dels dos països, l'estabilitat de la situació militar i de seguretat entre els dos països.

Al Sudan les tensions van augmentar al nord del país a les zones afectades pels projectes hidroelèctrics del Govern, on quatre persones van morir i almenys 10 van quedar ferides quan la policia va intentar dispersar una manifestació a Kijbar en què protestaven contra les expropiacions de les seves terres per a la construcció d'un pantà. En aquest sentit l'organització *International Crisis Group* va alertar sobre la possibilitat que aquests focus de tensió poguessin generar futurs conflictes armats, així com que la falta de concreció dels acords de pau del sud i de l'est, pogués reobrir els enfrontaments bèl·lics a les dues zones.

En relació amb el contenciós fronterer entre **Eritrea i Etiòpia**, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar a final de juliol la resolució 1767 estenent per sis mesos més el mandat de la UNMEE, que vigila el compliment de l'alto el foc vigent des de l'any 2000, cridant l'atenció sobre les greus tensions entre els dos països que poden desencadenar una nova conflagració bèl·lica. El fracàs de les converses celebrades a l'Haia entre el 6 i el 7 de setembre per part de la Comissió de Fronteres entre els dos països (EEBC), de les quals els països van sortir sense afluïxar la corda pel que fa a la demarcació física de la frontera, ha comportat que l'EEBC afirmés que a final de novembre la frontera quedaria automàticament demarcada tal com estableixen els mapes de la Comissió, i aquesta podria suspendre les seves activitats. Els dos països es van acusar mútuament pel fracàs de les negociacions. Eritrea havia acceptat quatre condicions plantejades per la Comissió, incloent-hi la seva retirada de la zona desmilitaritzada d'Eritrea i l'aixecament de les restriccions a la UNMEE, acusant Etiòpia de no oferir cap proposta sobre la demarcació i de no estar preparada per avançar en el procés de resolució.

De la seva banda, Etiòpia va acusar Eritrea d'impedir la resolució del conflicte mitjançant les seves accions a la frontera.

De la seva banda, a la regió d'Ogaden, a Etiòpia, es va produir un greu deterioració de la situació i una escalada de la violència i de les accions d'insurgència i contrainsurgència per part del Govern etíop i dels grups armats d'oposició OLF i ONLF². Etiòpia va acusar Eritrea de donar suport als grups rebels d'Ogaden i als grups que combaten el Govern de transició de Somàlia, al qual Etiòpia presta suport, acusacions que Eritrea va rebutjar. Etiòpia va afirmar que des de maig les seves FFAA havien causat 650 víctimes mortals a les files de l'OLF i de l'ONLF, dada que va ser desmentida pels dos grups. No obstant això, *Human Rights Watch* va denunciar saquejos, incendis de pobles i la mort de desenes de civils a la zona com a conseqüència de les operacions de càstig de les FFAA contra la població civil, sospitosa de simpatitzar amb els rebels. Al setembre una missió de les Nacions Unides va visitar la regió per analitzar la situació. De la seva banda, l'ONLF va criticar que aquesta només havia visitat les zones de la regió permeses pel Govern. Com a mostra de bona voluntat el grup rebel va anunciar un cessament temporal d'hostilitats durant el desplegament de la missió. Exèrcit i rebels es van acusar mútuament de terroritzar la població i les dues parts van registrar víctimes mortals a les seves files. A mitjan de setembre l'ONG Metges sense Fronteres (MSF) va acusar el Govern etíop d'impedir-li l'accés a la regió d'Ogaden, i el CICR va ser expulsat de la zona després de 12 anys de labor acusat de connivència amb l'ONLF.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Països	Causes de fons
Burundi	Control del poder polític d'una minoria ètnica i dificultats per a l'alternança en el poder
Kenya	Governabilitat, control dels recursos, lluita pel poder polític
Regió dels Grans Llacs (RD Congo – Burundi – Rwanda – Uganda)	Control dels recursos naturals, recerca de seguretat fronterera
Uganda (Karamoja) – Kenya (Turkana)	Problemes de governabilitat, marginalització regional, enfrontaments comunitaris pel control dels recursos naturals, militarització

La situació política interna i el procés de pau que travessa **Burundi** es van deteriorar durant el trimestre. En primer lloc, es va agreujar la crisi política vinculada a l'expulsió de la presidència del partit presidencial CNDD-FDD d'Hussein Radjabu i les disputes amb els partidaris d'aquest dins del CNDD-FDD i dels reajustaments en el si del Govern de Pierre Nkurunziza, a causa de l'absència de diàleg entre el Govern i l'oposició política. En aquest sentit, el 17 d'agost 67 dels 167 parlamentaris van sol·licitar per carta al President que reprengués el diàleg amb l'oposició i que conformés un Govern inclusiu, i dos dies després van explotar diverses granades sense causar víctimes als domicilis de quatre dels diputats signants, tres d'ells del FRODEBU i un del CNDD-FDD. Encara que posteriorment el President va reprendre el diàleg amb l'oposició, no es van produir avenços i les tensions van continuar presents. En segon lloc, a final de juliol la delegació de l'equip de supervisió de l'alto el foc de les FNL d'Agathon Rwaswa present a Bujumbura va abandonar la capital argumentant la necessitat de discutir la seva integració en les FFAA i la seva participació en el Govern, qüestions inassumibles per al Govern. Des d'aleshores, la situació ha estat estancada i els enfrontaments que es van desencadenar a principi de setembre entre dues faccions rivals de les FNL han contribuït a agreujar la situació. Aquests van causar 20 víctimes mortals a Buterere, al nord de Bujumbura, la qual cosa va provocar el desplaçament forçat de centenars de persones. Les dues faccions s'enfronten per controlar el poder en el si de les FNL: una facció està intentant expulsar Agathon Rwaswa del lideratge del grup, amb la voluntat d'implementar l'acord d'alto el foc del qual es va retirar al juliol. Aquests són els pitjors enfrontaments ocorreguts a la capital en un any.

A **Kenya**, va persistir una certa situació d'instabilitat com a conseqüència de diversos factors. D'una banda, de mica en mica es va anar incrementant la tensió derivada de la proximitat de les eleccions legislatives i presidencials de desembre de 2007. En ocasions anteriors s'han produït enfrontaments de caràcter intercomunitari instigats políticament. En segon lloc, es van desencadenar enfrontaments al districte d'Elgon com a conseqüència d'una disputa territorial

² Vegeu l'apartat de tensions del Baròmetre 14.

entre dues comunitats que ha derivat en la mort de diverses persones i el desplaçament forçat de població de la zona. Finalment, va culminar l'operació policial contra la secta Mungiki, amb un saldo de 56 víctimes mortals sospitoses de pertànyer a la secta, 11 policies morts i 3.379 persones arrestades. No obstant això, diversos analistes van alertar de la proliferació de grups similars a la secta Mungiki a tot el país.

Quant a la regió dels **Grans Llacs**, la deterioració de la situació a l'est de la RD Congo i les implicacions de Rwanda en el suport al general dissident tutsi congolès Laurent Nkunda van contribuir a deteriorar novament les relacions entre la RD Congo i Rwanda. A més, es van desencadenar incidents entre les FFAA congolese i ugandeses a la zona fronterera entre els dos països en els quals van morir diverses persones i es va produir un intercanvi de trets entre les seves respectives FFAA, que van derivar en diverses reunions per reduir la tensió. A principi de setembre els Presidents dels dos països van arribar a un acord per posar fi a les tensions que afecten aquesta zona. L'acord contemplava que tots dos Governos perseguirien els respectius grups armats d'oposició, incloent-hi l'LRA i els militars dissidents del general Nkunda³. Posteriorment, les FFAA ugandeses van negar les declaracions realitzades des de Ràdio Ocapí (promoguda per la MONUC) que afirmaven que Uganda havia estat mobilitzant tropes cap a la frontera comuna entre els dos països.

Pel que fa a les periòdiques disputes a la zona compresa entre el nord-est d'**Uganda** i el nord-oest de **Kenya**, encara que també en altres zones de l'Àfrica Subsahariana, per l'ús de la terra i la militarització de les comunitats pastorals, a la regió de Karamoja, al nord-est d'Uganda, van persistir els actes de violència de forma esporàdica i es van intensificar els robatoris de bestiar per part de les milícies de la comunitat karamojong. Aquesta situació va posar en perill els programes de reassentament iniciats pel Govern després de dues dècades de conflicte al nord del país.

Amèrica

Amèrica del Sud

Països	Causes de fons
Bolívia	Problemes de governabilitat
Perú	Problemes de governabilitat

A **Bolívia** es van registrar **nombrosos escenaris de tensió**, sent un dels més significatius les protestes i els **disturbis per la capitalitat de Sucre** (el trasllat dels poders executiu i legislatiu des de La Paz), fet al qual s'oposa el partit governamental MAS i que va provocar la suspensió provisional de les tasques de l'Assemblea Constituent. Un altre del focus de polarització va ser la **vaga convocada per entitats cíviques en sis dels nou departaments del país** per exigir que calguin dos terços dels vots per aprovar la nova Constitució i també per frenar el judici contra quatre magistrats del Tribunal Constitucional acusats de prevaricació. L'oposició considera que aquest judici és una maniobra política del MAS per assegurar-se el control del poder judicial. D'una altra banda, també es van registrar nombroses mobilitzacions sectorials o regionals, com la protesta de centenars de miners a La Paz, els enfrontaments entre pagesos a Santa Cruz pel control de les institucions en un municipi o la vaga de fam instigada per líders polítics i socials de Beni i el bloqueig de carreteres durant 10 dies a Tarija per exigir majors inversions de l'Estat. Finalment, cal destacar la **petició d'extradició emesa per la Cort Suprema contra l'Expresident Gonzalo Sánchez de Lozada**, que va fugir als EUA el 2003 després d'ordenar la repressió de protestes socials a la ciutat de El Alto, en les quals van morir 63 persones.

Al **Perú** es va incrementar la tensió política i social per la **convergència de diverses mobilitzacions de diferent signe**, per l'**increment de la pressió contra Sendero Luminoso i per l'extradició de l'Expresident Alberto Fujimori** després que la Cort Suprema de Xile ho autoritzés. Prèviament a Lima es van registrar nombroses mobilitzacions per exigir la seva extradició per diversos casos de violacions dels drets humans. D'una altra banda, el Govern va

³ Vegeu l'apartat de conflictes armats.

declarar que més d'una trentena de membres de Sendero Luminoso havien estat detinguts en diverses regions del país, bona part dels quals han estat incorrent en l'extorsió i participant en xarxes de narcotràfic. Finalment, cal destacar que les mobilitzacions paral·leles de pagesos i mestres van provocar la detenció de més de 300 persones, el tall de carreteres i alguns disturbis a les ciutats d'Andahuaylas (per part dels pagesos) i de Lima (per part dels mestres). Mentre que els primers protestaven per l'increment de preus de carburants i fertilitzants, els segons ho fan des de l'any passat contra la reforma educativa plantejada pel Govern. A més, a les regions d'Huancavelica, Ayacucho, Puno o Ucayali es van produir també diverses protestes per la falta d'inversió de l'Estat en infraestructures.

Àsia

a) Àsia Meridional

Països	Causes de fons
Nepal	Fragilitat democràtica, Autonomia vs. independència
Pakistan	Fragilitat democràtica, enfrontaments comunitaris
Pakistan (Balutxistan)	Autonomia vs. Independència, control dels recursos
Pakistan – Afganistan	Lluita antiterrorista, enfrontaments fronterers

Pel que fa a la situació del **Nepal**, el trimestre concloïa amb una escalada de la violència intercomunitària a la regió de Terai que va deixar 28 morts provocada per l'assassinat d'un polític local. Anteriorment s'havia produït un **atemptat a la capital** del país **reivindicat per dos grups armats procedents de la regió de Terai**, *Nepal People's Army* i *Terai Army*, que causava la mort a tres persones i deixava més de 20 ferits. Es tracta del primer atemptat a Kàtmandu des de la firma de l'acord de pau entre el Govern i els maoïstes signat fa una mica més d'un any. Prèviament als atemptats s'havien succeït **vagues i protestes** en aquesta regió, encapçalades per una de les principals organitzacions de l'ètnia madhesi, la JTMM, mobilitzacions que van dificultar l'assistència humanitària a les persones afectades per les inundacions⁴. Com ja es va produir en el trimestre anterior, es van repetir les **alertes davant la fragilitat de la situació política**, i el mateix Secretari General de l'ONU va qualificar de preocupant la situació dels drets humans al país. Així mateix, l'*International Crisis Group* va alertar sobre les debilitats del procés de pau reiterant el **risc de conflicte armat** de no abordar-se algunes qüestions essencials: la representació justa a l'assemblea constituent amb participació de població madhesi; federalisme i autonomia; reparacions per la repressió de les protestes i mesures d'acció positiva per als col·lectius exclosos, entre d'altres qüestions.

Al **Pakistan** la **situació es va agreujar notablement** en una escalada de la violència que ha posat en dubte la capacitat de gestió del President Pervez Musharraf. L'incident de més gravetat va ser el desallotjament de la mesquita Lal masjid a Islamabad, en què s'havien atrinxerat militants talibans i des de la qual durant diversos mesos es van llançar amenaces al règim de Musharraf per no dur-se a terme una imposició de la xària al país. **Després d'una operació militar de vuit dies, 70 militants i una xifra no revelada de civils van morir**. Com a conseqüència del desallotjament es van produir nombrosos atemptats a diferents zones del país causant la mort a centenars de persones. D'una altra banda, el **Tribunal Suprem va revocar l'ordre de destitució del President** d'aquesta institució dictada pel President Pervez Musharraf, destitució que havia provocat intenses protestes anteriorment. Finalment, cal destacar la negociació duta a terme entre el President i l'antiga Primera Ministra Benazir Bhutto per aconseguir un acord de cara a les pròximes eleccions. El tema central de la discussió va ser la petició a Musharraf perquè abandonés el seu càrrec de Cap de les FFAA, que ocupa de manera simultània al de President. El trimestre va concloure amb l'anunci que Musharraf abandonaria aquest càrrec si és reelegit President.

Quant a la situació a la regió del **Balutxistan** (Pakistan) cal destacar l'**atemptat suïcida** que tenia com a objectiu el vehicle en el qual es desplaçaven diversos enginyers xinesos. Malgrat que l'esclat d'una bomba va causar la mort a 30 persones, els enginyers van resultar il·lesos. La **Xina** està treballant en nombrosos dels projectes de construcció d'infraestructures duts a terme

⁴ Per a més informació sobre aquesta qüestió vegeu l'apartat de crisis humanitàries.

pel Govern pakistanès en aquesta regió, per la qual cosa els **seus interessos i ciutadans s'han convertit en un objectiu per als grups armats que operen a la zona** reclamant més control sobre la gestió dels recursos naturals i de les infraestructures. Al llarg del trimestre es van produir diversos atemptats més, de menor envergadura, que van causar diversos ferits.

La **tensió entre el Pakistan i l'Afganistan va disminuir al llarg d'aquest trimestre**, en què cal destacar la celebració d'una assemblea tradicional (o *Jirga*) conjunta en què van participar uns 700 líders tribals, religiosos i polítics dels dos països. Els temes abordats en aquesta assemblea van ser la lluita contra el terrorisme, el tràfic d'opi i la promoció de la reconciliació amb les milícies talibanes. Això no obstant, cal destacar que la celebració d'aquesta *Jirga* va ser boicotejada per alguns líders tribals partidaris dels talibans. La *Jirga* va acordar donar continuïtat a la trobada mitjançant la celebració periòdica d'assemblees més reduïdes.

b) Sud-est asiàtic i Oceania

Països	Causes de fons
Indonèsia (Papua Occidental)	Autonomia vs. independència, enfrontaments comunitaris, colonització demogràfica i control pels recursos naturals
Myanmar	Fragilitat democràtica
Tailàndia	Autonomia vs. Independència, instrumentalització religiosa
Timor-Leste	Comiat massiu de membres de les FFAA; desestructuració econòmica i fragilitat institucional

A **Papua Occidental** (Indonèsia), una trentena d'organitzacions humanitàries i de la societat civil van escriure una carta conjunta al President, Susilo Bambang Yudhoyono, perquè revisi la seva política cap a la regió i prengui mesures davant l'**increment de l'activitat repressiva dels cossos de seguretat de l'Estat**. Aquestes acusacions van ser secundades per organitzacions com *Human Rights Watch* o pel President del Consell del Poble Papú, Agus Alua, que va denunciar la repressió sistemàtica contra el moviment secessionista i els interessos econòmics de les FFAA a la regió i va sol·licitar un compromís més gran de la comunitat internacional en la implementació de l'Autonomia que el Govern central va garantir a Papua. En el mateix sentit, la policia va interrompre a Yogyakarta (Java) una mobilització d'estudiants papús que portaven banderes secessionistes, sol·licitaven la investigació de les acusacions de violacions dels drets humans a Papua i exigien la celebració d'un referèndum en lloc del desplegament de la llei d'Autonomia especial. D'una altra banda, un informe de l'International Crisis Group va assenyalar que, més enllà de l'enfrontament entre el Govern i el grup armat secessionista OPM, hi ha altres aspectes de la situació sociopolítica a Papua que mereixen l'atenció de Jakarta i de la comunitat internacional, com els **enfrontaments entre grups tribals i les tensions entre població papú autòctona i forana, el descontentament local per les activitats d'empreses transnacionals o la competència pel poder polític en els districtes i subdistrictes**.

A **Myanmar** es van intensificar les protestes socials en les últimes setmanes del trimestre, en què nombrosos monjos budistes, així com a integrants de grups opositors com la LND i el Grup d'Estudiants del 88 van encapçalar **multitudinàries manifestacions de protesta contra la pujada del preu dels combustibles i altres béns bàsics**. La Junta Militar va respondre **reprimint amb duresa aquestes protestes**, causant diversos morts i centenars de ferits i detinguts, la qual cosa va provocar la condemna internacional i que l'Enviat Especial del Secretari General de l'ONU per a Myanmar, Ibrahim Gambari, declarés que la resposta del Govern a l'oposició política posa en qüestió la veritable voluntat de democratització del règim. L'Enviat Especial que havia dut a terme durant els mesos de l'estiu visites a diferents països, majoritàriament asiàtics, amb l'objectiu de mantenir consultes sobre el futur de Myanmar, es va desplaçar al país a final del mes de setembre i va mantenir una trobada amb la líder opositora Aung San Suu Kyi, així com amb integrants de la Junta Militar. Finalment, cal destacar que **el Govern militar va donar per conclòs el procés de Convenció Nacional, procés desenvolupat amb l'objectiu de reformar la constitució del país**. Aquest ha conclòs sense que el Govern hagi informat sobre quins seran els següents passos en aquest procés teòricament encaminat a democratitzar el país.

A **Tailàndia**, durant tot el trimestre es van registrar **mobilitzacions massives en contra del Govern imposat després del cop d'Estat de setembre de 2006 i a favor del retorn de**

L'Exprimer Ministre, Thaksin Shinawatra. Durant aquestes manifestacions, encara que majoritàriament pacífiques, centenars de persones van quedar ferides i centenars detingudes. La tensió al país es va aguditzar encara més després que la Cort Suprema emetés una ordre d'arrest contra Thaksin Shinawatra, resident a Londres, sota càrrecs de corrupció. Malgrat que nombroses organitzacions de la societat civil i partits polítics es van oposar frontalment al projecte de nova Constitució proposada pel Govern per considerar-lo antidemocràtic, aquest va ser aprovat en referèndum per la majoria de la població a final d'agost. Després d'aquesta consulta, que es va dur a terme sense incidents significatius, l'Executiu va anunciar la **convocatòria d'eleccions per a final de desembre**, tal com havia promès la junta que va perpetrar el cop d'Estat al setembre. Malgrat que el partit de Thaksin Shinawatra, el de major implantació territorial a tot el país, havia estat il·legalitzat mesos abans per frau electoral, diversos dels antics líders d'aquesta formació podran concórrer a les eleccions sota noves sigles.

A **Timor-Leste**, es van produir **nous brots de violència a diverses parts del país**, que van provocar diversos morts i ferits, la crema de centenars d'habitatges i edificis públics, el tall de carreteres i atacs contra vehicles de les Nacions Unides i del Govern. Només en els districtes de Viqueque i Bacau, 600 edificis van ser incendiats i més de 5.000 persones van fugir de les seves llars, encara que altres regions, com Emera i la capital, també es van veure afectades pels disturbis. Aquests es van iniciar després que Xanana Gusmao prengués possessió del càrrec com a nou Primer Ministre. A les eleccions legislatives del 30 de juny, el FRETILIN va obtenir el nombre més elevat d'escons, encara que no el suficient per governar en solitari. Després de diversos mesos de negociació i incertesa, la nova formació política de l'Expresident Gusmao va aconseguir el suport parlamentari d'altres partits polítics, la qual cosa va provocar l'oposició al nou Govern per part de FRETILIN i els seus seguidors. D'una altra banda, cal destacar la **reunió que van mantenir a final d'agost el President, Jose Ramos-Horta, i l'exmilitar i líder rebel Alfredo Reinado**, acusat d'haver instigat el brot de violència del primer semestre de 2006, que va provocar la mort d'una quarantena de persones i el desplaçament forçat de gairebé un 15% de la població. Segons algunes fonts, les dues parts s'haurien compromès a seguir dialogant i a evitar la confrontació armada.

Europa i Àsia Central

a) Europa

Països	Causes de fons
Turquia (Kurdistan)	Tensió política i social, demanda d'autogovern al Kurdistan

A **Turquia**, la situació al voltant del **conflicte entre el PKK i al Govern turc** va continuar sent molt greu. Malgrat que la contínua pressió de l'exèrcit sobre l'Executiu per atacar les bases del PKK al nord de l'Iraq no va arribar a concretar-se en una operació transfronterera de gran escala, sí que es van dur a terme bombardejos d'escala limitada en algunes zones del nord de l'Iraq. Mentrestant, van continuar els enfrontaments armats al sud-est turc, amb desenes de morts i ferits en les dues parts, i es va augmentar el desplegament de soldats al llarg de la frontera amb el país veí. Població civil a una banda i una altra de la frontera es va veure afectada, respectivament, pels bombardejos a l'Iraq i per les **restriccions de moviment als civils** que acompanyen a les zones de seguretat temporal imposades a les províncies turques de Sirnak, Siirt i Hakkari (frontereres amb l'Iraq), en vigor des de juny i renovades al setembre per tres mesos més. Abans, a l'agost, els Primers Ministres de Turquia i l'Iraq van signar un acord per combatre el PKK a l'Iraq, que haurà de ser ratificat pel Govern i Parlament iraquian. Això no obstant, Bagdad va mantenir el seu paper ambivalent d'apaivagar els recels turcs i, al mateix temps, advertir a Turquia en contra d'una invasió armada i a favor d'involucrar els kurds de l'Iraq en els mecanismes trilaterals antiterroristes (Turquia, Iraq, EUA). De la seva banda, el **PKK va recriminar al Govern haver mantingut la tensió armada** durant el procés electoral de juliol i va reiterar el seu compromís amb la recerca d'una solució negociada. Tot això en un context de crisi política i social interna a Turquia, que es va anar apaivagant a mesura que es va resoldre el procés electoral legislatiu i presidencial.

Quadre 2.2. Kosovo, els riscos de vuit anys sense visió inclusiva

Conforme el procés de resolució de l'estatus definitiu de Kosovo ha entrat en un període crucial, són cada vegada més evidents **els riscos i oportunitats que acompanyen els possibles escenaris de futur** i la seva estreta vinculació amb els èxits i fracassos dels vuit anys de la província sota protectorat de les Nacions Unides. Si el tercer trimestre de l'any s'ha vist marcat per la tensió diplomàtica, les possibilitats que a partir del quart trimestre la tensió es multipliqui en el terreny obliguen a revisar el caminat i extreure'n lliçons i preguntes sobre el que falta per caminar.

A mitjan de juliol d'aquest any, el debat en el Consell de Seguretat per aprovar una resolució definitiva de l'estatus de Kosovo va quedar congelat davant la falta de consens i el procés es va transferir al Grup de Contacte, que a través de la seva troica internacional va donar pas a la reobertura de les negociacions entre Sèrbia i Kosovo. A l'agost, el Secretari General va donar la benvinguda a aquesta nova fase i va fixar la data del 10 de desembre per ser informat del procés. S'entrava així en un període crucial i enormement complex, per diversos motius. Entre ells: a) la incapacitat del Consell de Seguretat d'arribar a un acord en un context en què el procés de resolució arrossega ja diversos retards, mentre els líders i la població albanokosovar mantenen un elevat nivell d'expectatives sobre la consecució final de la independència, b) la percepció de l'enviat de les Nacions Unides, Martti Ahtisaari, que el potencial de les negociacions entre les parts enfrontades estava esgotat i, malgrat això, la reobertura de negociacions sense informació clara entorn de calendaris i agenda, c) l'antagonisme persistent en les postures oficials de les dues parts, i d) el transvasament de la incertesa del procés diplomàtic cap a la situació en terreny i viceversa.

La incertesa i complexitat del procés negociador en aquest trimestre té el seu reflex en la situació en terreny. Després de vuit anys sota protectorat internacional, en què s'han posat els fonaments d'un Estat democràtic i de dret i s'ha aconseguit nivells mínimament suficients d'estabilitat i seguretat, **Kosovo és no obstant això un territori dividit per les línies ètniques sobre les quals es van construir les narratives bèl·liques en els anys 90**. Al llarg d'aquests vuit anys, la UNMIK ha estat incapaç d'acabar amb el control que *de facto* exerceix Belgrad sobre els enclavaments serbis a Kosovo; les autoritats kosovars no han volgut i/o no han pogut involucrar els representants polítics i la població dels municipis majoritàriament serbis en les estructures centrals i locals de Kosovo; el Govern serbi ha promogut l'alienació respecte a Pristina de la població serbokosovar, estratègia acceptada i seguida majoritàriament per aquesta última, fins al punt que és Belgrad el que controla tots els aspectes de la vida política, econòmica i social del Kosovo serbi, des del currículum escolar fins als sous⁵. El resultat, dos sistemes paral·lels que cohabitaven un territori reduït en mida i afectat per la perpetuació de la sobredimensió i politització de la qüestió ètnica.

En aquest context de divisió etnoterritorial i de supeditació de la normalització de la vida política, social i econòmica a la resolució de l'estatus de Kosovo, **la incertesa i les escasses perspectives d'una sortida amb suports suficients entre totes les parts han fet augmentar les crides d'alerta** sobre els riscos d'inestabilitat en els pròxims mesos o a partir de final d'any. Diversos analistes han apuntat que el retard en la resolució de l'estatus posaria entre les cordes la credibilitat de la classe política kosovar respecte a les seves bases i de la comunitat internacional respecte a Kosovo, la qual cosa podria ser motor de tensió social i agitació a la província⁶. Al seu torn, la hipotètica declaració unilateral d'independència de Kosovo - amb què amenacen els dirigents kosovars en cas d'un *impasse* en la fase final del procés negociador o d'una solució no satisfactòria per a les seves aspiracions- podria tenir conseqüències negatives en cas de no ser gestionada o resposta adequadament (la qual cosa variarà en funció de les circumstàncies). L'opció de la partició, poc viable si s'atén als principis establerts per al procés negociador pel Grup de Contacte el 2005 però progressivament en boca dels mitjans diplomàtics, podria desencadenar nous desplaçaments de població, incidents violents i generar rèpliques en algunes zones de la regió (ej. albanesos a Macedònia i al sud de Sèrbia)⁷.

Finalment, tampoc l'opció més inclusiva, la del Kosovo multiètnic i democràtic contemplat en el pla d'Ahtisaari, que serveix de base per a les negociacions reobertes, es troba exempta de riscos, ja que corre el perill de veure perpetuada la divisió etnoterritorial actual sense la transformació de la qual, necessària encara que terriblement complexa, serà possible avançar cap a la pau inclusiva. Per a això, seria interessant donar més suport als que estan intentant superar divisions artificials, ja sigui la *Women's Peace Coalition* (que agrupa grups de dones sèrbies i albaneses) o les incipients veus polítiques serbokosovars que aposten per un Kosovo multiètnic. En aquest sentit, el grau de participació sèrbia a les eleccions locals i parlamentàries de novembre a Kosovo serà un indicador més de les perspectives de resolució. Si bé des dels disturbis de 2004 la província s'ha mantingut en relativa calma, els escenaris abans descrits podrien desfer el caminat en termes d'estabilitat. En definitiva, el que no s'ha aconseguit en

⁵ USIP, *Kosovo, ethnic nationalism at its territorial worst*, Special Report 172, Agost 2006.

⁶ ICG, *Breaking the Kosovo stalemate: Europe's responsibility*, Europe Report núm. 185, Agost 2007; ICG, *Kosovo: No good alternatives to the Ahtisaari plan*, Europe Report núm. 182, Maig 2007; Partos, G., *Kosovo: Going round in circles*, Balkan Investigative Reporting Network, 20/09/2007.

⁷ Lazic, N., *Serbia's South remains volatile*, Balkan Investigative Reporting Network, 17/08/07

vuit anys, l'apoderament social i polític de la idea d'un Kosovo mínimament integrat i inclusiu, difícilment s'aconseguirà en tres nous mesos de negociacions diplomàtiques. I sense aquesta visió, l'alerta preventiva sense demagògia i la multiplicació dels esforços constructius resulten més urgents que mai.

b) Àsia Central i Caucas

Països	Causes de fons
Geòrgia (Abkhàzia)	Autonomia vs. Independència
Geòrgia (Ossètia del Sud)	Autonomia vs. Independència

A la regió georgiana d'**Abkhàzia**, malgrat certs avenços a nivell diplomàtic a començament de juliol, la tensió va continuar caracteritzant la situació en terreny i les relacions entre les dues parts, especialment en el mes de setembre. Abans, a començaments de juliol, el Primer Ministre del Govern d'Abkhàzia va sortir il·lès d'un atemptat, el tercer en els últims dos anys, mentre que el Govern de Geòrgia va negar les insinuacions abkhazes que la implicaven en l'atac. Als periòdics **incidents armats menors registrats durant el trimestre** s'hi van unir en l'últim mes les acusacions de Geòrgia a Rússia per violació del seu espai aeri. En aquest sentit, Geòrgia va assegurar haver disparat contra un avió a la zona alta de la gola del Kodori, àrea controlada per Geòrgia des d'estiu de 2006, i va apuntar cap a Rússia i Abkhàzia com a responsables d'haver traspassat l'espai aeri. El règim independentista, de la seva banda, va reclamar l'Alt Kodori com a zona pertanyent a Abkhàzia. Paral·lelament, **Geòrgia va alertar des de final d'agost de la mobilització de personal armat i equipament militar per part de** Abkhàzia i va denunciar que la situació a la zona era alarmant. D'una altra banda, en el seu informe de mitjan de juliol el Secretari General de l'ONU va instar a les parts a evitar accions o gestos que poguessin provocar el reinici de les hostilitats.

A la regió d'**Ossètia del Sud**, la situació de seguretat es va mantenir tensa durant tot el trimestre, amb intercanvis de trets, concentracions de personal armat no autoritzat a la zona de conflicte i encreuaments de recriminacions entre el Govern georgià i les autoritats de l'entitat no reconeguda internacionalment. **L'ambigu paper de Rússia en el conflicte entorn d'Ossètia del Sud va tornar a ser font de tensió** durant aquest trimestre, amb al·legacions de Geòrgia sobre la suposada obstrucció per part de les forces de manteniment de pau russes a treballs de construcció en zones controlades per Geòrgia dins del territori d'Ossètia del Sud. A més, un incident a principi d'agost entorn d'un suposat míssil disparat per Rússia i caigut sobre un poble controlat per Geòrgia a la zona de conflicte va augmentar la tensió diplomàtica en relació amb la disputa i les seves implicacions regionals. Mentre que Geòrgia va acusar Rússia de violar el seu espai aeri i donar suport al règim independentista, el Govern rus va negar les al·legacions georgianes i, al llarg del trimestre, va alertar d'una escalada de tensió a Ossètia del Sud. En general, **la falta d'avenços en la dimensió negociadora del conflicte va repercutir en la perpetuació del clima d'alerta i tensió en el terreny**.

Orient Mitjà

a) Mashreq

Països	Causes de fons
Iran	Pressió internacional per l'expedient nuclear, reafirmació nacional
Líban – Israel – Síria	Disputa territorial, impacte del conflicte palestinoisraelià, fragilitat social i política
Palestina	Lluita pel poder polític, impacte del conflicte palestinoisraelià.

La pressió internacional sobre l'**Iran** va continuar al llarg del trimestre centrada en les denúncies de la comunitat internacional contra el seu programa nuclear i en les acusacions nord-americanes de participació iraniana en atacs contra les seves tropes a l'Iraq. A mitjan de setembre, el Ministre d'Exteriors francès, Bernard Kouchner, es pronunciava a favor d'iniciar els preparatius per a una guerra si l'Iran no interrompia el seu programa nuclear, declaracions fortament criticades pel director de l'AIEA, Mohammad El-Baradei, que va advocar per impulsar mesures de confiança entre les parts. Dies abans, el President iranià, **Mahmoud Ahmadinejad**, havia anunciat que el seu país disposava de **3.000 centrífugadores**

nuclears, equip que segons els experts li permetria disposar d'armament atòmic en un termini inferior a un any. Mentrestant, el Consell de Seguretat de l'ONU debatia al mig de la divisió interna l'aprovació d'una tercera ronda de sancions per a l'Iran. D'una altra banda, **les acusacions formulades pels EUA de participació iraniana en atacs contra soldats nord-americans a l'Iraq** i d'entrenament a la insurgència van assolir un caràcter més intens aquest trimestre, arribant fins i tot els EUA a plantejar la inclusió dels Guardians de la Revolució de l'Iran en les llistes terroristes per la seva suposada participació en els fets. Malgrat les desavinences, plasmades en altres múltiples incidents, hi va haver trobades a alt nivell entre representants dels EUA i l'Iran per tractar la situació a l'Iraq.

La tensió a tres bandes entre **Líban, Israel i Síria** va arribar a un punt àlgid amb **la violació el 6 de setembre de l'espai aeri siria per part d'avions militars israelians**. L'incident va ser denunciat formalment per Síria i remès a les Nacions Unides, mentre que Israel va mantenir silenci sobre això. D'una altra banda, a principi d'agost el Consell de Seguretat de l'ONU ja havia certificat el rearmament dels grups armats i milícies de la zona i mostrat la seva preocupació per la possible ruptura de l'embargament d'armes a la frontera sirianolibanesa. Així mateix, les **alertes de conflicte entre Israel i Síria al llarg de l'estiu** es van fer sentir en paral·lel als missatges mutus d'oferiment de negociacions, encara que el Primer Ministre israelià, Ehud Olmert, va declarar que era inacceptable la proposta siriana de retirada dels Alts del Golan com requisit previ al reinici de converses. D'una altra banda, la situació interna del **Líban, en impasse polític per qüestions en les quals Síria resulta directament implicada i que tenen el seu eco a Israel** (nou assassinat d'un parlamentari antisiri; inici del període per elegir un nou President; manteniment de la polarització entre Govern i oposició; avenços a l'establiment d'un Tribunal Internacional per jutjar l'assassinat de l'Exprimer Ministre Hariri; o el creixent protagonisme polític d'Hezbollah), afegeix elements de tensió a la complexa tríada. Respecte a la disputa entre Israel i Hezbollah al Líban, de l'enfrontament armat del qual es va complir un any, les Nacions Unides van constatar en un informe d'agost la invasió per part d'Israel de l'espai aeri libanès; així mateix, va renovar el mandat de la UNIFIL per un any malgrat haver patit dos atacs durant el trimestre, el més greu dels quals (del qual Hezbollah va negar tenir responsabilitat) va provocar la mort de sis cascos blaus del contingent espanyol. D'una altra banda, **organitzacions internacionals de drets humans van emetre informes condemnant les violacions del dret internacional humanitari comeses per les dues parts en el transcurs del conflicte de l'any anterior** i van demanar una comissió internacional per garantir que els seus autors no quedin en la impunitat.

Després de mesos de conflicte armat obert, la fractura interna **palestina** es va institucionalitzar **a mitjan de juny amb la presa de poder per part d'Hamàs a la Franja de Gaza**. Immediatament, el President palestí, Mahmoud Abbas, va nomenar un Govern d'emergència a Cisjordània encapçalat pel polític independent Salam Fayyad. Des d'aleshores, sota el comandament del Primer Ministre Ismael Haniya, Hamàs va afermar el seu poder a Gaza, on es van multiplicar les denúncies de membres de Fatah per haver estat retinguts i torturats. De la seva banda, **Fatah va assumir el control a Cisjordània (reprimint al seu torn els partidaris d'Hamàs) amb el suport econòmic, militar i polític de bona part de la comunitat internacional i d'Israel**, qui li va fer concessions com l'alliberament de 250 presoners de la seva organització o el suport a l'amnistia a 178 membres de les Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa (que van passar a integrar-se en els serveis de seguretat de l'ANP amb el necessari beneplàcit israelià). De fet, les converses entre el President palestí i el Primer Ministre israelià que es van desenvolupar al llarg del trimestre van aprofundir en la divisió interna, sent vistes per Hamàs com una forma de debilitar la resistència palestina amb la intenció de beneficiar Israel; més quan les crides de Haniya a dialogar van ser desateses per Abbas. D'una altra banda, van sorgir progressivament veus crítiques amb l'aïllament a Hamàs per considerar que no contribuïa a una pau sostenible a la regió. **La tensió intrapalestina va mantenir-se elevada en paral·lel al creixent setge israelià i aïllament de Gaza** que va ocasionar una greu situació humanitària denunciada per agències de les Nacions Unides.

b) Al Jalish

Països	Causes de fons
Iemen	Lluita pel poder polític, instrumentalització religiosa

Malgrat la firma de l'acord de pau el juny passat entre els seguidors d'al-Houthi i el Govern al **Iemen**, fonts locals van revelar la **permanència d'enfrontaments** entre les parts. El 10 de setembre l'exèrcit continuava bombardejant amb artilleria pobles de la zona per forçar els seguidors d'al-Houthi a partir. En els dies previs, un nombre indeterminat de persones haurien mort de resultes dels combats. D'una altra banda, acusacions mútues entre portaveus de l'exèrcit i seguidors del clergue van deixar entreveure les **dificultats d'implementar els acords**, malgrat les declaracions del comitè presidencial a principi d'agost en les quals constatava el lliurament del 60% dels llocs militars controlats pel grup rebel i assumia la retirada de l'exèrcit de part de les llars i aldees ocupades.

Quadre 2.3. Els drets de les minories en la prevenció de conflictes: una assignatura pendent

En un sentit ampli, s'entén per minoria aquella comunitat ètnica, religiosa o lingüística no dominant en un determinat territori, independentment de la seva posició relativa en termes numèrics⁸. L'anàlisi de nombrosos conflictes armats ha revelat com la falta d'atenció i de protecció als drets de les minories (presentes en pràcticament tots els Estats del món) és un factor rellevant en el sorgiment i desenvolupament d'un conflicte⁹. L'evidència, per tant, posa de manifest la necessitat d'atendre la situació de les comunitats minoritàries si es vol transformar positivament un conflicte armat o evitar el seu inici. Des d'aquest punt de vista, ocupar-se de la situació de les minories i garantir el respecte dels seus drets és un ingredient indispensable en la prevenció de conflictes.

En l'actualitat, nombrosos conflictes armats oberts tenen com un dels seus elements, si no el més important, la presència d'una o diverses minories. Posem per cas Darfur al Sudan, les diferents comunitats a l'Iraq o els grups malais al sud de Tailàndia. Al seu torn, la majoria dels països amb alguna situació de tensió (susceptible en major o menor grau d'escalada a conflicte armat) té el greuge a una minoria com a factor de disputa: els kurds a Turquia, els ossets a Geòrgia, els madhesi a Nepal, els grups indígenes a l'Amèrica Central i l'Amèrica Llatina, o els habitants del nord en Côte d'Ivoire, per posar només alguns exemples. Així mateix, en països en tensió on ja hi va haver un conflicte armat, l'inexistent o inadequat tractament a la reivindicació d'una minoria en el post-conflicte constitueix un indicador d'alt risc per al reinici de la disputa. Seria el cas de Kosovo a Sèrbia, del sud del Sudan o dels grups tuareg al Níger.

La marginació d'una minoria o els greuges contra ella poden tenir multitud de formes: la negació de la seva existència, el no reconeixement a la seva identitat (cultural, lingüística, religiosa, etc), l'exclusió política, l'exclusió econòmica, la discriminació social, la pràctica de discursos d'odi, l'absència d'un marc legal i judicial que ofereixi garanties de protecció, entre d'altres. El que podria cridar l'atenció, però que ha estat constatat en nombrosos casos, és el fet que els greuges soferts en el passat continuen durant dècades i poden actuar com a factor d'ignició d'un conflicte després de diverses generacions (encara que difícilment podria explicar-se sense la utilització de missatges manipuladors i de símbols reforçadors per part de determinats líders).¹⁰ Exemples com els dels Balcans o Rwanda, quan es va utilitzar retòrica d'odi basada en fets històrics com a propaganda per a la inflamació del conflicte, mostren el perquè la reparació (començant pel reconeixement) de greuges soferts no hauria de posposar-se.

Segons l'informe *Minority Rights: The Key to Conflict Prevention*¹¹, el conflicte violent vinculat a l'existència de minories s'origina de tres possibles formes, a vegades simultànies: a) el Govern i les majories comunitàries intenten suprimir la identitat de les minories; b) la comunitat minoritària utilitza la violència com a instrument per manifestar una reivindicació o en resposta a un greuge; c) les actuacions imposades per a la comunitat internacional desatenen la(es) minoria(es) o bé, atenen-les, proposen una solució inadequada que reforça la divisió. Aquesta última és la més sorprenent, ja que tractant-se d'una actuació teòricament remeiera, aprofundeix en la divisió i oblida un dels principis de la pau: la seva perdurabilitat i sostenibilitat. "Pau per avui i conflicte per demà" ha estat una recepta habitual producte de la visió curterminista i de la falta de decisió política de molts dels líders o organismes internacional responsables de la gestió de crisi. Ha estat el cas de diversos escenaris de postconflicte a Europa central i oriental: a Bòsnia i Hercegovina, els acords de Dayton van adoptar un enfocament excloent que ha resultat en una major divisió que en el passat entre les diferents comunitats; o a Kosovo on ha primat la segregació entre serbis i albanesos com a forma de repartiment de poder, amb conseqüències que amenacen amb reobrir de nou la violència en el cor d'Europa¹².

Com bé revelen aquests dos casos citats, una atenció inadequada a les minories pot tenir un efecte

⁸ *State of the World's Minorities 2007. Events of 2006*, Minority Rights Group International, març 2007, p. 147.

⁹ *Minority Rights: The Key to Conflict Prevention*, Minority Rights Group International, maig 2007.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

¹² Vegeu el quadre sobre Kosovo en aquest apartat.

pervers: la seva identificació i caracterització poden comportar un èmfasi de les diferències, posant en relleu elements fins aleshores irrelevants que aprofundeixen en la separació i afavoreixen la segregació. Això és el que ha ocorregut a l'Iraq, on el procés constitucional i polític, imposat en bona mesura per actors externs, ha forçat una divisió confessional (en alguns aspectes fictícia) que ha tingut el seu reflex en una violència sectària impensable fa uns anys, quan el comú era la bona convivència entre les comunitats (prova d'això eren el gran nombre de matrimonis mixtos). D'una altra banda, determinades actuacions cap a les minories pot comportar dos perills més: d'una banda, l'aplicació d'un patró simplificador pot 'homogeneïtzar' la comunitat, oblidant la diversitat multiforme dels seus individus (començant per la de gènere); d'una altra banda, una visió reduccionista de la realitat social del país pot implicar una desatenció o exclusió d'altres minories presents en el territori (en el cas de l'Iraq, els turcomans o els cristians; o en el cas de Macedònia, els gitanos).

En les últimes dècades, la protecció dels drets de les minories ha tingut avenços des del punt de vista formal. No obstant això, segons constata el *Minority Rights Group* (MRG), els drets de les minories tendeixen a ser marginats dins dels drets humans¹³. El mateix passa amb la prevenció de conflictes: malgrat els avenços en el corpus formal en matèria de prevenció (adopció del principi de la 'responsabilitat de protegir' i proliferació en el si de l'ONU dels discursos a favor d'una cultura de prevenció i no de reacció)¹⁴, els drets de les minories han estat poc reconeguts en ell i marginats en la pràctica de la prevenció. No obstant això, l'MRG fa una constatació que invita a l'esperança: l'adopció d'una diplomàcia preventiva 'discreta' per part de l'alt Comissionat sobre Minories Nacionals de l'OSCE ha obtingut bons resultats a països com Estònia, Hongria i Letònia, aportant recomanacions per a l'elaboració d'estratègies de promoció de la integració de les minories. El camí per recórrer és llarg, però ha de començar per la necessitat d'assumir que el reconeixement i protecció dels drets de les minories, abordats d'una forma incloent i sostenible, són un ingredient essencial per a la gestió, i sobretot la prevenció, dels conflictes armats.

¹³ Ibid.

¹⁴ Vegeu *Alerta 2007! Informe sobre conflictes, drets humans i construcció de pau*, capítol 2

A continuació s'hi assenyalen **32 escenaris de tensió menor més** en què no s'han constatat fets de gravetat durant el trimestre.

Quadre 2.2. Evolució trimestral d'altres escenaris de tensió		
Països	Causas de fons	Evolució
Àfrica		
Angola (Cabinda)	Autonomia vs. Independència	Estancament
Congo	Control polític de diferents grups ètnics i fragilitat democràtica	Estancament
Etiòpia	Fragilitat democràtica i problemes de governabilitat	Estancament
Guinea	Crisis política i econòmica, fragilitat democràtica	Estancament
Guinea-Bissau	Inestabilitat política, dèficit de governabilitat	Estancament
Guinea Equatorial	Fragilitat democràtica (inestabilitat institucional i política)	Estancament
Libèria	Control de recursos naturals, instrumentalització ètnica i lluita pel poder polític, impacte de les crisis regionals	Millora
Subregió Riu Mano (Côte d'Ivoire, Guinea, Libèria i Sierra Leone)¹⁵	Desestabilització generalitzada pels desplaçaments forçats i el flux d'armes i mercenaris	Millora
Senegal (Casamance)	Autonomia vs. Independència, marginalització de grup minoritari	Estancament
Somàlia (Somalilàndia – Puntlàndia)	Disputes territorials	Estancament
Tanzània (Zanzíbar)	Lluita pel poder polític	Estancament
Sudan (Est)	Marginalització de la regió	Millora
Amèrica		
Haití	Desestructuració política i econòmica i polarització social	Millora
Mèxic (Chiapas)	Exclusió i desigualtats econòmiques	Estancament
Equador	Problemes de governabilitat	Estancament
Veneçuela	Problemes de governabilitat	Estancament
Àsia		
Filipines	Fragilitat democràtica	Estancament
Índia-Pakistan	Disputes territorials	Estancament
Índia (Manipur)	Autonomia vs. Independència	Estancament
Indonèsia (Sulawesi)	Instrumentalització religiosa, colonització demogràfica	Estancament
Indonèsia (Moluques)	Instrumentalització religiosa, colonització demogràfica, Autonomia vs. Independència	Estancament
RPD Corea	Programa nuclear, realització de proves armamentístiques	Millora
Europa i Àsia Central		
Armènia – Azerbaidjan (Nagorno-Karabakh)	Disputa territorial	Estancament
Bielorússia	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat	Estancament
Kirguizistan	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat, independència de la Vall de Ferghana	Millora
Moldàvia, Rep. De	Fragilitat democràtica, independència de la regió del Transdniester	Estancament
Sèrbia (Kosovo)	Autonomia vs. Independència	Deterioració
Tadjikistan	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat, independència de la Vall de Ferghana	Estancament
Turkmenistan	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat	Millora
Turquia	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat	Millora
Uzbekistan	Fragilitat democràtica, problemes de governabilitat, independència de la Vall de Ferghana	Estancament
Orient Mitjà		
Egipte	Tensió política i social, repressió	Estancament

¹⁵ La subregió del Riu Mano engloba geogràficament Guinea, Libèria i Sierra Leone. No obstant, també es té en compte la situació a Côte d'Ivoire per la seva proximitat geogràfica i la seva influència en la resta d'escenaris. A més a més, cal apuntar que a partir d'ara la situació de tensió existent entre els Governos de Côte d'Ivoire i Burkina Faso passarà a ser analitzada en el marc de la subregió.

Processos de Pau

- Els grups armats que operen a Darfur van acceptar negociar un full de ruta dissenyat per la UA i l'ONU.
- L'Índia va proposar al Pakistan l'ús conjunt dels recursos naturals i aqüífers del Caixmir.
- Indonèsia va acceptar col·laborar en la facilitació del conflicte del sud de Tailàndia.
- Tony Blair va ser nomenat enviat del Quartet per a l'Orient Mitjà.
- Només un 4% de les persones que intervenen en negociacions de pau són dones.

En aquest apartat s'hi analitzen aquells conflictes armats o conflictes no resolts que han entrat en una fase de negociació formal, que estan immersos en un clar procés de pau o que estan explorant l'inici d'unes negociacions. Dels **33 processos analitzats**, 12 corresponen al continent asiàtic, 10 a l'Àfrica, 5 a l'Europeu, 4 a l'Orient Mitjà i 2 a l'Amèrica Llatina; en 29 hi ha negociacions formals (encara que poden patir interrupcions) i en 4 s'hi estan explorant possibilitats. **Un total de 19 negociacions o exploracions corresponen a conflictes armats i 14 a conflictes no resolts**¹. El capítol inclou comentaris sobre el desenvolupament de la implementació dels acords de pau assolits anteriorment al Sudan (Sud i Est), així com la situació al Kurdistan turc. També s'inclou un apartat final en què s'assenyala l'**absència de dones en els processos de negociació**.

3.1. Evolució dels processos de pau

En relació amb el trimestre anterior, a la taula següent s'hi han retirat els casos d'Irlanda del Nord i el Nepal (CPN), per considerar-los conflictes que han deixat enrere la lluita armada, i s'ha afegit el cas de l'estat de Manipur (l'Índia). En general, els processos han presentat més dificultats que en els trimestres precedents, encara que cal destacar que a **Côte d'Ivoire s'han iniciat ja processos de desarmament i desmobilització d'excombatents**.

Taula 3.1. Evolució de les negociacions en finalitzar el tercer trimestre de 2007			
Bé (3)	Amb dificultats (17)	Malament (9)	En exploració (4)
Côte d'Ivoire Índia (NSCN-IM) Índia-Pakistan	Angola (Cabinda) Armènia-Azerbaidjan Burundi (FNL) Colòmbia (ELN) Xipre Filipines (MILF) Filipines (MNLF) Índia (ULFA) Israel-Palestina Nepal (Terai) Nigèria (Delta) RCA RD Congo (Kivus-Ituri) Sàhara Occidental Sudan (Darfur) Uganda (LRA) Iemen	Colòmbia (AUC) Geòrgia (Abkhàzia) Geòrgia (Ossètia Sud) Indonèsia (Papua O.) Kosovo Myanmar (KNU) Pakistan (Waziristan) Somàlia Sri Lanka	Índia (Manipur) Iraq Líban (Fatah al-Islam) Tailàndia (Sud)

(En cursiva s'hi assenyalen els conflictes no resolts i que no estan en fase de lluita armada o que en aquests moments no són catalogats com a "conflicte armat". En negreta, els nous casos oberts, encara que ja ho haguessin estat algun cop en el passat)

¹ En aquest apartat entenem per "conflictes no resolts" aquelles situacions en les quals havent existit en el passat un nivell elevat de tensió, amenaces de caràcter militar o enfrontaments armats, en l'actualitat no es produeixen aquest tipus d'enfrontaments, però sense que les parts hagin aconseguit encara un acord de pau definitiu, la qual cosa motiva que existeixin o s'explorin negociacions

Àfrica

a) Àfrica Austral

A **Angola**, a final de juliol es va celebrar a París el Consell Nacional del Poble de **Cabinda**, *Nkoto Likanda*, congrés dels membres del FLEC, en un moment en què el moviment secessionista cabindès patia una forta crisi interna. Després de la firma dels acords de pau entre el Govern angolès i el Fòrum Cabindès per al Diàleg (FCD) dirigit per Bento Bembe, líder del FLEC-renovat, el lideratge de Ntiza Tiago dins de les FLEC-FAC va ser qüestionat per altres membres que veien impossible la unitat del moviment. L'expulsió de Bento Bembe del FLEC reunificat després de la firma del Memoràndum d'Entesa va fer créixer els dubtes sobre la lleialtat de cadascun dels seus membres cap a Ntiza Tiago. El Governador de Cabinda va anunciar poc després els quadres del FCD que formarien part dels diversos nivells de l'administració local, complint així amb part del pacte en el Memoràndum d'Entesa després d'un any de la seva firma. Això no obstant, a final d'agost les FFAA angoleeses van iniciar una operació en deu localitats on la població va ser acusada d'oferir suport al grup armat FLEC.

b) Àfrica Occidental

A **Côte d'Ivoire**, i després de la firma de l'Acord de Pau al març, a final de juliol es va iniciar el **procés de desarmament** dels 42.500 membres de les *Forces Nouvelles* (FN) i de 5.000 efectius de les FFAA (encara que van sorgir algunes tensions sobre el reconeixement dels rangs militars de les FN) i l'ONUCI va llançar un programa d'educació per a la pau dirigit als joves del país. Al setembre, els principals actors del conflicte es van trobar a Burkina Faso per analitzar el compliment dels acords de pau, tractant temes com el desplegament i la seguretat de les Comissions de districte, els rangs militars dels oficials de les FN i la seguretat del seu màxim dirigent, Guillaume Soro.

A la regió del Delta del Níger de **Nigèria**, el grup armat d'oposició MEND va anunciar l'abandonament de la treva d'un mes després de finalitzar el seu termini el 3 de juliol, per considerar que era ridícul deixar les armes quan l'exèrcit seguia assassinant impunement civils. Així mateix, el portaveu del MEND va comunicar que quan el Govern estigués disposat a dialogar directament amb la guerrilla, ells es trobarien disponibles. A mitjan de juliol, això no obstant, **set organitzacions de l'estat de Rivers van renunciar a la violència** i van demanar perdó a la població i a les autoritats. Les organitzacions van ser: *Níger Delta Vigilant*, *Níger Delta Solidarity Front*, *Outlaws*, *Klansmen*, *Green Landers*, *Black Axe* i *Bush Boys/Peace Makers*. El líder de *Green Landers* i President de *Wakirike United Peace Guide*, Fubara, va reconèixer que les diferents organitzacions havien comès greus perjudicis a la població a través de l'assassinat i mutilació de persones, a més de la destrucció dels seus béns. El líder rebel Muhahid Dokubo-Asari va expressar davant el Vicepresident Goodluck Jonathan el seu desig d'intentar posar fi a la violència al Delta del Níger i que els segrestos no formaven part de la seva forma d'actuar. A final de juliol, després de la posada en llibertat de dos importants dirigents dels grups armats que operen a la regió (una de les seves principals demandes per iniciar converses), **25 milícies van decidir unir-se per crear un front comú que faci possible les negociacions de pau amb el Govern**, encara que dins d'aquesta coalició no es trobava el MEND.

c) Banya de l'Àfrica

A **Somàlia**, el més destacable ha estat la realització en els mesos de juliol i agost d'una **conferència de pau i reconciliació** als afores de la capital, amb el nom de *National Governance and Reconciliation Commission* (NGRC), boicotejada no obstant això pels islamistes de la UTI (Unió de Tribunals Islàmics), que van exigir celebrar la conferència en un país neutral, ja que d'altra manera es legitimaria l'ocupació etiòp. En un marc paral·lel al de la Conferència, unes 400 figures de l'oposició van acordar a Eritrea crear una aliança de l'oposició

al Govern Federal de Transició (GFT), adoptant el nom d'Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ALS).

En relació amb el compliment dels acords de pau aconseguits al **sud del Sudan**, el portaveu de l'exèrcit del Sudan del Sud (SPLA) va denunciar a l'agost que les tropes nord-sudaneses es trobaven encara desplegades a les àrees petrolíferes més importants de la frontera nord-sud, malgrat haver conclòs el període per al seu replegament, per la qual cosa serien considerades com a forces d'ocupació per l'SPLA. Al voltant de 16.600 tropes continuen a l'àrea d'Abyei, que sota l'acord de pau podria elegir si forma part del nord o del sud el 2011. D'una altra banda, l'SPLA tampoc no s'ha retirat d'altres dues àrees transitòries, al sud del Nil Blau i Kordofan, al·legant que les unitats conjuntes, conegudes com a JIU, que haurien de prendre el seu relleu, encara no s'havien posat en funcionament. El Govern va crear una comissió encarregada d'assegurar que almenys el 20% dels llocs de l'administració sudanesa siguin atorgats a persones del Sudan del Sud. Un oficial de la Comissió de DDR per al sud del país va anunciar també **l'inici del procés de desmobilització d'uns 25.000 excombatents de l'SPLA**, malgrat no estar assegurat el paquet de reinserció, a causa dels retards en els fons procedents de les Nacions Unides. Al setembre, el Secretari General de l'ONU, Ban Ki-moon, va visitar el país amb la finalitat de donar suport al procés de pau i sol·licitar al Govern que facilités el desplegament de la UNAMID. També va nomenar Ashraf Jehangir Qazi com el seu Representant Especial per al Sudan. Sobre la situació a l'**est del Sudan**, al juliol es va avançar en el procés de desarmament i desmobilització dels grups que van signar l'acord de pau a l'octubre de 2006, i posteriorment diversos dirigents de l'*Eastern Front* van prendre possessió de càrrecs públics.

Respecte a la regió sudanesa de **Darfur**, a l'agost va finalitzar la reunió de grups i faccions armades d'oposició celebrada a Arusha (Tanzània), amb el compromís dels seus assistents de permetre i facilitar la feina humanitària de totes les organitzacions presents a Darfur, així com de respectar la integritat de les forces de la UA desplegades a la regió i el cessament d'hostilitats. A més, van acordar la presentació d'un programa comú per als temes relatius al repartiment de poder i recursos, seguretat i qüestions humanitàries, i de propietat de la terra. A la reunió d'Arusha van participar més de 13 grups i faccions, a més de comptar amb el recolzament de la UA i les Nacions Unides i la presència de representants d'Egipte, Líbia, Txad i Eritrea. Els grups van donar igualment el **vistiplau al full de ruta dissenyat pels representants per a Darfur a la UA i l'ONU**, Jan Eliasson i Salim Ahmed Salim. En paral·lel, cinc grups rebels es van reunificar amb el nom de Front Unit per a l'Alliberament i el Desenvolupament (UFDL, per les seves sigles en anglès), manifestant el seu interès a participar en les converses d'Arusha. Al setembre, i després d'una visita del Secretari General de l'ONU a la regió, la major part dels grups armats van decidir tornar a reunir-se a Trípoli (Líbia), sota els auspicis de l'ONU i de la UA, a final d'octubre, encara que fins ara no s'havia confirmat la presència de l'SLM liderat per Abdul Wahid Mohammad Nur, que resideix a París i que no va participar a Arusha, i que va manifestar que no participaria en els diàlegs fins que estigués desplegada la missió de pau conjunta de l'ONU i la UA.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

A **Burundi**, els membres de les FNL van abandonar l'equip de monitoratge de l'alto el foc a final de juliol, argumentant raons d'inseguretat i enmig de rumors sobre un possible rearmament d'aquest grup. Al setembre, **les FNL van acusar Sud-àfrica de no ser parcial i van demanar un canvi en la mediació**. Segons alguns mitjans, una facció de les FNL favorable a implementar l'acord d'alto el foc estaria intentant expulsar Agathon Rwaswa del lideratge del grup. Sobre la situació al **Txad**, durant el mes de juliol la UE va començar els preparatius per a l'enviament d'un contingent militar format per uns 4.000 efectius per protegir la població refugiada procedent de Darfur, que complementarà la missió híbrida de manteniment de la pau formada entre l'ONU i la UA, aprovada pel Consell de Seguretat a principi de setembre. El grup armat UFDD va expressar la seva oposició a l'enviament de la força europea. D'una altra banda, representants de l'Expresident txadià Goukouni Weddeye van acordar a Gabon un full de ruta per guiar la missió de pau.

Quant al procés que se segueix al **Congo**, el líder Ninja, reverend Ntoumi, va desistir al setembre a traslladar-se a la capital del país, després de deu anys d'absència, a falta d'acord sobre la guàrdia que havia d'acompanyar-lo i brindar-li seguretat.

A la **RD Congo** es va iniciar **un programa de DDR a Ituri** dirigit als 4.500 efectius de les tres milícies operatives a la regió: FNI, FRPI i MRC. Aquest projecte està supervisat pel PNUD, a més d'involucrar a UNICEF, l'Estructura Integrada militar, la MONUC, les FFAA i el Govern. Mentrestant, van continuar els combats amb el grup d'oposició huturwandès FDLR, que controla una zona rica en or. Al setembre, el Govern congolès va rebutjar negociar amb el general dissident Laurent Nkunda i va manifestar el seu descontentament amb les recomanacions del Consell de Seguretat a favor d'un diàleg entre les dues parts.

A la **R. Centreafricana**, el Consell de Seguretat de l'ONU va manifestar la seva preocupació davant la persistent volatilitat de la situació de seguretat a certes regions del país, a causa de l'existència de grups criminals i de grup armats, i va fer una crida a lluitar contra la impunitat al país. A l'agost es van produir algunes desercions a les files del grup armat d'oposició APDR, els membres del qual es van lliurar al Govern. Com a nota positiva cal assenyalar que la RCA i el Sudan van acordar normalitzar les relacions bilaterals.

Quadre 3.1. La gestió de l'alto el foc en les negociacions de pau

Segons un avanç d'un estudi que està realitzant l'Escola de Cultura de Pau (ECP) per a la pròxima edició de l'"Anuari de Processos de Pau", en què s'analitzen 27 casos de negociacions recents i en què s'han produït ofertes o acords d'alto el foc, **en cap dels casos l'alto el foc ha anat acompanyat de concentració i acantonament previ de les tropes dels grups armats, ni del lliurament previ d'armes per iniciar una negociació**. Segons l'estudi, l'acantonament només es produeix en acabar les negociacions i després de la firma d'un acord de pau, la qual cosa permet iniciar un procés de DDR (desmobilització, desarmament i reintegració). **En cap dels casos analitzats, l'alto al foc o cessament d'hostilitats ha tingut com a contrapartida l'alliberament de persones segrestades, ja que el segrest massiu és un acte que només es practica a Colòmbia**, per la qual cosa en els altres contextos no ha calgut posar aquest tema en una balança de negociació.

Els casos analitzats corresponen a onze processos africans (Costa d'Ivori, Senegal, Sudan (Sud, Est i Darfur), Burundi, Txad, RCA, Uganda, Sàhara Occidental i Angola-Cabinda), onze d'asiàtics (l'Índia (Andra Pradesh, Assam, i Nagalàndia), Pakistan, Nepal, Sri Lanka, Filipines, Indonèsia i Myanmar), dos d'europeus (Espanya i Irlanda del Nord), i tres de l'Orient Mitjà (Kurdistan turc, Iemen i Líban). S'hi han exclòs Colòmbia (per ser el destinatari inicial de les reflexions) i Palestina (per la gran quantitat de grups existents i la volatilitat dels seus compromisos).

De les conclusions de l'estudi es dedueix també que en un 60% dels casos, **les declaracions d'alto al foc han estat violades de forma reiterada. La creació de mecanismes de verificació dels acords d'alto al foc s'ha produït únicament en la meitat dels casos**, normalment com a resultat d'un acord de pau final, encara que en alguns pocs casos s'han creat mecanismes en les etapes intermèdies de la negociació. **En una quarta part dels casos ha existit presència de les Nacions Unides**, amb competències per a la verificació de l'alto el foc o el cessament d'hostilitats, i en tres casos han participat un altre tipus d'organismes (UE, UA, ASEAN) o països (els nòrdics europeus, o membres de l'Organització de la Comunitat Islàmica). Només en una ocasió (Israel-Líban), l'alto el foc ha estat imposat pel Consell de Seguretat de l'ONU. En molt pocs casos (Uganda, per exemple) han existit declaracions d'alto el foc unilaterals per part d'un Govern, encara que també s'ha donat el cas que les declaracions unilaterals d'un grup armat (el PKK kurd, per exemple), no hagin estat mai ateses pel seu respectiu Govern. També han existit uns pocs casos on s'ha declarat un alto el foc sense que això suposés obrir una negociació formal (Índia-Assam, per exemple), així com negociacions sense existir alto el foc en cap moment (Irlanda del Nord o Indonèsia-Aceh, per exemple). **L'alto el foc bilateral produït de forma simultània amb l'inici de negociacions ha ocorregut en algunes ocasions** (Nepal, Sri Lanka, Filipines/NPA). També s'ha donat el cas que un Govern accepti que els llocs on es trobi un grup armat disposat a negociar siguin considerats com a "santuaris temporals" fins que existeixin les condicions del seu pas a zones d'acantonament. En tres casos (Darfur, l'Índia-Assam i Indonèsia-Aceh) s'han creat **"corredors humanitaris" en treves temporals** per atendre la població afectada pel conflicte o per un desastre natural.

Quant al procés d'**Uganda**, al mes de juliol el Govern i el grup armat d'oposició LRA van signar un nou acord en l'última ronda de converses de pau que es va celebrar a Juba. Aquesta ronda, que va tractar el tema de rendició de comptes i reconciliació, estava centrada en com gestionar els crims de guerra, que va ser una de les principals parts de l'acord. Segons l'acord parcial

assolit, les parts es van donar un temps per dissenyar **un sistema de justícia alternativa per perseguir els crims comesos a la regió nord** del país. Les parts van acordar formular i adoptar un mecanisme que es basarà en dos sistemes de justícia: el formal i el tradicional. Així, i a través d'una modificació del codi penal, mentre que els combatents de l'LRA seran jutjats sota un sistema de justícia alternativa (*Mato Oput*), les tropes ugandeses seran jutjades pel sistema de justícia formal que inclou la pena de mort. En aquest sentit, **els representants de l'LRA esperaven poder viatjar pròximament a Sud-àfrica, Sierra Leone i l'Argentina amb la finalitat d'obtenir informació** sobre com aquests països han realitzat els seus processos de justícia i reconciliació, encara que al setembre l'LRA va advertir que un atac contra els seus membres situats a la RD Congo suposaria reprendre els combats.

e) Magreb

A l'agost va finalitzar a Manhasset, prop de Nova York, la segona ronda de negociacions, de dos dies de durada i mitjançant consultes per separat, entre el Marroc i el Front POLISARI per trobar una solució al conflicte sobre el **Sàhara Occidental**, amb un **acord per reunir-se novament abans de final d'any**, probablement a Europa. Les dues parts van escoltar diverses exposicions d'experts sobre temes específics, com els recursos naturals i l'administració local. Les negociacions, realitzades sota els auspicis de l'ONU d'acord amb la resolució 1754 del Consell de Seguretat, van ser qualificades d'útils per Mahfoud Ali Beiba, el cap de la delegació del Front POLISARI, qui al mateix temps va emplaçar el Marroc a detenir el que considerava maniobres dilatòries i a comprometre's de bona fe en l'aplicació de la resolució 1754. Segons alguns analistes, la nova ronda de negociació no va oferir resultats positius, per la qual cosa el procés seguia estancat enmig d'acusacions mútues d'inflexibilitat. De la seva banda, l'Enviat Personal del Secretari General per al Sàhara Occidental, Peter Van Walsum, va comunicar després de la reunió que **les parts reconeixien que l'actual status quo era inacceptable** i que s'havien compromès a continuar amb les negociacions de bona fe, així com a desenvolupar mesures de confiança (facilitar visites familiars, accions de desminatge conjunt, respecte als drets humans, etc.). La trobada, qualificada com d'intercanvi sobre els mecanismes d'aplicació de la Resolució del Consell de Seguretat, va seguir a la primera reunió de contacte que va tenir lloc el 18 i 19 de juny, i va tenir la presència d'Algèria i Mauritània en les sessions d'obertura i clausura. Quant a la política interna del Marroc, cal destacar que el partit conservador Istiqlal va guanyar contra pronòstic les eleccions parlamentàries celebrades a principi de setembre, en les quals el percentatge de participació només va ser del 37% dels votants.

Amèrica Llatina

En relació amb els diferents actors que intervenen en el conflicte de **Colòmbia**, el Govern i la guerrilla de l'ELN van iniciar a l'agost la vuitena ronda de converses, a l'Havana, sense aconseguir resultats ni poder signar l'anomenat Acord Base, en **no posar-se d'acord en la forma de concentrar i verificar els efectius de l'esmentada guerrilla**. El Govern va insistir en l'exigència que es localitzessin en un o diversos punts, fins i tot a l'exterior, però en coordenades prèviament fixades i amb els noms de totes les persones concentrades, que estarien en possessió d'una comissió verificadora internacional, aspecte que va ser rebutjat per l'ELN, que no està disposat a revelar la identitat dels seus membres ni concentrar-se en condicions que els suposessin desavantatge militar. En aquesta ronda, i per primera vegada, van participar-hi membres del Consell Nacional de Pau, instància creada fa anys i que no havia estat posada en funcionament fins ara. Al setembre, delegacions del Govern i de l'ELN es van reunir a Caracas, en acceptar els bons oficis oferts pel President de Veneçuela, Hugo Chávez, per ajudar a desbloquejar el procés. Els delegats de l'ELN van iniciar consultes amb el Comando Central de l'organització per determinar la seva posició en la futura ronda de negociacions.

En relació amb el procés que se segueix amb les Autodefenses (**AUC**), la Comissió Nacional de Reparació i Reconciliació va revelar a l'agost que en els dos anys de vigència de la Llei de Justícia i Pau tan sols s'havien rebut 200 versions lliures de 2.816 postulats, que havien de ser

atesos per només 23 fiscals, la qual cosa posava en dubte l'eficàcia del mecanisme establert a falta de mitjans humans. D'una altra banda, la Cort Suprema de Justícia va negar en una sentència el caràcter de delinqüents polítics als integrants de les AUC, els dirigents de les quals es trobaven ja dividits quant a les seves posicions davant la justícia. Cal assenyalar, a més, que en els últims mesos van aparèixer noves estructures paramilitars vinculades al narcotràfic, amb uns 5.000 combatents.

Sobre les **FARC**, guerrilla amb la qual no existeix negociació, un combat amb forces encara no identificades va suposar la mort d'onze dels diputats que l'esmentada guerrilla mantenia segrestats des de feia cinc anys, fet que va ensorrar les expectatives d'arribar a un acord humanitari a curt termini. Davant l'esmentada situació, el President de Veneçuela va oferir els seus bons oficis per aconseguir un intercanvi humanitari, actitud que va merèixer l'acceptació del President colombià i el suport del Govern dels EUA. El President colombià va autoritzar a la senadora Piedad Córdoba perquè realitzés gestions amb les FARC. Diversos mandataris llatinoamericans van oferir igualment els seus bons oficis per aconseguir aquest acord humanitari.

Àsia i Pacífic

a) Àsia Meridional

Encara que a l'**Afganistan** no existeix un procés de pau pròpiament dit, cal assenyalar que al setembre **els talibans van afirmar estar disposats a iniciar unes negociacions amb el Govern** afganès, després que el President Hamid Karzai fes una proposta en aquest sentit.

Dels conflictes que afecten l'**Índia**, a principi de juliol, l'escriptora Mamoni Raisom Goswami va fer una crida tant al Govern indi com al grup armat d'oposició ULFA, que opera a l'Estat d'**Assam**, perquè continuessin amb el procés de pau. Aquestes declaracions es van produir després de l'últim intent de revifar el procés de pau i que el Govern hagués assenyalat que enviaria un emissari a negociar amb els líders de l'ULFA si calgués. De la seva banda, el grup armat ha respost a aquest intent de reedició de les negociacions de pau assenyalant que no estaven interessats en unes negociacions secretes amb el Govern indi i van qualificar d'insultants les condicions establertes per l'Executiu indi. L'ULFA va assenyalar que només consideraria una oferta del Govern per negociar si aquesta es produeix a través del Grup Consultiu Popular. A l'agost, i després d'una crida realitzada pel primer Ministre, Tarun Gogoi, l'ULFA va insistir que només negociaria una sobirania per a Assam. A l'Estat de **Manipur**, el Govern va accedir al juliol a **mantenir converses amb els grups armats de l'ètnia kuki**, inicialment de manera informal i que podrien conduir posteriorment a la celebració formal de negociacions de pau. El Govern va assenyalar que es podria declarar un alto el foc bilateral abans de l'inici de les converses, que aquestes es mantindrien en el marc de la Constitució i que no afectarien la integritat territorial de Manipur. Alguns dels principals grups armats kuki que operen en aquest estat són el KNF-P, el KNF-MC, el KRA, l'UKLF o el KLA. Algunes fonts van assenyalar que les forces de seguretat índies desplegades a l'estat podrien haver arribat a un acord d'alto el foc amb l'oposició armada a l'agost de 2005 sense el consentiment del Govern de Manipur, encara que els enfrontaments han perdurat a pesar de l'acord. A l'Estat de **Nagalandia**, finalment, el Govern indi i el grup armat d'oposició NSCN (I-M) van acordar al juliol l'extensió de l'acord d'alto el foc per un any més, quan es complien deu anys de la seva firma. Això no obstant, pel que fa a l'avanç en les negociacions de pau, el Govern va reiterar al grup armat que la qüestió de la sobirania estava totalment fora de discussió, i que qualsevol solució al conflicte hauria d'emmarcar-se en la Constitució del país. El grup armat podria haver accedit a restar com a part de l'Índia mitjançant una relació federal amb la unió de caràcter especial, encara que aquesta discussió no s'ha tancat. Quant al procés seguit per l'**Índia i Pakistan** per a la pacificació de la regió de Caixmir, el Primer Ministre indi Manmohan Singh, durant una visita a Jammu i Caixmir al mes de juliol, va assenyalar que havia arribat el moment d'un acord amb el Pakistan per posar fi a la disputa entre els dos Estats i va proposar l'**ús conjunt dels recursos naturals i aqüífers per al benefici de les dues parts de la regió**, dividida per la Línia de Control (frontera de facto).

Al **Nepal**, un dels principals grups opositors de la regió de Terai, JTMM, va afirmar al juliol que estava preparat per mantenir negociacions de pau amb el Govern sota la supervisió de les Nacions Unides o d'alguna altra organització creïble. **El JTMM va enviar una carta a les Nacions Unides requerint la seva mediació.** La UNMIN va assenyalar que considerava molt positivament la petició, però que les dues parts havien d'estar d'acord. El JTMM es va escindir dels maoistes fa tres anys i reivindica la creació d'un estat autònom al sud del país. D'una altra banda, el Primer Ministre Girija Prasad Koirala es va reunir a l'agost amb el líder del MJF, Upendra Yadav, per sol·licitar la seva col·laboració en la pacificació de la zona de Terai i preparar les eleccions per a la pròxima assemblea constituent. Malgrat això, al setembre es van produir diversos atemptats a la capital, que van ser atribuïts a grups de Terai.

Al **Pakistan**, van continuar els enfrontaments entre les FFAA i milícies talibanes al Waziristan Nord. A final de juliol, això no obstant, cent integrants de les milícies armades de la tribu Marri, liderades per Daula Khan Marri i Kamal Khan Marri, van lliurar les armes a les autoritats locals. La *jirga* intertribal del Waziristan convocada amb l'objectiu de revifar l'acord de pau assolit pel Govern i les milícies talibanes que operen a la zona, i trencat després del desallotjament de la Mesquita de Lal-Masjid a Islamabad, va desistir dels seus esforços després que les dues parts rebutgessin modificar les seves postures. El Govern va demanar garanties que l'acord serà implementat en la seva totalitat i les milícies de la seva banda van assenyalar que sense el complet desmantellament dels llocs de control militars no reprendrien les converses. A l'agost, una *jirga* conjunta de l'Afganistan i el Pakistan atesa per uns 700 líders tribals, parlamentaris, clergues i altres figures dels dos països va acordar combatre el terrorisme i el tràfic d'opi a les seves regions tribals, així com promoure la reconciliació amb el que denominen l'oposició, en referència als talibans que acceptin l'imperi de la llei.

Respecte al procés fallit a **Sri Lanka**, Noruega va assenyalar al juliol que estava preparada per ajudar a reactivar les negociacions de pau entre el Govern i el grup armat d'oposició LTTE si les parts ho requerien. A l'agost, **la facció dissident del LTTE, liderada per Karuna i oficialment coneguda com a Tamileela Makkal Viduthalao Pulikal, va declarar per primera vegada la seva disposició a desarmar-se** si prèviament es garantia la seva seguretat. En anteriors ocasions, el grup havia renunciat a lliurar les seves armes fins que l'LTTE fes el mateix.

b) Sud-est Asiàtic

Dels processos en curs a les **Filipines**, cal assenyalar la **detenció a final d'agost als Països Baixos del líder de l'NDF i fundador del Partit Comunista filipí, Jose Maria Sison**, dificultant encara més les possibilitats de reobrir negociacions amb l'**NPA** a curt termini. Sison va ser posat en llibertat després de dues setmanes. L'arrest va succeir poc després que el cap de les FFAA, Hermogenes Esperon, instés el Govern a reprendre les converses de pau amb aquest grup armat i es comprometés a suspendre les operacions militars durant tres anys si prèviament s'acordés un alto el foc bilateral. Segons Esperon, la represa de les converses de pau permetria, entre d'altres qüestions, una reducció significativa de l'onada d'assassinats i desaparicions contra sectors crítics amb el Govern. Jose Maria Sison va declarar des del seu exili a Holanda que només es reprendrien les negociacions si el Govern realitzés les gestions necessàries perquè tant ell personalment com el PCF i l'**NPA** fossin retirats de les llistes d'organitzacions terroristes de la UE i dels EUA, si es demostrés la voluntat del Govern de frenar els assassinats de líders polítics i socials de l'esquerra i si es respectessin els 10 punts que l'**NPA** va plantejar al seu moment per a la represa de les converses. La Presidenta filipina, Gloria Macapagal Arroyo, va oferir a mitjan de setembre una amnistia als combatents de l'**NPA** que volguessin deixar les armes i reintegrar-se a la vida política.

Pel que fa al **MNLF**, l'OCI va estar pressionant el Govern filipí perquè alliberés el líder històric del grup, Nur Misauri, i aquest pogués assistir a la ronda de negociacions prevista a Indonèsia, per completar els acords als quals van arribar el 1996. Malgrat els nombrosos retards respecte a la data de l'esmentada ronda negociadora (la d'agost s'ha passat a novembre), les dues parts van mantenir contactes des de Tailàndia, amb l'objectiu d'aconseguir una trobada tripartida entre el Govern filipí, l'**MNLF** i l'OCI.

Respecte al procés amb el **MILF**, al mes de juliol les FFAA van advertir que podrien iniciar una ofensiva militar d'alta intensitat contra aquest grup si no lliurava als suposats responsables d'una emboscada contra les FFAA a l'illa Basilan. El mes de setembre passat de 2006, el Govern i el MILF van decidir que Basilan i Palawan quedessin incloses sota la jurisdicció de l'*International Monitoring Team* (IMT), un equip internacional liderat per Malàisia que supervisa la vigència de l'alto el foc i el mandat va ser renovat per un any, fins a agost de 2008. El MILF va sol·licitar a alguns dels països més implicats en el procés de pau (com EUA, Suècia, Japó, Malàisia, Brunei o Líbia) que participessin en la missió d'investigació, invitació que també va fer extensiva a algun organisme internacional de drets humans. D'una altra banda, l'*International Women's Peace and Solidarity Mission to Basilan and Mindanao*, integrada per dones de l'Àsia Pacífic i encarregada també de dilucidar els fets, va fer una crida al Govern de Filipines i al MILF a reprendre les converses de pau immediatament. D'una altra banda, Manila i el MILF van acordar la relocalització temporal d'uns 500 membres del MILF a l'illa de Basilan per facilitar les tasques de recerca i captura dels quatre sospitosos d'haver perpetrat les decapitacions de soldats filipins, i que van ser identificats per la comissió d'investigació. Govern i MILF tornaran a trobar-se al setembre a la capital de Malàisia. El Govern d'Austràlia va expressar al setembre el seu interès a jugar un rol més directe en aquest procés de pau, inclosa la seva participació l'IMT, en què recentment s'han afegit el Japó i el Canadà.

Sobre la conflictivitat en algunes regions d'**Indonèsia**, com **Papua Occidental**, el President del Consell del Poble Papú, Agus Alua, va declarar a l'agost que l'autonomia especial prevista per a la regió fracassarà si la comunitat internacional no s'implica més activament, especialment per l'oposició dels cossos de seguretat de l'Estat, que segons Alua segueixen reprimint sistemàticament el moviment secessionista, violant els drets humans de la població local i creant deliberadament una situació de caos per poder mantenir el control sobre els recursos naturals de la regió.

En relació amb **Myanmar**, l'Assessor Especial del Secretari General de l'ONU sobre Myanmar, Ibrahim Gambari, va visitar al juliol diferents països asiàtics (Singapur, Indonèsia, Malàisia i Tailàndia) per mantenir consultes amb els diferents Governos sobre la situació i el futur del país. Entre les reunions mantingudes cal destacar la trobada amb les autoritats xineses, un dels aliats més importants del règim militar de Myanmar. Gambari també es va reunir amb representants del Govern indi, que en els últims mesos ha incrementat la cooperació, sobretot en termes militars, amb l'Executiu de Myanmar, així com amb el President Putin. A final de setembre, no obstant això, i després de les manifestacions populars i la repressió de la junta militar contra manifestants i monjos budistes, tant l'ONU com altres organismes van pressionar el règim birmà per obrir un període de transició política cap a la democràcia. En un altre ordre de coses, la facció escindida del grup armat d'oposició shan SSNPLO va afirmar que s'havia desarmat i havia lliurat les seves armes al Govern militar de Myanmar. Aquesta facció s'havia desplaçat a territori Karen després d'haver-se escindit. Al setembre, el Govern va donar per finalitzat el procés de la Convenció Nacional, l'objectiu del qual era reformar la Constitució, però que el mateix Departament d'Estat dels EUA va qualificar de farsa.

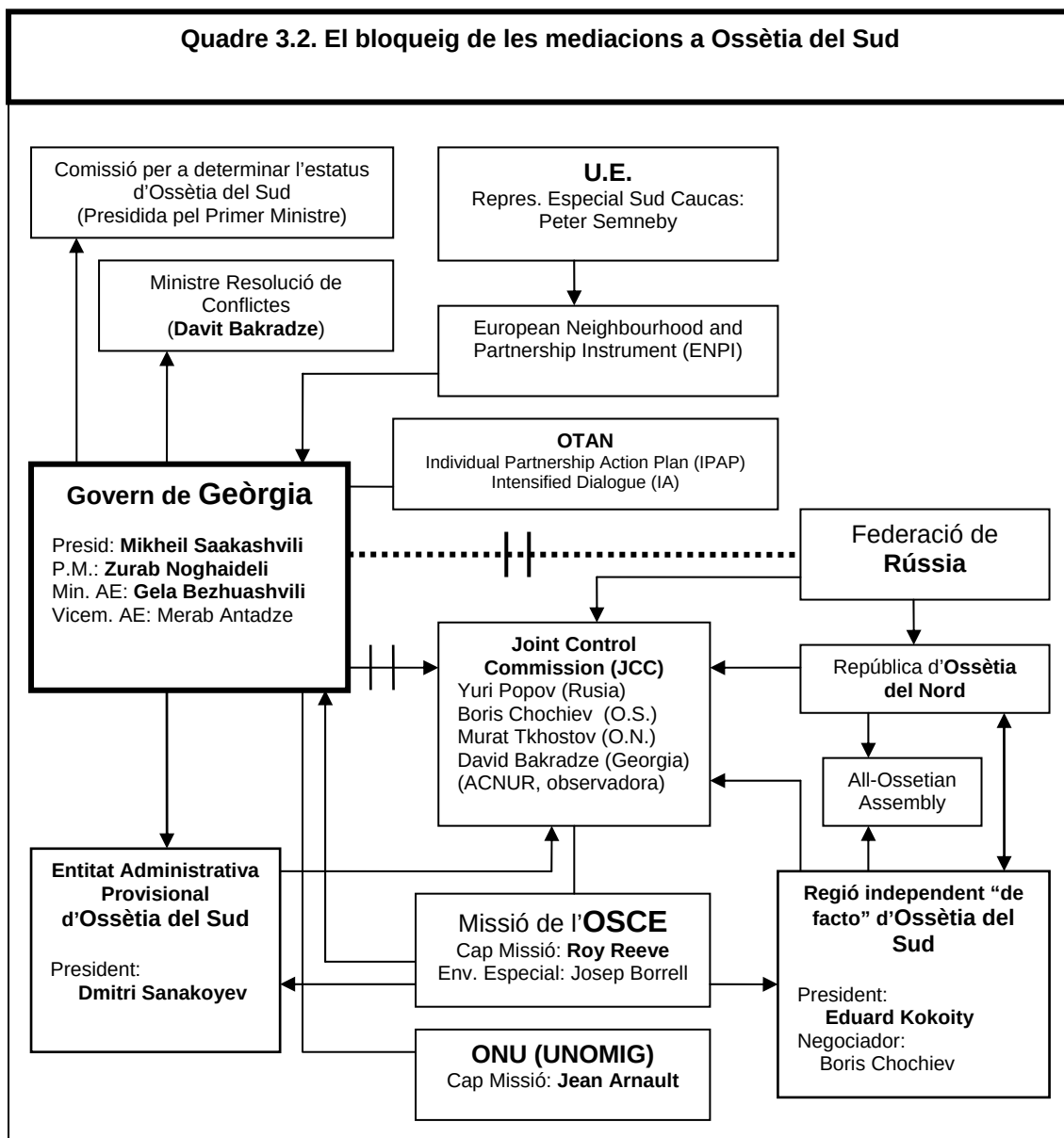
A **Tailàndia**, finalment, cal destacar que **el Govern indonesi va declarar a l'agost haver acceptat la petició del seu homòleg tailandès de col·laborar en la resolució del conflicte** que afecta les províncies del sud de majoria malaïomusulmana. Aquesta petició va ser formalitzada durant una visita del Primer Ministre Surayud Chulanont al President indonesi, Susilo Bambang Yudhoyono, encara que ja havia estat esbossada fa mesos pel Rei de Tailàndia. Indonèsia, que ja hauria iniciat alguns contactes amb líders del sud de Tailàndia, va assenyalar que intentaria cooperar en una solució del conflicte que respecti la integritat territorial i que podria tenir com a model l'acord de pau a la província d'Aceh, signat a l'agost de 2005. Mentrestant, el Govern tailandès va mantenir contactes exploradors amb la insurgència a Ginebra i Estocolm. En aquesta última ciutat resideix exiliat el responsable d'assumptes internacionals del PULO, Kasturi Mahkota.

Europa i Àsia Central

Quant al contenciós entre **Armènia i l'Azerbaidjan** per l'enclavament de Nagorno-Karabakh, l'anterior responsable dels serveis de seguretat de Nagorno-Karabakh, Bako Saakian, va

obtenir el 85% dels vots a les eleccions presidencials celebrades al juliol en l'autoproclamada república independent. Saakian, que va participar activament en el conflicte armat entre 1988 i 1994, ha declarat en més d'una ocasió que era partidari de la independència respecte de l'Azerbaidjan.

Quadre 3.2. El bloqueig de les mediacions a Ossètia del Sud

Respecte al conflicte de **Geòrgia** per la regió d'**Abkhàzia**, van continuar estancades les negociacions durant el trimestre. Al juliol, el Primer Ministre d'Abkhàzia, Alexander Ankvab, va sortir il·lès d'un atemptat. Al mes següent, el considerat President d'aquesta regió va declarar que la zona de l'alt Kodori era part del territori d'Abkhàzia i que el seu règim reclamaria el seu control. També cal assenyalar que el President georgià va manifestar al setembre que no necessitava recomanacions de l'ONU, sinó accions concretes i efectives per solucionar el conflicte. Quant al conflicte amb **Ossètia del Sud**, el Ministre georgià per a la resolució de conflictes va denunciar que la negativa del règim independentista d'assistir a la reunió de la *Joint Control Comission* (JCC, mecanisme negociador quadripartit format per Geòrgia, Rússia, Ossètia del Sud i Ossètia del Nord) prevista a Tbilissi a l'agost demostrava la falta de voluntat de les autoritats d'Ossètia del Sud d'avançar en la resolució del conflicte. A més, va criticar el que considerava el fracàs de Rússia com a actor mediador en el conflicte. Des de l'octubre passat només s'ha celebrat una sessió plenària de la JCC, el format negociador de la qual és criticat pel Govern georgià acusant Rússia de tenir un pes dominant. Com a alternativa,

Geòrgia va reiterar la seva disposició al fet que Rússia i Ossètia del Sud participin en la comissió estatal georgiana creada recentment per desenvolupar l'autonomia de la regió en conflicte. Fins ara Moscou ha ignorat aquest òrgan, mentre que els líders de la regió independent *de facto* d'Ossètia del Sud l'han considerat absurd i il·legal.

En relació amb els esforços per aconseguir la reunificació de l'illa de **Xipre**, cal assenyalar que al setembre es van reunir els líders polítics de les dues comunitats, després de més d'un any sense fer-ho, per intentar relançar els acords de juliol de 2006, encara que sense resultats.

Respecte a les negociacions sobre el futur de **Kosovo**, el Representant Especial del Secretari General de l'ONU, Joachim R  cker, va declarar al juliol, i en una sessió a porta tancada davant els 15 membres del Consell de Seguretat, que havia arribat el moment de proveir un full de ruta, un calendari, per proporcionar certesa als dos milions d'habitants de la província sobre el seu futur. En els mateixos dies, el líder de l'Exèrcit d'Alliberament Kosovar (KLA, per les seves sigles en anglès), Faik Fazliu, va declarar que el seu grup estava disposat a reprendre les armes si Kosovo no obtenia la independència de Sèrbia, i el Primer Ministre de Kosovo, Agim Ceku, va afirmar que si no s'arribava a una decisió, Kosovo declararia la independència. Segons Ceku, calia deixar de pretendre que el Consell de Seguretat tingui una solució per a cada problema. Poc després, **el grup de Contacte va decidir que es form  s una troica, conformada per Rússia, EUA i la UE, encarregada de facilitar les negociacions** entre les autoritats sèrbies i kosovars, després que Rússia continu  s rebutjant el pla presentat per l'enviat especial de les Nacions Unides, Martti Ahtisaari.

A **Turquia**, i en relació amb el conflicte amb els kurds, cal destacar que el partit oficialista Justícia i Desenvolupament (AKP) va obtenir el 46% dels vots i 341 dels 550 escons del parlament a les eleccions generals celebrada el 22 de juliol. El **partit kurd DTP va obtenir representació parlamentària (24 escons) per primera vegada en l  ltima dècada** i 13 anys després que diversos diputats kurds fossin expulsats del Parlament (i posteriorment processats) pels seus suposats vincles amb el grup armat d'oposició PKK. Durant la campanya, els candidats del DTP van advocar per una solució política i dialogada de l'anomenat conflicte kurd i van exigir a Ankara el final de les operacions militars contra el PKK, aix   com un major reconeixement de la idiosincràsia i drets de la minoria kurda. A l'agost, el Ministre d'Exteriors, Abdullah Gul va ser elegit President de Turquia, després de realitzar-se tres votacions. El partit prokurd DTP va suggerir al nou gabinet la formulació d'un pla de desenvolupament regional, i el Parlament Turc per la Pau, òrgan que donava continuïtat a la conferència celebrada al gener per buscar soluci  ns a la qüestió kurda, es va constituir a Ankara l'1 de setembre, com a estructura independent de la política, realitzant propostes polítiques, socials i culturals, com l'aixecament d'obstacles a la identitat kurda i la seva representació política.

Orient Mitjà

A l'Iraq, set de les més importants **organitzacions insurgents sunnites que lluiten contra l'ocupació nord-americana van formar una aliança política** amb l'objectiu de preparar negociacions per a una futura retirada de les tropes dels EUA. Els líders de tres d'aquests grups (Brigades de la Revolució de 1920, Ansar al-Sunna, i Hamàs Iraqui  ) van declarar que continuarien la lluita armada fins que totes les tropes estrangeres es retiressin de l'Iraq, a m  s de denunciar al-Qaeda per dur a terme assassinats sectaris i atacs suïcides contra civils. Aquestes organitzacions van rebutjar qualsevol acord amb les milícies i partits xiïtes, per la seva participació en les institucions polítiques configurades pels EUA i per la seva participació en les morts sectàries. També és de destacar que a l'agost **el líder xiïta Muqtada al-Sadr va ordenar a l'Exèrcit del-Mahdi suspendre totes les seves activitats durant sis mesos**, inclosos els atacs contra els EUA, fins a la seva reestructuració per eliminar els grups indisciplinats i dissidents d'aquest moviment. D'una altra banda, una dotzena de líders **polítics iraquians es van reunir a Finlàndia** a final d'agost, i per iniciativa de la *Crisi Management Initiative*, per treure lliçons d'altres processos de pau, com el d'Irlanda i Sud  frica. Els assistents, membres de les comunitats sunnites i xiïtes de l'Iraq, inclosos el grup de Muqtada al-Sadr, es van comprometre a seguir dotze recomanacions per començar negociacions formals, que inclouen la prohibició de l  s de les armes durant les negociacions, formar una

comissió independent per supervisar el desarmament de les milícies, prendre mesures per frenar els assassinats i el desplaçament forçós, promoure el desenvolupament i posar fi a les accions militars per part de les forces estrangeres. També cal esmentar que, després de mesos de crisi, **diversos dirigents xiïtes, sunnites i kurds van arribar a un acord de reconciliació a final d'agost**, establint la reintegració d'exmembres del partit Baath en la vida política, un mecanisme d'alliberament de detinguts, una llei sobre la distribució de la renda del petroli i el compromís per a la celebració d'eleccions provincials. Entre els signants no figuraven, no obstant això, els seguidors de Moqtada al-Sadr. Al setembre, el Secretari General de l'ONU va nomenar Staffan de Mistura, de nacionalitat sueca, com el seu Representant Especial a l'Iraq.

Respecte al conflicte entre **Israel i Palestina** i a les **disputes internes entre grups palestins**, durant el mes de juliol 178 membres de les Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa a Cisjordània, un dels quals era Zakaria Zubeidi, líder de les Brigades a Jenín, van anunciar la seva renúncia a la lluita armada i la seva integració als serveis de seguretat de l'ANP. D'una altra banda, una carta publicada a la premsa internacional de deu Ministres d'Exteriors dels Estats mediterranis de la UE, encapçalats pels Ministres espanyols i francès, Miguel Ángel Moratinos i Bernard Kouchner, va celebrar el **nomenament de Tony Blair com a enviat del Quartet a l'Orient Mitjà** i va afirmar que el full de ruta havia fracassat. Segons els signants, la tasca del nou enviat requereix d'una nova perspectiva que inclogui mesures concretes i immediates a favor del President palestí, Mahmoud Abbas i plantejar unes negociacions sense condicions prèvies respecte a l'estatus final. La carta va ser criticada per l'Alt Representant de la UE per a la PES, Javier Solana, per considerar que un diari no era el mitjà adequat per expressar aquestes opinions. El President palestí, Mahmoud Abbas, va afirmar a final juliol que espera arribar a un acord de pau amb el Govern d'Israel en el termini d'un any, i que el mateix President dels EUA també desitjava que aquest acord fos signat abans de finalitzar el seu mandat el 2009. El diari israelià Haaretz va assenyalar que el Govern d'Israel podria oferir als palestins la creació d'un Estat que compregués el 90% del territori de la Franja de Gaza i Cisjordània. Per les mateixes dates, **els Ministres d'Exteriors d'Egipte i Jordània van portar a terme una visita a Israel per presentar el pla de pau de la Lliga Àrab, que contempla el reconeixement d'Israel si aquest es retira dels territoris ocupats**. El Govern d'Israel, de la seva banda, va posar en llibertat a més de 250 presoners palestins, en un gest de suport al President Abbas. Cap dels presos posats en llibertat pertanyia a Hamàs. A l'agost, el Primer ministre israelià, Ehud Olmert, i el President palestí, Mahmud Abbas, es van reunir a Jericó, en territori palestí per primera vegada en diversos anys, en el marc de la sèrie de reunions prèvies a la conferència de pau prevista per al pròxim novembre i impulsada pels EUA. Posteriorment, el President palestí es va reunir amb Olmert, a l'oficina d'aquest últim. Els dos mandataris van acordar establir equips per negociar les qüestions essencials per a una solució permanent al conflicte. Olmert va manifestar també que preferia consensuar un document breu que reflecteixi els principis per aconseguir un acord de pau.

Pel que fa al **Líban**, el portaveu de la milícia Fatah al-Islam, Abu Salim Taha, que s'enfrontava des de maig amb l'exèrcit libanès al camp de refugiats de Nahr el-Bared, va afirmar a mitjan de juliol que estava disposat a negociar per posar fi al conflicte i arribar a una solució política. El conflicte va acabar al setembre amb la presa del camp per part de l'exèrcit, deixant un balanç total de 400 víctimes mortals. D'una altra banda, el Secretari General de l'ONU, Ban Ki-Moon, va recomanar en un informe sobre el Líban establir una agència de control de fronteres, la creació d'una força multiagència mòbil centrada en el contraban d'armes amb poder per confiscar-les, i el redisseny i reestructuració de punts fronterers per garantir més control del país.

Al **Iemen**, finalment, l'acord signat el passat 16 de juny entre els seguidors del clergue Abdul Malik al-Houthi i el Govern podria estar a prop del fracàs per l'incompliment del termini de lliurament d'armes i de la retirada de les posicions dels rebels, segons que han informat al juliol membres del comitè de mediació de l'acord, integrat per parlamentaris iemenites i tres funcionaris de Qatar. A més, les causes de la crisi van apuntar a la negativa d'al-Houthi a partir cap a Qatar a través de l'aeroport de la capital iemenita, tal i com havia estat acordat, proposant com a alternativa un aeroport saudita. Així mateix, Al-Houthi va acusar el comitè presidencial d'actuar de mala fe, mentre que l'exèrcit va posar en dubte la voluntat d'al-Houthi de voler aconseguir la pau. La delegació qatariana, que ha assumit la mediació de les negociacions, va partir a Qatar davant l'estancament de posicions, encara que va prometre

tornar després del final del Ramadà. Malgrat aquestes desavinences, en un missatge del president del comitè presidencial, l'asser al-Awadhi, a principi d'agost, aquest constata que la majoria dels articles de l'acord de juny s'havien implementat. Al mig de la crisi, el 9 d'agost, Abdulmalik al-Houthi, va transmetre un missatge al President, Ali Abdullah Saleh, i li va oferir la reconciliació, posant com a exemple la situació del Líban i comparant la seva ideologia amb la d'Hezbollah. Durant el trimestre es van mantenir els enfrontaments.

3.2 L'absència de les dones en els processos de negociació

Segons un avanç d'un estudi que està realitzant el Programa de Processos de Pau de l'Escola de Cultura de Pau, i que serà publicat en la pròxima edició de l'"Anuari de Processos de Pau", **només un 4% de les persones que han intervingut en negociacions recents que afecten 31 grups de 19 països diferents², han estat dones.** El percentatge és molt reduït en les delegacions dels grups armats, un fet més visible en la dels Govers i insignificant en els equips de facilitació. Les Filipines, i en menys grau Sri Lanka, són els únics països on la presència de dones és rellevant.

Taula 3.2. Persones que han intervingut en 31 negociacions recents				
	De Govers	De grups armats	D'instàncies facilitadores ³	TOTAL
Homes	79	127	57	263
Dones	6	4	1	11
% Dones	7'0%	3'0%	1'7%	4'0%

Aquesta escassa participació de les dones en els processos de pau, i la seva pràctica absència en els equips facilitadors, contravé totes les recomanacions de la Resolució 1325 aprovada a l'octubre de l'any 2000 pel Consell de Seguretat, i que instava els Estats a vetllar perquè augmentés la representació de les dones en la gestió i la solució de conflictes, així com a que el mateix Secretari General nomenés més dones representants especials i enviades especials per realitzar missions de bons oficis en nom seu. A l'agost de 2007, de les 58 persones designades pel Secretari General per a aquests càrrecs (sense comptar els nomenaments per a càrrecs temàtics), només una era dona, això és, l'1'7% del total.

² Côte d'Ivoire, Senegal, Sudan (Sud, Est i Darfur), Burundi, Txad, Congo, RD Congo, RCA, Uganda, Mali, Sàhara Occidental, Angola (Cabinda), Colòmbia, Índia, Nepal, Sri Lanka, Filipines, Indonèsia i Iemen.

³ Aquestes instàncies es refereixen a Presidents de Govers, representants d'organismes regionals o internacionals, alts funcionaris diplomàtics, ex Presidents de Govern o membres d'organitzacions socials.

Rehabilitació postbèl·lica i acompanyament internacional

- ❑ Les eleccions generals celebrades a Sierra Leone han sigut un èxit de participació i transparència.
- ❑ Es va celebrar a Roma una Conferència sobre l'Estat de Dret a l'Afganistan en què es va adoptar un pla d'acció per al sector de la seguretat.
- ❑ El Govern de transició nepalès va decidir posposar les eleccions fins el 22 de novembre de 2007.
- ❑ La Comissió per a la Consolidació de la Pau va presentar el seu primer informe anual a l'Assemblea General de la ONU.
- ❑ El Consell de Seguretat va aprovar el desplegament d'una missió híbrida de les Nacions Unides i la Unió Africana amb l'autorització del Govern de Jartum.

En el següent capítol es recull l'evolució trimestral dels 11 processos de rehabilitació postbèl·lica¹ que s'analitzen des de l'Escola de Cultura de Pau.² L'apartat s'estructura en tres parts. A la primera es fa una revisió dels esdeveniments més rellevants que han tingut lloc als països on el procés de rehabilitació s'inicià a partir de l'any 2000, atenent a quatre àmbits de treball genèrics: seguretat; Govern i participació; benestar social i econòmic; i justícia i reconciliació. En la segona, es recullen els esdeveniments més destacats del trimestre en alguns dels països que es troben en una fase més avançada del procés de rehabilitació³ i en els quals encara queden pendents alguns assumptes clau. Finalment, la tercera part fa referència a l'acompanyament internacional, tant des del punt de vista del marc que en regula la intervenció, com des de la seva implicació financera, així com les iniciatives més destacades.

4.1. Evolució de la rehabilitació postbèl·lica per àmbits d'intervenció

Taula 4.1. Evolució dels països en rehabilitació postbèl·lica			
País	Data i acords que inicien el procés de rehabilitació	Missió de les Nacions Unides i departament al càrrec	Evolució trimestral
Sierra Leone	Acord de Lome (1999), d'Abuja I i d'Abuja II (2001)	UNIOSIL (DAP/OMP)	Avanç
Afganistan	Acords de Bonn (2001)	UNAMA (DAP/OMP)	Deteriorament
Côte d'Ivoire	Acord de Linas-Marcoussis (2003) i Ouagadougou (2007)	ONUCI (OMP)	Avanç
Iraq	Resolució 1483 (2003)	UNAMI (DAP)	Deteriorament
Libèria	Acords d'Accra (2003)	UNMIL (OMP)	Avanç
RD Congo	Acords de Lusaka 1999 i Sun city (2003)	MONUC (OMP)	Deteriorament
Haití	Resolució 1542 (2004)	MINUSTAH (OMP)	Avanç
Sudan (Sud)	Acord de pau –CPA– (2005)	UNAMIS (OMP)	Estancament

¹ S'entén per rehabilitació post-bèl·lica l'acció coordinada de diversos actors primaris, secundaris i terciaris, amb o sense mandat o lideratge internacional, encaminada a abordar: la seguretat de la població; el foment del bon Govern i la participació; el benestar social i econòmic; i la promoció de la justícia i la reconciliació. Aquests quatre àmbits de treball s'han definit d'acord amb la classificació establerta, entre altres agències, pel Center for Strategic Studies, que es pot veure a la següent publicació: Center for Strategic and International Studies, *Post-Conflict Reconstruction. Task Framework*. Maig de 2002.

² En aquesta fase es consideren els països o territoris en què: 1) Existeix un Acord de pau que evoluciona raonablement bé, o s'ha arribat al cessament de les hostilitats, ja sigui com a resultat de la victòria d'una de les parts o bé per mediació de tercers; 2) Existeix un Acord de pau o cessament d'hostilitats que evoluciona negativament, la qual cosa dificulta les tasques de rehabilitació post-bèl·lica; 3) Encara es troben en fase bèl·lica, però on existeix una considerable ajuda internacional de caràcter postbèl·lic, que sovint s'utilitza com a incentiu per a facilitar la consecució o el compliment d'un Acord que permeti posar fi a les hostilitats.

³ Els països que s'inclouen en aquesta fase són: Bòsnia i Hercegovina, Guinea-Bissau, Sèrbia (Kosovo), Timor-Leste, Angola, Congo, Tadjikistan, Rwanda i Macedònia.

Indonèsia (Aceh)	Memoràndum d'entesa (2005)	AMM (OR)	Avanç
Nepal	Acord general de pau (2006)	UNMIN (DAP)	Deteriorament
Burundi	Acord de Pau i Reconciliació d'Arusha (2000), d'Alto el Foc Global amb CNDD-FDD (2003), d'Alto el Foc Definitiu (amb el Palipehutu-FNL) (2006)	BINUB (DAP/OMP)	Deteriorament
Missions de les Nacions Unides: Se'n recull el nom i el departament al seu càrrec ja que aporta informació addicional rellevant. DAP: Departament d'Assumptes Polítics. OMP: Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau OR: Organització Regional. La coordinació de les activitats ha quedat en mans del Representant del PNUD. Les missions que apareixen com a DAP/OMP, tot i que són missions polítiques i de construcció de pau estan dirigides i recolzades pel departament d'operacions de manteniment de la pau. AMM: Aquesta missió de monitoratge d'Aceh va finalitzar el 31 de desembre de 2006 i va ser un esforç conjunt de la UE, Suïssa i Noruega més cinc països de l'Associació de les Nacions del Sud-est Asiàtic (ASEAN).			

Per analitzar l'evolució trimestral de les activitats endegades als països en fase de rehabilitació postbèl·lica des de l'any 2000, s'han establert quatre divisions de la rehabilitació per àmbits de treball, que engloben de manera genèrica totes les activitats pròpies d'aquesta fase.

a) Seguretat

A l'inici d'un procés de rehabilitació postbèl·lica el restabliment de la seguretat⁴ és un dels aspectes clau, atès que la possibilitat d'un retorn a la violència continua molt de temps després d'haver-se signat la pau. Des de l'àmbit de la seguretat s'analitzen les reformes vinculades a aquest sector i tot allò relacionat amb la seguretat pública.

Durant el trimestre passat va destacar l'increment de la violència a l'**Afganistan** i l'**Iraq**. Pel que fa a aquest últim país, es van publicar informes sobre aquest tema amb visions contradictòries sobre l'evolució de la situació al país. Quant als processos de reforma engegats, destaquen la proposta per a la creació d'una comissió que estudiï la possibilitat d'implementar el model de força pública de seguretat francès a **Haití**; i els primers passos donats al **Sudan (Sud)** per elaborar una proposta de política de defensa per a la regió. Finalment, el Secretari General de l'ONU va recomanar al Consell de Seguretat d'iniciar el procés de reducció de tropes a **Libèria**.

A l'**Afganistan** l'increment dels enfrontaments entre les tropes internacionals i les milícies talibanes va contribuir a deteriorar la situació. Durant el trimestre va augmentar el nombre de segrestos de treballadors d'ONG i d'organismes internacionals per part de les milícies talibanes. El Ministeri d'Interior del Govern afganès va proclamar una ordre que prohibia el moviment dels treballadors internacionals fora de Kabul sense autorització prèvia. Aquesta circumstància va provocar la sortida d'algunes organitzacions internacionals i la reducció de projectes amb el consegüent perjudici per a les tasques de rehabilitació. A més, l'organització International Crisis Group va publicar un informe en què s'avalua el procés de reforma de la policia a l'Afganistan dut a terme des del 2001 i denuncia com, un cop més, els esforços de reforma es concentren en aspectes tècnics, d'entrenament i provisió d'equipament, deixant de banda qüestions més polítiques i per tant més delicades, com ara la funció que hauria de desenvolupar la policia en un Estat de dret.⁵ La distribució de les àrees que cal reformar entre Govers donants ha donat lloc a una falta de coordinació entre els actors que intervenen en el procés de reforma que el perjudica.⁶

A l'**Iraq**, la caòtica situació que es viu al país va quedar dramàticament reflectida en els contradictoris informes presentats davant el Congrés dels EUA. D'una banda, el General David Petraeus, responsable de les tropes a l'Iraq, va assenyalar en el seu testimoni que la violència

⁴ Dins d'aquest àmbit s'emmarquen: seguretat i desmilitarització; capacitat de la policia i el exèrcit, protecció de la població i protecció d'infraestructures i institucions i restabliment de les institucions de seguretat nacionals. Un aspecte clau dins d'aquest àmbit són els programes de desarmament, desmobilització i reintegració d'antics combatents (DDR), desminatge i recollida d'armament, que se analitzen de manera específica en el apartat de desarmament.

⁵ Vegeu l'informe complet *Reforming Afghanistan's police* a http://www.crisisgroup.org/library/documents/asia/south_asia/138_reforming_afghanistan_s_police.pdf.

⁶ Per a més informació vegeu l'apartat de rehabilitació post-bèl·lica del baròmetre 14.

sectària s'havia reduït dramàticament, mentre que l'informe que va presentar l'Oficina per a la Rendició de Comptes del Govern assenyalava que el nivell d'atacs diaris contra la població no havia disminuït. Aquest últim informe també assenyalava que, dels divuit objectius de seguretat i polítics marcats pel Govern dels EUA i analitzats per la GAO, el Govern de l'Iraq només n'ha aconseguit completar tres.⁷

Quant als processos de reformes i consultes, a **Haití** el Primer Ministre, Jacques Edouard Alexis, va ser designat pel President, René Préval, per establir una comissió l'objectiu de la qual serà estudiar la conveniència i viabilitat de crear una nova força pública de seguretat seguint el model de la Policia Nacional Francesa. A més, al **Sudan (Sud)** el procés de consulta endegat per elaborar el Llibre Blanc de la Defensa té com a objectiu, entre d'altres, proporcionar les bases perquè el SPLA pugui transformar-se en unes FFAA convencionals. Les consultes es duren a terme durant els pròxims mesos i hi participaran membres destacats de l'espectre polític i militar i de l'Església, així com representants de la societat civil i consultors britànics i dels EUA, que també han estat convidats a participar en l'elaboració d'aquest primer esborrany. Es preveu que aquesta proposta suggerirà una reducció del nombre d'efectius del SPLA que contribueixi a disminuir-ne els costos, que en els últims dos anys han representat el 40% del pressupost total assignat a aquesta regió. I, finalment, a **Libèria**, el Secretari General de l'ONU va recomanar en el seu últim informe⁸ la reducció de les tropes internacionals al país sota el mandat de la UNMIL en diverses etapes d'octubre de 2007 fins a desembre de 2010.

Quadre 4.1. Situació actual de la reforma del sector de la seguretat a Libèria

Els dos pilars fonamentals de la seguretat a Libèria són l'Exèrcit i les forces policials. La reforma de l'exèrcit liberianès s'està duent a terme a través d'agències de seguretat privades nord-americanes: Dincorp i Pacific Architects Engineers, amb fons procedents dels EUA. Per part seva, la UNMIL i el Ministeri de Defensa liberianès són els responsables d'engegar el procés de reforma de la policia.

En el cas de l'exèrcit, el Govern liberianès va decidir establir una força lleugera de 2.000 homes per facilitar-ne la mobilitat i garantir el pagament dels seus salaris en el futur. De tots aquests, només 105 reclutes van acabar l'entrenament bàsic, tot i que durant el trimestre es va iniciar l'ensinistrament d'un segon grup de 525 soldats, segons el darrer informe del Secretari General de l'ONU,⁹ que també assenyalava que gran part dels 20 milions de dòlars ja invertits en la reestructuració del nou exèrcit han sigut destinats a la construcció de barracons extraordinàriament ben equipats. Com a possibles elements desestabilitzadors cal assenyalat que, tot i que el procés de desarmament s'ha dut a terme de manera satisfactòria, encara continuen pendents de ser reintegrats prop de 39.000 excombatents, molts dels quals s'han començat a reagrupar per realitzar explotacions il·lícites de recursos naturals, segons va assenyalat el grup per la reforma del sector de la seguretat a Libèria organitzat per l'USIP.¹⁰

Quant a la reforma policial, la UNMIL va complir l'objectiu de proporcionar ensinistrament bàsic a 3.500 agents de policia, malgrat que en l'informe esmentat anteriorment va fer referència als obstacles derivats de la manca de finançament i d'infraestructures bàsiques als quals s'enfronten els nous cossos policials en el seu procés de desplegament en els comtats. Noruega i els Països Baixos en suport al Govern contribueixen a finançar de manera bilateral la millora de les infraestructures d'algunes de les estacions de policia més necessitades.

En cas que el Consell de Seguretat de l'ONU aprovi la reducció de les tropes de les Nacions Unides proposada pel Secretari General, atès que aquests efectius internacionals són un element clau per garantir la seguretat al país, és molt important que el Govern concentri els seus esforços en una sèrie de tasques pendents com ara: la designació i formació dels nous efectius en les normes i obligacions de l'Estat de dret, la necessitat de recollir fons per

⁷ United States Government Accountability Office, *Securing, Stabilizing, and Rebuilding Iraq: Iraqi Government Has Not Met Most Legislative, Security, and Economic Benchmarks*. GAO. EUA, setembre de 2007 a <http://i.a.cnn.net/cnn/2007/images/09/04/gao.report.pdf>.

⁸ Informe S/2007/479 del 8 d'agost de 2007 a <http://www.un.org/spanish/docs/report07/repl07.htm>

⁹ Ibid.

¹⁰ Per a més informació vegeu: http://www.usip.org/pubs/usipeace_briefings/2007/0403_security_liberia.html#5.

completar els processos que es troben actualment en funcionament i que influeixen en la reforma del sector de la seguretat. I finalment l'obligació d'implicar activament la societat civil, un element clau per construir una relació de confiança entre la població i els serveis de seguretat de l'Estat que fins ara no s'ha realitzat adequadament.

Per últim cal destacar els aldarulls provocats a **Burundi**,¹¹ el gran nombre d'armes lleugeres que encara hi ha en circulació ha contribuït a la pèrdua de confiança del FNL d'Agathon Rwaswa en la bona voluntat del Govern i, finalment, assenyalar el seminari de transició democràtica i reforma del sector de la seguretat que va tenir lloc al **Nepal**.

b) Govern i participació

Aquest àmbit engloba, entre d'altres aspectes, els processos de creació o reforma institucionals administratives i polítiques i el foment de processos participatius, concretament, establir una estructura constitucional representativa, enfortir la gestió del sector públic i administrar la garantia de la participació lliure i activa dels ciutadans en la formació de Govern.¹²

Com a fets més destacables del trimestre cal subratllar: la celebració d'eleccions generals a **Sierra Leone**; la nova data anunciada per a la celebració de les eleccions a l'Assemblea Constituent a **Nepal**; la deserció de la majoria dels membres sunnites de l'actual Govern de l'Iraq; la remodelació ministerial realitzada a **Burundi**, que va topa amb el rebuig dels partits de l'oposició; i, finalment, l'anunci de la data prevista per iniciar l'elaboració del cens en **Sudan (Sud)**.

A **Sierra Leone** la celebració de les eleccions generals, les primeres des de la retirada de la UNAMSIL, va transcórrer de manera lliure i transparent segons va assenyalar la comunitat d'observadors internacionals i locals destacats per supervisar els comicis. Els resultats li van donar el triomf al partit opositor l'APC d'Ernest Bai Koroma, davant de l'actual partit en el poder, el SLPP, liderat per Solomon Berewa. Les jornades electorals, malgrat els aldarulls que es van produir entre els partidaris dels principals partits polítics els dies previs a la celebració de la primera i segona rondes electorals, es van desenvolupar de manera pacífica i sense incidents greus. Destaca de manera especial la labor desenvolupada per la Comissió Electoral Nacional, amb Cristiana Thorpe al capdavant, un element clau per dotar les eleccions de la credibilitat necessària davant de la població.

Per la seva part, el Govern de transició del **Nepal** va decidir posposar les eleccions fins al 22 de novembre, a causa de la falta de temps per poder aprovar la legislació electoral abans de juny, data en què estava prevista la celebració dels comicis a l'Assemblea Constituent. A més, la Comissió Electoral va autoritzar la participació com a observadors electorals de 43 organitzacions nacionals i internacionals. Abans del tancament d'aquest informe el CPN va anunciar la seva sortida del Govern de coalició. Els Ministres maoistes van presentar la seva renúncia després de no haver aconseguit que el Primer Ministre, Girija Prasad Koirala, admetés dues de les seves demandes claus: que el Nepal es constituís com a República abans de les eleccions, i l'adopció d'un sistema electoral de representació proporcional.

La crisi governamental a l'Iraq va empitjorar amb un altre abandonament del Govern, en aquest cas la del principal bloc sunnita, el Front d'Acord Iraquià. A final del trimestre dirigents shiites, sunnites i kurds van signar un acord de reconciliació nacional, que podria contribuir a desbloquejar l'estancament actual del Parlament per a l'aprovació de lleis clau que encara estan pendents, i per les quals els EUA tenen un interès especial, com ara: la llei sobre el petroli, la reintegració dels exmembres del partit Baath en la vida política, la consecució d'un

¹¹ Vegeu l'apartat de tensions.

¹² Dins de l'àmbit de Govern i participació es contemplen: la construcció de bon Govern i el foment de la participació: procés d'elaboració de la Constitució; formació de Govern; divisió de poders; desenvolupament del Govern local; transparència i anticorrupció; suport als processos electorals; enfortiment i formació de partits polítics; foment de la independència, transparència i pluralitat dels mitjans de comunicació; i l'apoderament de la societat civil, és a dir: el procés de formació d'associacions, desenvolupament de moviments socials, organització de fòrums de discussió, i programes de capacitat social.

mecanisme per a l'alliberament de detinguts i un compromís per a la celebració d'eleccions provincials.

Quant a la situació a **Burundi**, la crisi del Govern va donar com a resultat una paràlisi institucional¹³ que podria desenvocar en la crisi del procés de rehabilitació postbèl·lica amb el qual la comunitat internacional està estretament vinculada, com palesa la implicació de la Comissió per a la Consolidació de la Pau de les Nacions Unides i altres donants bilaterals. Per exemple, el país podria perdre una subvenció de 40 milions de dòlars procedents del BM perquè l'Assemblea Nacional no és capaç de posar-se d'acord sobre el destí d'aquests fons.

En el cas del **Sudan (Sud)**, el Consell per al Cens Nacional de Població va anunciar que finalment les activitats per realitzar el cens s'iniciaran la primera quinzena de febrer de 2008, després de diversos retards, des de la data prevista inicialment de 9 de juliol de 2007, per la manca de fons i capacitats. A més, tres de les Comissions previstes a l'acord de pau, la de Drets Humans, Electoral i la Comissió de Terres, van continuar pendents de formació.

Quant a la província d'**Aceh** i **Côte d'Ivoire**, en aquesta última, el Consell de Seguretat de l'ONU va aprovar l'eliminació del càrrec d'Alt Representant per a les Eleccions,¹⁴ en compliment d'una de les demandes del President Laurent Gbagbo, que ha estat interpretat pels partits d'oposició com una capitulació de les Nacions Unides. I, finalment, a l'**Aceh (Indonèsia)**, el GAM va declarar la seva intenció de formar un partit polític local en aquesta província, activitat prevista a l'acord de pau signat el 2005, però prohibida a la resta d'Indonèsia, per la qual cosa el Govern indonesi s'haurà de pronunciar en relació a això.

c) Justícia i reconciliació

Les activitats que s'inicien en l'àmbit de la justícia i la reconciliació¹⁵ tenen com a objectiu la constitució d'un sistema legal imparcial i responsable capaç de fer front als abusos passats i evitar-ne de futurs. Concretament, instaurar un sistema de justícia transparent, lleis justes, sistemes penals que respectin la legislació internacional en matèria de drets humans i mecanismes formals i informals per resoldre els greuges esdevinguts a conseqüència del conflicte.¹⁶

Com a esdeveniments més destacats durant el trimestre destaquen la celebració de la Conferència sobre l'Estat de Dret a l'**Afganistan**, la publicació del primer avantprojecte de llei per a l'establiment de la Comissió de Veritat i la Reconciliació al **Nepal** i, finalment, el programa de reforma de les presons anunciat pel Govern d'**Haití**.

A Roma es va celebrar una Conferència sobre l'Estat de Dret a l'**Afganistan** amb l'objectiu d'aconseguir el compromís dels alts mandataris polítics afganesos i la comunitat internacional amb el desenvolupament de l'Estat de dret en aquest país. Durant la conferència, la Comissió Europea (CE) va presentar el seu pla per als pròxims quatre anys durant els quals aportarà 200 milions d'euros, que invertirà en tres àrees prioritàries: reforma institucional del sector de la justícia, entrada principalment en la contractació i la reforma salarial i de categories professionals; el suport econòmic als salaris destinats al sector de la judicatura i, finalment, aportacions econòmiques al Fons Fiduciari per a la Llei i l'Ordre (LOFTA, sigles en anglès). Aquest pla de la CE complementarà el treball realitzat per la UE amb la policia a l'Afganistan.¹⁷

El grup de treball designat pel Ministre per a la Pau i la Reconstrucció del **Nepal**, Ram Chandra Poudel, per elaborar la llei que estableixi la Comissió de Veritat i la Reconciliació, prevista a l'Acord de Pau, va finalitzar i va publicar un primer avantprojecte de llei, que ara està pendent

¹³ Vegeu *Burundi in Turmoil*, ISSN. 13 d'agost de 2007 a <http://www.iss.co.za/>.

¹⁴ Resolució S/RES/1765 de 16/07/07 en <http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scrl07.htm>.

¹⁵ Justícia i reconciliació engloba: justícia transicional; tribunals internacionals, comissions de la veritat, reparacions i capacitat individual; enfortiment del sistema judicial; desenvolupament d'un Estat de dret; educació en drets humans; i suport als organismes de diàleg i reconciliació.

¹⁶ L'apartat de drets humans aprofundeix en els aspectes de justícia transicional, així com en tot allò directament vinculat amb el respecte als drets humans i el dret internacional humanitari.

¹⁷ Per a més informació vegeu: http://ec.europa.eu/external_relations/afghanistan/intro/index.htm.

de rebre comentaris i suggeriments abans que sigui remès al Parlament interí per ser aprovat. Tant l'Oficina de les Nacions Unides per als Drets Humans com Amnistia Internacional i altres organitzacions nacionals van manifestar la seva preocupació per les provisions de la llei que podrien facilitar la concessió d'amnisties als responsables de crims contra la humanitat, així com la falta de salvaguardes que garanteixin la independència, imparcialitat i diversitat dels membres de la possible Comissió. La Comissió proposada estarà composta per set comissionats seleccionats per un organisme designat pel Govern i disposarà de dos anys, ampliables, per completar les seves investigacions i informar-ne al Govern.

Davant la situació d'amuntegament dels centres de detenció d'**Haití**, el Govern va anunciar un programa de reforma de les presons, els detalls del qual no s'han fet públics, per portar-lo a terme durant els pròxims cinc anys. Segons un document elaborat per l'anterior Govern de transició, existeixen a Haití un total de 21 centres penitenciaris, 181 tribunals de pau, menys de 1.000 jutges i la major part dels fons destinats al sistema de justícia s'inverteixen en el pagament dels 2.000 empleats del Ministeri.

d) Benestar social i econòmic

En aquest àmbit les fases d'acció humanitària o d'emergència i la de rehabilitació conviuen estretament.¹⁸ Les primeres etapes per a la rehabilitació d'un sistema de benestar social i econòmic tenen a veure amb el retorn i reassentament de persones refugiades i desplaçades, la seguretat alimentària, la reconstrucció d'habitatges i infraestructures físiques, l'assistència mèdica, l'assistència social, la generació d'ocupació i les estratègies per al desenvolupament econòmic, la reforma legal dels drets de la propietat i el desenvolupament d'un sistema bancari i financer eficaç.

Destaquen de manera especial en aquest trimestre la situació humanitària cada vegada més greu de l'**Iraq**; la manera com va afectar el sector de les inversions la inestabilitat en algunes de les zones de **RD Congo**; l'increment dels ingressos de l'Estat a **Libèria** i, finalment, les dificultats que estan afrontant les persones refugiades i desplaçades internes per retornar a la regió d'Abieí al **Sudan (Sud)** per la manca d'implementació de les previsions del CPA en aquesta regió.

En primer lloc, s'esmenta la situació que han denunciat durant el trimestre diverses organitzacions internacionals a l'**Iraq**, on vuit milions de persones necessiten assistència humanitària de manera urgent, segons un informe publicat per l'OXFAM i el Comitè per a la Coordinació d'ONG a l'Iraq (NCCI, sigles en anglès).¹⁹ Quatre d'aquests vuit milions de persones, assenyalava l'informe, tenen una manca important d'aliments i altres serveis bàsics, dos milions de persones es troben desplaçades dels seus llocs d'origen i dos milions de persones segueixen refugiades en altres països, principalment Síria i Jordània. Aquesta comença a ser considerada com la crisi de refugiats més important que es viu actualment i la que creix amb més rapidesa. L'absència de serveis bàsics, l'increment de les malalties infeccioses i la malnutrició han començat a disputar-li el lloc a la violència armada en l'espectre d'amenaques que assolen la població iraquiana.

Quadre 4.2. Falta de fons per a l'emergència humanitària de l'Iraq

Les ONG de perfil humanitari no tenen prou recursos econòmics per iniciar nous programes donat que la majoria dels fons que es destinen a l'Iraq els rep el Fons Internacional per a la Reconstrucció de l'Iraq (IRFFI, sigles en anglès) que consisteix a dos fons fiduciaris gestionats respectivament pel BM i el PNUD. La utilització dels fons procedents de l'IRFFI en activitats humanitàries requereix l'aprovació dels donants i del Govern de l'Iraq, entre d'altres motius, perquè els països donants consideren que les autoritats iraquianes compten amb els recursos financers suficients per assistir la població, malgrat no haver tingut en compte la falta de capacitat del Govern. A aquesta situació cal afegir que alguns dels fons de l'IRFFI encara no

¹⁸ Els aspectes més vinculats a l'assistència d'emergència i al restabliment dels serveis bàsics a la població es descriuen amb més profunditat en l'apartat d'acció humanitària.

¹⁹ OXFAM International i NCCI. *Rising to the Humanitarian Challenge in Iraq*. NCCI Briefing Paper 105. NCCI, juliol de 2007 a: <http://www.ncciraq.org/spip.php?breve725>.

s'han utilitzat per la impossibilitat de desenvolupar projectes donades les actuals condicions d'inseguretat. L'IRFFI disposa, a juliol de 2007, de 1720 milions de dòlars, mentre que, segons l'Oficina per a la Coordinació dels Assumptes Humanitaris de les Nacions Unides (OCHA, sigles en anglès), l'Iraq és la segona crisi humanitària menys finançada de les 15 considerades com més greus.²⁰

A la **RD Congo** la reactivació del conflicte principalment en la zona de Kivu nord²¹ va repercutir en l'actitud dels inversors estrangers que havien incrementat el seu interès al país, especialment en el sector dels recursos naturals, tot i que també els sectors de serveis, turisme i comunicacions apareixen com a possibilitats futures. Aquest fet va posar de manifest la necessitat urgent d'invertir en carreteres i xarxes ferroviàries, ja que l'avió és l'únic mitjà de transport entre les principals ciutats del país.

A **Libèria**, el Govern va incrementar en 17 milions de dòlars els pressupostos generals previstos per a l'exercici fiscal 2007/2008 gràcies a una millora de la recaptació. Aquest augment de la capacitat de despesa s'invertirà principalment en serveis socials i econòmics bàsics. En aquest sentit cal assenyalar que el nivell de desocupació juvenil va arribar al 85%. Això, junt amb els obstacles per a la reintegració dels excombatents, encara era una de les principals amenaces per a la fràgil estabilitat del país.

Quant al **Sudan (Sud)**, el procés de retorn de les persones refugiades i desplaçades es va veure dificultat a la regió petrolífera d'Abiei pel fet de no haver arribat les parts encara a un acord sobre les fronteres de l'administració interina que s'havia previst per aquesta zona. De la mateixa manera, va seguir sense designar-se una administració civil interina, fet que dificulta la implementació de l'acord de pau.

Quadre 4.3. Alguns dels principals incompliments de l'Acord de pau per al Sudan (Sud) a la regió d'Abiei²²

- El *National Congress Parti*, un dels dos principals partits del Govern d'Unitat Nacional continua sense acceptar les conclusions de l'informe preparat per la Comissió Nacional de Fronteres sobre Abiei.
- La Presidència del Govern d'Unitat Nacional continua sense establir una administració per Abiei.
- Els beneficis obtinguts de l'explotació de la producció petrolífera d'Abiei segueixen sense ser distribuïts entre les parts.
- Les Unitats Conjunes Integrades (JIU, sigles en anglès) no s'han organitzat encara a Abiei.
- Exèrcits i altres grups armats segueixen presents a la zona.
- Restricció de moviments de la missió de les Nacions Unides (UNMIS) a Abiei.

Finalment, la troballa d'un llac d'aigua subterrània al **Sudan** a la regió de **Darfur** es va presentar com una possibilitat per a la pau, atès que la desertificació ha estat una de les principals causes subjacents del conflicte en aquesta zona. S'ha proposat una iniciativa de construir 1.000 pous per aprofitar l'aigua d'aquest nou jaciment aquífer que ja ha trobat el suport d'Egipte, que s'ha ofert a construir, de moment, 20 d'aquests pous.

4.2. Països en fase avançada de rehabilitació – Esdeveniments més destacats

Durant aquesta fase, els objectius són consolidar les reformes polítiques i programes humanitaris preexistents i fomentar el desenvolupament sostenible per assegurar que els canvis realitzats durant els primers anys del procés de rehabilitació es converteixen en recursos

²⁰ Nacions Unides et ál. *Strategic Framework for Humanitarian Action in Iraq*. OCHA, abril del 2007. A <http://www.internal-displacement.org>.

²¹ Vegeu apartat de conflictes armats i tensions.

²² Deng, J. D. et ál., *Governance Without Government*. Kush Research and Development. Setembre de 2007. A <http://www.wmd.org/documents/Sept07DemNews14.pdf>.

per al desenvolupament.²³ En determinades circumstàncies, la feina es centra en aspectes polítics i institucionals o en processos de reformes que encara estan pendents de resoldre. Els països considerats en aquesta fase són: Bòsnia i Hercegovina, Guinea Bissau, Sèrbia (Kosovo), Timor-Leste, Angola, Congo, Tadjikistan, Rwanda i Macedònia.

Durant aquest trimestre destaquen els esdeveniments a **Sèrbia (Kosovo)**, Bòsnia i Hercegovina i Timor-Leste. A Sèrbia (Kosovo) les negociacions per a la determinació de l'estatus de Kosovo van continuar estancades.²⁴ Mentre la comunitat internacional va continuar buscant una solució política a la qüestió de Kosovo, el conflicte obert entre la majoria albano kosovar i la minoria sèrbia que habita a la part nord i occidental de la província, al voltant de la conflictiva ciutat de Mitrovica, seguia sense resoldre's. En aquest sentit cal assenyalar els preparatius per a la celebració de les eleccions previstes pel mes de novembre vinent per designar els 120 diputats del Parlament Provincial. El President serbi, Boris Tadic, va sol·licitar als serbis de Kosovo un boicot a les eleccions si aquestes no es posposen per després que s'arribi a un acord sobre l'estatus de la província. A **Bòsnia i Hercegovina**, el Consell per a la Implementació de la Pau va designar un nou Alt Representant, el diplomàtic eslovac Miroslav Lajcak, que va ocupar el lloc després de ser aprovat pel Consell de Seguretat de l'ONU.²⁵ El nou Alt Representant va començar el seu mandat destituint alguns dels polítics que obstaculitzen el procés de reformes que encara està pendent en aquest país, com per exemple l'antic cap de policia de la R. Sprska, Dragomir Caminen. Finalment, a **Timor-Leste**, l'Expresident, Xanana Gusmao, gràcies al suport de la resta de partits polítics, va aconseguir imposar-se als resultats de les eleccions parlamentàries que li van donar la victòria en minoria al FRETILIN i va prendre possessió del càrrec de Primer Ministre. Els últims moviments polítics van provocar una onada de violència i tensió política per a la qual encara es busca una sortida.²⁶ Les Nacions Unides encara no han definit el paper que haurà de tenir la UNMIT en un futur pròxim malgrat que sembla que recolzarà la continuació de la missió, així com la de la International Security Force (ISF, sigles en anglès), liderada per Austràlia.

4.3. Acompanyament internacional

Durant un procés de rehabilitació els actors internacionals que intervenen superen en nombre als que van participar en el procés de pau, i les relacions que s'estableixen entre les diferents parts implicades són molt més complexes. Durant aquesta fase es dona una proliferació d'actors amb mandats que se solapen i sovint s'estableixen relacions de competitivitat entre ells per uns fons cada vegada més escassos. La coordinació estratègica és un repte polític de creixent rellevància en la construcció de la pau i clau per a l'èxit o el fracàs del procés de rehabilitació.

El Consell de Seguretat de l'ONU va prorrogar el mandat de la missió de les Nacions Unides a **Côte d'Ivoire**, UNOCI,²⁷ fins al 15 de gener de 2008, i va seguir sense nomenar un nou Representant Especial del Secretari General, ja que continua vacant des de febrer d'aquest any. Així mateix, també va estendre el mandat de la UNAMI, la missió que l'organització manté desplegada a l'Iraq des de 2003 i la presència del qual finalitzava el mes d'agost passat, ampliant-ne les funcions. En contraposició a la resolució anterior, la 1546,²⁸ en aquesta ocasió el Consell de Seguretat de l'ONU va intentar establir certa distància entre el mandat i les activitats de la missió estipulades a la nova resolució²⁹ i la força multinacional (MNF, sigles en anglès), en reconèixer tan sols el paper de suport que la MNF representa per a la missió, en concret en matèria de seguretat. Malgrat aquesta ampliació del mandat, les Nacions Unides són reticents a enviar més personal a l'Iraq si no es donen unes condicions de seguretat mínimes i adequades. El fins ara Representant Especial del Secretari General (SRSG, sigles

²³ Informe del Grup de Treball UNDG/ECHA en dimensions de la transició. Febrer de 2004. http://www.peacebuild.ca/dw/documents/3330-UNDG_ECHA_WG_on_Transition_Issues_Report_-_Final_Report.doc.

²⁴ Vegeu apartat de procés de pau.

²⁵ Resolució S/RES/1764 de 29/06/07 a <http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scrl07.htm>.

²⁶ Vegeu apartat de tensió.

²⁷ Resolució S/RES/1765 de 16/07/07 a <http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scrl07.htm>.

²⁸ Resolució S/RES/1546 de 08/06/04 a <http://www.un.org/spanish/docs/sc04/scrl04.htm>.

²⁹ Resolució S/RES/1770 de 10/08/07 a <http://www.un.org/spanish/docs/sc07/scrl07.htm>.

en anglès) a l'Iraq, Ashraf Jehangir Qazi, ha estat designat pel Secretari General de l'ONU per ocupar el mateix lloc al capdavant de la missió de les Nacions Unides al **Sudan** (UNMIS), malgrat que de moment va continuar desenvolupant les funcions de SRSG a l'Iraq. La UNMIS continuava sense SRSG des de finals de 2006, després de la sortida de Jan Pronk del país. Finalment, el Secretari General de l'ONU, Ban Ki-moon, va recomanar en el seu últim informe publicat sobre **Libèria**³⁰ l'extensió de la UNMIL, el termini de finalització del qual es preveia per finals del trimestre, a més de la recomanació de reducció de tropes que li havia sol·licitat el Consell de Seguretat de l'ONU.

Durant el trimestre es va iniciar el desplegament de la nova missió de les Nacions Unides, en aquest cas híbrida atès que comparteix la responsabilitat amb la UA, al **Sudan (Darfur)**. El desplegament compta amb una sèrie de condicionants com la petició del Govern de Jartum que els efectius procedeixin majoritàriament de països africans o la qüestió de la distribució del lideratge entre la UA i les Nacions Unides. Finalment, es va acordar que el Representant Especial conjunt n'assumiria el mandat diari, mentre que el mandat global de la missió recauria sobre les Nacions Unides, donada la seva major capacitat per recollir efectius i fons. La relació que s'establirà amb la UNMIS, el mandat de la qual finalitza el proper 31 d'octubre, i amb l'acord de pau, que regeix el procés de rehabilitació al Sud del Sudan, són alguns dels assumptes que es perfilen com a qüestions per ser considerades en un futur pròxim.

Quadre 4.4. UNAMID – Operació híbrida entre la Unió Africana i les Nacions Unides

Per a realitzar aquestes tasques disposarà d'un total de 19.555 efectius militars, inclosos 360 observadors militars i oficials d'enllaç, a més d'un component civil adequat per a les activitats previstes.

Sota el mandat d'un Representant Especial Conjunt de la Unió Africana i de les Nacions Unides per a Darfur, Rodolphe Adada, aquesta nova missió híbrida que es desplega a Darfur en el Capítol VII de la Carta de les Nacions Unides s'encarregarà de:

- Garantir la seguretat a través de la protecció de civils i grups de població vulnerables, les activitats humanitàries, la vigilància de la frontera amb el Txad i la República Centreafricana i donar suport al procés de DDR i les activitats de formació.
- Recolzar el procés de pau i facilitar bons oficis.
- Recolzar la celebració del Diàleg Nacional proposat, i el funcionament de les comissions establertes en virtut de l'acord; com l'Autoritat Regional de Transició a Darfur, la Comissió de Terres i la Comissió d'Administració Pública i, també, desenvolupar les capacitats de les institucions nacionals i el foment de la societat civil.
- Promoure i protegir els drets humans i contribuir a la formació de l'Estat de Dret contribuint a la formació d'un poder judicial independent i un sistema penitenciari professional i la lluita contra la impunitat.
- Ajudar a resoldre les controvèrsies per qüestions de propietat i terres, així com d'indemnització relacionades amb l'Acord de Pau de Darfur i qualssevol dels altres acords ulteriors.
- Assumir les tasques de coordinació de tots els organismes d'assistència humanitària presents al país.

Per al desenvolupament d'aquestes tasques disposarà d'un total de 19.555 efectius militars, inclosos 360 observadors militars i oficials d'enllaç, a més d'un component civil adequat a les activitats previstes.

Pel que fa als anuncis de contribucions econòmiques realitzats pels donants durant el trimestre destaquen: la intenció de la Comissió Europea de facilitar una subvenció de 36,5 milions d'euros al Govern de l'**Afganistan** per donar suport la construcció de centres de salut i la reconstrucció de serveis sanitaris durant els pròxims dos anys. El BM, de la seva banda, va aprovar una altra subvenció dins del marc de la seva Associació per al Desenvolupament Internacional (ANADA, sigles en anglès) per a la qual concedia 120 milions de dòlars per donar suport al procés de recuperació de **Cotê d'Ivoire** després de la firma de l'Acord d'Ouagadougou. Aquests fons es destinaran principalment a la reintegració d'excombatents i

³⁰ Vegeu nota 9.

joves en risc, a donar suport al procés d'identificació nacional, incloent el procés de modernització del registre civil nacional i la rehabilitació i reequipament de les infraestructures econòmiques i socials de les comunitats més afectades pel conflicte armat.

La Comissió per a la Consolidació de la Pau

Durant el trimestre la Comissió va complir un any de treball amb la presentació del seu primer informe anual davant l'Assemblea General de l'ONU en què identifica l'increment del seu impacte en el terreny com un dels seus principals reptes.³¹ Tanmateix, també va aprovar l'Estratègia per a la Consolidació de la Pau (SCP, sigles en anglès) per **Burundi**,³² mentre la SCP preparada per **Sierra Leone** va quedar pendent d'elaboració fins a la conclusió de les eleccions generals d'aquest país.

Quadre 4.5. La necessitat d'utilitzar l'ajuda per a aconseguir objectius de construcció de pau

Tot i que poques vegades l'ajuda externa és un xec en blanc,³³ en el cas dels fons desemborsats per la Comissió de Consolidació de la Pau (PBC, sigles en anglès) per Sierra Leone, 35 milions de dòlars, prop del 10% del total de l'ajuda oficial que rep el país anualment, si que ha estat així, segons l'informe independent elaborat per tres ONG internacionals sobre els resultats del treball que la PBC ha realitzat aquest any.³⁴ Aquest fet, que podria semblar positiu, no ho és tant quan es constata que en desemborsar aquests recursos abans que el nou Govern de Sierra Leone ocupi el càrrec, s'ha desapropiat la possibilitat de, per exemple, dur a terme algunes de les recomanacions que es poden trobar en el document publicat l'any passat per la Comissió per a la Veritat i la Reconciliació³⁵ que encara estan pendents d'aplicació. Algunes reformes polítiques necessàries per a la consolidació de la pau comporten un cost polític que les fan difícils de pair per als governants. Per aquest motiu la Comissió hauria d'utilitzar estratègicament els fons amb els quals compta per donar suport als processos actualment oberts en els dos països dels quals s'ocupa, Burundi i Sierra Leone. No obstant això, les condicions de l'aportació econòmica realitzada en aquest últim mostra una vegada més com, en ocasions, l'obligació de presentar resultats a curt termini pot reduir la capacitat d'influència d'un organisme com la PBC, que és principalment polític i que a més té com a objectiu específic la consolidació de la pau.

Aquesta exigència de rendició de resultats a curt termini, en el cas del treball desenvolupat per la PBC a Sierra Leone, ha provocat una confusió que afecta les seves dues eines principals: el Fons per a la Consolidació de la Pau, un fons fiduciari que es crea per finançar projectes específics de pau; i les Estratègies per a la Consolidació de la Pau, que consisteixen en un document en el qual de manera conjunta amb el Govern es plasmen els passos a seguir per aconseguir la consolidació de la pau. En el cas de Sierra Leone, l'aportació econòmica del Fons enlloc de fer-se servir per a finançar iniciatives recollides en l'Estratègia per a la Consolidació de la Pau per a Sierra Leone, que encara està pendent de publicació, s'ha destinat a sufragar projectes per a la reducció de la pobresa³⁶, deixant l'Estratègia per a la Consolidació de la Pau, per a la qual realment haurien d'estar destinats aquests fons, sense una reserva econòmica específica.

La construcció de la pau és un procés a llarg termini. Malgrat que aquesta màxima apareix en la majoria dels informes sobre intervencions internacionals anteriors en situació de postconflicte armat, el seu missatge no sembla que hagi calat gaire fons entre els que tenen la facultat de decidir el destí dels fons. Els donants continuen sol·licitant mostres immediates, no

³¹ Informe A/62/137-S/2007/458 del 25/07/07 a <http://www.un.org/spanish/aboutun/organs/ga/62/agenda/ps.shtml>.

³² Strategic Framework for Peacebuilding in Burundi de 19 de juny de 2007 a http://www.centerforunreform.org/system/files/Burundi_Strategic_Framework_20June_07.pdf.

³³ Boice, J, *Aid, conditionality, and war economies*. PERI. Novembre 2003.

³⁴ VV.AA., *Consolidating the peace? Views from Sierra Leone and Burundi on the United Nations Peacebuilding Commission*. Care International. EUA. Juliol de 2007 a:

http://www.actionaid.org/assets/pdf/peace_consolidating_the_final.pdf.

³⁵ Per a més informació sobre l'informe final de la Comissió per a la Veritat i la Reconciliació vegeu:

<http://www.trcsierraleone.org/drwebsite/publish/index.shtml>.

³⁶ Enmarcats dins de l'Estratègia per a la Reducció de la Pobresa.

només dels resultats de les seves inversions sinó simplement del destí de les mateixes, en un exercici inadequat de rendició de comptes, que no passa de la simple enumeració dels projectes finançats. Si l'objectiu final és la consolidació de la pau, l'actitut dels donants hauria de canviar substancialment cap a una major implicació en els impactes que la seva intervenció produeix a les zones de conflicte i/o tensió.

És necessari assenyalar que, durant la fase de negociacions entre els països membres de la Comissió per preparar l'informe anual, es van posar de manifest les diferències existents entre alguns Govers en relació amb el paper de la Comissió pel que fa al marc de treball i objectius i la seva vinculació amb altres organismes de les Nacions Unides presents en el terreny.

Crisis humanitàries i acció humanitària

- ❑ Les Nacions Unides van aprovar el desplegament d'una força internacional a les fronteres del Txad i la R. Centreafricana amb el Sudan per a la protecció dels camps de refugiats.
- ❑ La OMS va alertar del risc d'epidèmies al sud d'Àsia pel fort impacte dels monsons, amb 3.000 morts i 30 milions de desplaçats a la regió.
- ❑ A Palestina, el bloqueig d'Israel imposat a la Franja de Gaza va estar a punt d'abocar la població al col·lapse.
- ❑ El Govern de Sri Lanka va prohibir el retorn dels desplaçats tàmils a dues àrees del nord-est de Trincomalee després de ser designades Zones d'Alta Seguretat.

Aquest apartat aborda la situació en què es troben alguns dels actuals contextos de crisis humanitàries i la seva recent evolució, així com els principals esdeveniments que han tingut lloc durant el trimestre en relació amb l'acció humanitària.

5.1. Evolució dels contextos de crisi humanitària

A continuació s'analitza l'evolució d'alguns dels diferents contextos de crisi humanitària en què s'han produït esdeveniments rellevants durant el segon trimestre.¹ Actualment, existeixen **41 països en situació de crisi humanitària**, 24 dels quals es troben al continent africà, set a la regió d'Àsia i Pacífic, quatre a Europa i Àsia Central, tres a Amèrica i tres a Orient Mitjà. Alguns d'aquests països s'agrupen en el que es consideren crisis regionals. En aquest tercer trimestre, la situació de Kosovo a Sèrbia va deixar de ser considerada com una crisi humanitària ja que les agències i organitzacions del terreny van canviar fa temps la seva estratègia cap a la reconstrucció i el desenvolupament, assenyalant així el fi de la crisi; pel que fa a Madagascar la situació va millorar sensiblement durant el trimestre ja que es va iniciar la recuperació després de l'onada de tifons; finalment, Perú va ser inclòs com a crisi humanitària després del terratrèmol del mes d'agost, a causa de les grans dificultats a l'hora d'assistir a la població, la qual cosa va contribuir al seu agreujament. En total el nombre de crisis humanitàries va passar de 42 a 41.²

Taula 5.1. Crisis Humanitàries en el tercer trimestre de 2007

Àfrica	Angola, Burundi, Txad, Congo, Côte d'Ivoire, Eritrea, Etiòpia, Guinea, Kenya, Lesotho, Libèria, RD Congo, R. Centreafricana, Sahel (Mauritània, Mali, Níger), Sierra Leone, Somàlia, Sudan Swazilàndia, Tanzània, Rwanda, Uganda i Zimbabue
Amèrica	Colòmbia, Haití i Perú
Àsia	Afganistan, Indonèsia, Myanmar, Nepal, RPD Corea, Sri Lanka i Timor-Leste
Europa	Caucas (Armènia, Azerbaidjan i Geòrgia) i Rússia (Txetxènia)
Orient Mitjà	Iraq, Palestina i Iemen

Entre els fets més destacats d'aquest últim trimestre, van destacar especialment les inundacions al sud d'Àsia i a la banya d'Àfrica, així com la zona central i occidental de l'Àfrica. La magnitud de la catàstrofe, que va obligar milions de persones a desplaçar-se, tindrà fortes repercussions a nivell sanitari, per l'augment del risc d'epidèmies i sobre els resultats de les collites als països afectats, fet que podria agreujar la situació humanitària de molts països que ja es trobaven en crisi.

¹ S'entén per 'crisi humanitària' una situació en la qual existeix una excepcional i generalitzada amenaça a la vida humana, la salut o la subsistència. Tals crisis s'acostumen a produir en contextos de pobresa, fragilitat de l'Estat i precarietat alimentària, en què un desastre natural o un conflicte armat generen l'aparició d'una crisi alimentària, malalties i desplaçaments forçats de població dins del país o cap a l'exterior, i una mobilització important de recursos internacionals en termes d'ajuda.

² Es considera que s'ha produït una millora o un deteriorament de les esmentades crisis en funció d'alguns aspectes concrets, com són la seguretat alimentària, l'accés a la població per part del personal humanitari, els desplaçaments de població o la resposta de la comunitat internacional a un context determinat. Això no obstant, el fet de considerar aquests contextos com a crisis humanitàries ja comporta el reconeixement d'una situació de gravetat.

Àfrica

Les inundacions provocades per les pluges torrencials a la zona Occidental, Centre i Banya d'Àfrica van afectar més d'un milió de persones en 17 països del continent, la qual cosa va elevar les víctimes mortals a més de 250 persones. Les Nacions Unides va alertar de la possibilitat que es produïssin epidèmies de malària, còlera i disenteria a causa del gran volum d'aigua estancada, la falta d'aigua potable i l'absència d'assistència mèdica d'emergència en algunes zones. A més, el nou brot d'Èbola a la RD Congo va fer saltar les alarmes als països veïns, i es van iniciar períodes de quarantena a les localitats afectades.

a) Àfrica Austral

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Angola	Procés de retorn i reassentament	Estancament
Lesotho	Desastres naturals, VIH/SIDA	Deteriorament
Swazilàndia	Desastres naturals, VIH/SIDA, crisi política	Deteriorament
Zimbabue	Crisi política i econòmica, VIH/SIDA	Deteriorament

D'una banda, la intensa sequera a l'Àfrica Austral va fer que les collites es reduïssin de forma dràstica, i això va provocar una gran escassetat durant els mesos d'hivern que va tenir especial incidència a Swazilàndia i Lesotho. La falta de gra i els alts preus dels aliments de primera necessitat van fer necessari que les Nacions Unides realitzessin noves crides per fer front al creixent inseguretat alimentària, que a **Lesotho** va afectar un quart de la població, mentre a **Swazilàndia** els incendis van obligar a declarar l'estat d'emergència després de l'arrasament d'importants àrees de camps de cultiu i bosc.

D'altra banda, a **Angola**, l'OMS va anunciar que s'havien produït més de 400 morts per còlera en aquest any, però malgrat l'elevada taxa s'havia aconseguit reduir-ne la incidència al país. No obstant això, l'ONG MSF va denunciar les deficitàries instal·lacions sanitàries a les zones rurals, que augmenten la vulnerabilitat de la població cap a malalties fàcilment previsible com el còlera o la malària, i va destacar que les condicions sanitàries a les zones allunyades de les grans capitals no han millorat des del final del conflicte.

Finalment, la crisi es va aguditzar severament a **Zimbabue** després que el Govern aprovés un decret per congelar els preus dels productes bàsics, mesura que no va aconseguir millorar l'accés als aliments de la població. Amb una inflació que supera el 7.000%, la crisi econòmica del país va provocar l'auge de la migració cap a Sud-àfrica, on l'Executiu es va mostrar reticent a crear camps de refugiats per allotjar els immigrants ja que consideren que aquest desplaçament de població no és provocat per motius de persecució i per tant no s'adapta al concepte legal de refugiat. No obstant això, no es descarta l'assignació de permisos de residència temporals que permetin als immigrants treballar al país fins que la situació econòmica a Zimbabue s'estabilitzi. L'Alt Comissionat per als Refugiats, Antonio Guterres, va visitar Sud-àfrica i va admetre que caldria desenvolupar plans de contingència davant el possible èxode massiu de zimbabuesos.

b) Àfrica Occidental

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Côte d'Ivoire	Conflicte armat, volum de desplaçats interns	Millora
Guinea	Impacte conflictes regionals, desplaçaments forçats i crisis polítiques	Estancament
Libèria	Impacte conflictes regionals, desplaçaments forçats	Millora
Sahel (Mauritània, Mali i Níger)	Desastres naturals, inestabilitat política	Deteriorament
Sierra Leone	Impacte de conflictes regionals, volum de desplaçaments forçats	Estancament

Les inundacions a la zona occidental africana van deixar un balanç de 130.000 persones afectades per les inundacions, segons estimacions de les Nacions Unides. L'acció de les pluges va deixar al descobert l'important dèficit dels països de la regió en sistemes de reducció de riscos i alerta precoç per minimitzar l'impacte de fenòmens meteorològics diaris. La zona del Sahel va quedar especialment afectada, sobretot **Mali** on més de 32.000 persones es van quedar sense llar. En aquesta mateixa regió la violència provocada a la zona nord de **Níger** va dificultar les tasques de les ONG humanitàries a la regió d'Agadez que tot i així van assegurar que no abandonarien la seva labor. A més, a **Guinea**, el còlera va provocar la mort de 67 persones després que l'epidèmia afectés gairebé 1.800 persones des del mes de febrer.

D'un banda, a **Côte d'Ivoire**, l'agència europea ECHO va anunciar que finalitzaria els seus programes d'acció humanitària al país, ja que va donar per acabada la situació de crisi destinant els seus esforços a tasques de rehabilitació postbèl·lica i desenvolupament, malgrat que les Nacions Unides estima que és massa aviat per realitzar la transició i que encara és necessària l'assistència humanitària a gran part del país. Així mateix, el Coordinador de l'oficina d'OCHA a Côte d'Ivoire, Georg Charpentier, va alertar sobre la necessitat de proveir de fons les organitzacions humanitàries que operen a la zona oest del país, perquè l'assistència humanitària doni resposta a les necessitats de les comunitats de retornats i contribueixi a reduir les tensions entre aquests i la població que actualment ocupa les terres, fins que es dirigeixi sobre la propietat d'aquestes.

D'altra banda, el Govern de **Libèria** va presentar la seva Estratègia Nacional per a la Seguretat Alimentària i la Nutrició, creada en col·laboració amb el PMA i la FAO, amb la qual es pretén potenciar la seva capacitat per fer front a la fam i la desnutrició. Es tracta d'una eina dirigida a augmentar les competències de l'Executiu quant a la situació humanitària del país, per aconseguir donar continuïtat i sostenibilitat als projectes de desenvolupament davant la progressiva sortida de les ONG humanitàries del terreny. A més, a **Sierra Leone**, l'organització Action Aid, va destacar la gran dependència alimentària del país donada l'escassa producció agrícola interna, ja que només un 15% dels terrenys cultivables estan produint actualment, per la qual cosa va instar el Govern a ajudar els pagesos per poder augmentar la producció local.

c) Banya d'Àfrica

Països	Causas de la crisi	Evolució durant el trimestre
Eritrea	Conflicte fronterer, volum de desplaçaments forçats, sequera	Estancament
Etiòpia	Conflicte fronterer, volum de desplaçaments forçats, sequera	Deteriorament
Somàlia	Conflicte armat, volum de desplaçaments forçats, sequera	Deteriorament
Sudan	Conflicte armat, volum de desplaçaments forçats, sequera	Deteriorament

La Banya d'Àfrica encara presentava quatre crisis humanitàries destacades. A **Etiòpia** l'atenció es va centrar en la regió d'Ogaden després que el Govern etiòp fos acusat de bloquejar l'arribada d'ajuda humanitària a la regió Somali, on opera el grup armat secessionista ONLF. Igualment, diverses organitzacions van denunciar la persecució i desplaçament forçat de la població utilitzat com a estratègia per l'Executiu. A més el Govern va decidir expulsar de la regió la Creu Roja Internacional acusant-la de cooperar amb l'ONLF. Cal afegir que l'ECHO va destinar sis milions d'euros a **Eritrea** per enfortir la capacitat de resposta humanitària del país.

Al **Sudan**, el sud i l'est del país van estar afectats per les inundacions, la qual cosa va motivar fer d'una crida d'emergència per part de les Nacions Unides per assistir les més de 400.000 persones i evitar la propagació del còlera. A més, a Darfur la situació d'inseguretat va continuar implicant el desenvolupament de les tasques humanitàries, i la violència va seguir augmentant el nombre de desplaçats pel conflicte. El fet més destacat del trimestre va ser l'entrada de les FFAA sudaneses al camp de desplaçats de Kalma (Darfur Sud) on van detenir diversos dels seus pobladors acusats de pertànyer als grups armats d'oposició. El Secretari General Adjunt de l'ONU per Assumptes Humanitaris, John Holmes, va denunciar que els camps es troben militaritzats i polititzats, encara que va negar que fossin bases rebels.

Igualment a **Somàlia** les pluges van afectar principalment les regions del sud on es troben la major part dels desplaçats pel conflicte a Mogadiscio la qual cosa contribueix al deteriorament de

la seva situació. L'ACNUR i el PMA van realitzar noves crides per assistir la població, a més de sol·licitar l'obertura de la frontera amb Kenya per facilitar l'arribada dels combois humanitaris per via terrestre. Tanmateix, la UNICEF ha alertat sobre els nivells crítics de desnutrició infantil que afecta més de 80.000 menors.

d) Grans Llacs i Àfrica Central

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Burundi	Situació postbèlica, volum de desplaçats interns	Estancament
Txad	Conflicte armat, inestabilitat regional, desplaçaments forçats	Estancament
Congo	Disputes armades internes, desplaçaments forçats	Estancament
Kenya	Volum de desplaçats interns i refugiats, sequera	Estancament
R. Centreafricana	Conflicte armat, volum de desplaçats interns	Deteriorament
RD Congo	Conflicte armat, volum de desplaçaments forçats	Deteriorament
Rwanda	Impacte de conflictes regionals, desplaçaments forçats	Estancament
Tanzània	Volum de persones refugiades, sequera	Millora
Uganda	Conflicte armat, volum de desplaçaments forçats, sequera	Deteriorament

La proposta del Govern francès de desplegar una missió internacional a la frontera del Txad i la República Centreafricana amb Darfur (el Sudan) per protegir els camps de refugiats i desplaçats i facilitar les tasques humanitàries de les organitzacions i agències a la zona, va rebre l'aprovació del Consell de Seguretat de l'ONU. La força internacional estarà formada per un contingent europeu de 4.000 efectius i 350 policies de les Nacions Unides. A més, l'ACNUR i la Comissió Sudanesa per als refugiats van sol·licitar al Govern del Sudan que donés l'estatus de refugiat *prima facie* a les 30.000 persones que van travessar la frontera provinents del Txad, exceptuant aquells sospitosos de ser combatents.

Per una banda, a la **R. Centreafricana** la mort d'una voluntària de MSF va provocar que l'ONG es reunís amb els representants de la rebel·lió a París i acordés una sèrie de mesures per millorar la protecció dels treballadors humanitaris en territori controlat pel grup armat d'oposició APRD, per evitar futurs incidents. Per l'altra, el CICR va desaconsellar el retorn de la població centreafricana refugiada al Camerun, ja que encara no es donen les condicions de seguretat suficients tot i el recent acord de pau entre el Govern i l'APRD. En l'actualitat resideixen al voltant de 400.000 refugiats i desplaçats interns al país com a resultat dels enfrontaments i la inseguretat, i altres 700.000 persones es troben acollides en comunitats.

A la **RD Congo** la violència a les províncies del Kivu (est) per les operacions de l'exèrcit congolès, el FDLR ugandès i les milícies banyamulenges, va provocar el desplaçament de milers de persones (més de 10.000 en una sola setmana), en una zona on es concentra la meitat del milió de desplaçats interns que existeix al país. A aquesta situació s'ha d'afegir el mal estat de les carreteres que va dificultar fins i tot més l'accés de les organitzacions humanitàries. Cal afegir que almenys 166 persones van morir a la regió de Kasai Occidental (sud-oest) per un brot del virus de l'Èbola, fet que va portar a l'establiment de quarantenes en les localitats afectades.

Quadre: 5.1. Llums i ombres de la Missió Internacional a les fronteres de Darfur

La iniciativa del Govern francès de Nicolas Sarkozy de crear una força internacional que pugui brindar protecció als refugiats i desplaçats a la República Centreafricana i el Txad i millorar les condicions de seguretat per a les organitzacions i agències humanitàries que operen al terreny, va rebre l'aprovació de les Nacions Unides i del Govern dels dos països, encara que el seu desenvolupament es mou en un terreny pantanós.

Si bé és cert que la falta de seguretat en els camps de desplaçats en els dos països és alarmant, la presència de tropes estrangeres en un país amb conflictes interns, on els grups armats d'oposició operen precisament des de la regió on ha de desplegar-se la missió internacional, podria generar més problemes que solucions si no es delimiten bé les funcions d'aquest operatiu militar diferenciant-les clarament de les activitats humanitàries.

De la seva banda, la resposta afirmativa del President txadià Idriss Deby al desplegament de la força internacional no obeeix exclusivament a la preocupació que desplaçats i refugiats puguin

suscitar-li, sinó a la possibilitat de reduir d'aquesta manera la capacitat operativa dels grups contestataris del règim, que mantenen algunes de les seves bases al país veí, el Sudan. En aquest sentit, el grup armat UFDD va interpretar l'aprovació de la proposta francesa com un intent per part de l'antiga colònia d'intervenir en el conflicte del Txad a favor del seu Govern, fet que podria augmentar el risc d'atacs contra la força internacional desplegada i contra les organitzacions humanitàries.

Dins de la regió dels Grans Llacs, a **Tanzània** l'ACNUR va continuar incentivant els refugiats **burundesos** perquè retornessin al seu país, ja que només ha aconseguit el retorn d'un 6% del que s'havia planificat per aquest any. Tanmateix, els alts nivells de desnutrició en els camps de refugiats de **Kenya** i la constant reducció en les donacions va tenir un impacte negatiu en el subministrament de serveis als refugiats, i per això l'ACNUR, el PMA i la UNICEF van sol·licitar 32 milions de dòlars per frenar aquesta tendència. A **Uganda** 100.000 persones van ser desplaçades per les inundacions a l'est del país (les segones en menys de dos mesos) per la qual cosa el Govern va sol·licitar l'enviament d'emergència d'assistència mèdica i alimentària. No obstant això, els avenços en el procés de pau van fomentar el retorn de desplaçats pel conflicte a les seves localitats d'origen.

Amèrica i Carib

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Colòmbia	Conflicte armat, volum de desplaçats interns	Estancament
Perú	Desastres naturals	Nova
Haití	Desastres naturals, crisi política i econòmica	Estancament

Al continent americà el trimestre va estar marcat per la incidència dels desastres naturals, l'huracà Fèlix a Nicaragua i Hondures, i el terratrèmol del **Perú**, si bé aquest últim va tenir particular gravetat pel nombre de víctimes, més de 550, i les dificultats en la distribució de l'assistència humanitària. Malgrat que la zona afectada estava ben delimitada i malgrat la ràpida resposta dels països donants, milers de víctimes van trigar setmanes a rebre ajuda, van persistir els talls de llum i van trigar a restablir-se les comunicacions per carretera. Els punts de repartiment d'aliments i aigua es van concentrar en els nuclis urbans i els actes de bandidatge van fer patent la falta de seguretat i coordinació de les forces policials i l'exèrcit.

El Govern equatorià va exigir a **Colòmbia** que es responsabilitzés de la situació dels més de 1.800 colombians que en l'últim trimestre han creuat la frontera, enviant ajuda humanitària per fer front a les necessitats dels seus nacionals a les zones d'acollida. A més el CICR va informar a Ginebra que el nombre de persones desplaçades internes havia augmentat en 72.000 colombians només en l'any 2007.

A **Haití**, l'huracà Dean va provocar la mort de nou persones i va deixar-ne gairebé 10.000 sense llar. Finalment, l'Organització Panamericana de la Salut va alertar sobre l'augment dels casos de VIH/SIDA i sobre la deficitària situació de la sanitat al país.

Quadre 5.2. Seguretat alimentària: ¿pa o biodièsel?

L'augment del preu de les oleaginoses i els cereals al mercat internacional s'ha explicat a través de variables diferents, com l'augment de la demanda de països en desenvolupament (la Xina i l'Índia, principalment) o el descens en la producció a causa de sequeres a gairebé tot el món. Però sens dubte la variable més polèmica de totes és la del major nombre de collites destinat a la producció de biocarburants. En efecte, l'alça dels preus del blat de moro que va provocar l'anomenada "crisi de la truita" a Mèxic, va deixar al descobert la gran dependència exterior en matèria de seguretat alimentària de països en desenvolupament, i es va obrir el debat sobre els biocarburants, la seva efectivitat i els seus efectes negatius.

Els EUA, primer productor mundial de blat de moro, amb una producció subvencionada per l'Estat que li permet vendre a preus molt baixos, fet que desincentiva la producció local en altres països, va destinar el 20% de la seva producció anual a la fabricació de biodièsel. Al Brasil, l'augment de la sembra de canya de sucre per a la producció d'etanol, en detriment de

les parcel·les destinades a la producció d'altres aliments, també va repercutir en l'oferta nacional i internacional. La rendibilitat d'aquests cultius fa que molts pagesos s'interessin per ells, contribuint a la disminució de terres destinades a la producció alimentària i fins i tot augmentant la desforestació per a la creació de noves superfícies cultivables.

També cal tenir en compte que els països dependents de petroli, especialment els EUA i la UE, han trobat en els biocombustibles la solució per deixar de preocupar-se per la inestabilitat política als països productors de cru d'Orient Mitjà, a més d'emfatitzar les seves propietats ecològiques. No obstant això, el valor ecològic dels biocombustibles ha quedat en entredit moltes vegades ja que per a la seva producció necessita: grans quantitats d'aigua, grans extensions de terreny que competirien amb la producció alimentària i la necessitat d'utilitzar petroli i gas per a la seva elaboració ³ (sobretot en el blat de moro) i per tant finalment seria més contaminant que la utilització de combustibles fòssils en sí mateixa.⁴

Igualment la FAO ha advertit sobre els perills per a la seguretat alimentària mundial de l'augment de la producció de biocombustibles, de la mateixa manera que l'OCDE i el Relator Especial de l'ONU per al dret a l'alimentació, Jean Ziegler, que va vaticinar futures fams si continuava augmentant la producció de biodièsel en països dependents d'importació de gra i de baixos ingressos.

Àsia i Pacífic

Les inundacions del període de monsons van deixar més de 3.000 víctimes i més de 30 milions de desplaçats a l'Índia, el Pakistan, el Nepal i Bangla Desh, mentre l'ONU va alertar sobre el risc d'epidèmies per l'acumulació d'aigua. La situació alimentària també va ser motiu de preocupació a causa de les grans pèrdues de bestiar i de collites.

Països	Causes de la crisi	Evolució durant el trimestre
Afganistan	Conflicte armat, desplaçaments forçats, sequera	Deteriorament
Indonèsia	Conflicte armat, desplaçaments forçats	Estancament
Myanmar	Acció repressiva de l'Estat, desplaçaments forçats	Deteriorament
Nepal	Conflicte armat, desplaçaments forçats	Estancament
RPD Corea	Crisis econòmica, alimentària i sanitària	Deteriorament
Sri Lanka	Desastres naturals, conflicte armat, desplaçaments forçats	Deteriorament
Timor-Leste	Conflicte civil	Estancament

Els bombardejos de l'OTAN i les FFAA afganeses, així com els atacs dels talibans van continuar propiciant el desplaçament de gran part de població durant el trimestre. A més, la falta de seguretat en terreny va fer impossible el retorn a moltes zones. No obstant això, l'ACNUR va continuar advocant per una estratègia de retorn gradual i voluntària que afavorís el reassentament i l'estabilitat, encara que va haver de sol·licitar al Govern del Pakistan que endarrerís el tancament d'un camp de refugiats afganesos al nord-oest del país per evitar que el retorn durant l'hivern a l'**Afganistan** provoqui una nova crisi humanitària al país. Igualment les dificultats en la distribució d'assistència humanitària poden ocasionar que els refugiats que intentin retornar a les seves llars es vegin obligats a desplaçar-se de nou.

A **Indonèsia**, les pluges van afectar l'illa de Sulawesi, i van provocar esllavissaments de terres i inundacions, van morir desenes de persones i prop de 600 llars van quedar malmeses. Posteriorment un terratrèmol a l'illa de Sumatra va causar la mort de 23 persones i va desencadenar alertes de tsunamis. Les inundacions van provocar la mort d'almenys 600 persones a la **RPD Corea**, per la qual cosa el Govern va sol·licitar ajuda internacional davant el col·lapse del seu sistema sanitari i la necessitat d'assistència alimentària per als damnificats.

A més, al **Nepal**, la població desplaçada va créixer a causa de l'augment de la violència a la regió de Terai (sud), que també va ser la més afectada per les últimes inundacions. De fet, la distribució d'ajuda humanitària a la zona va ser seriosament obstaculitzada pels enfrontaments entre maoistes i les organitzacions d'ètnia madhesi.

³ Entrevista a Hartmut Michel, Premi Nobel de Química el 1988, El País, 15/09/2007

⁴ OECD-FAO: Agricultural Outlook 2007 – 2016 < <http://www.oecd.org/dataoecd/6/10/38893266.pdf> >

A **Myanmar** el CICR va condemnar les constants violacions del dret internacional humanitari per part del Govern birmà, mentre un informe de la Universitat de Berkeley (EUA) va alertar que els centres de desplaçats interns i els camps d'immigrants a la frontera tailandesa s'estaven convertint en focus epidèmics de tuberculosi, malària, VIH/SIDA i grip aviària.

El Govern de **Sri Lanka** va prohibir el retorn dels desplaçats tamils a dues àrees del nord-est de Trincomalee després de designar-les Zones d'Alta Seguretat. El Ministeri de Defensa va al·legar que la decisió es va prendre per qüestions de seguretat dels retornats i de les zones militars estratègiques situades en aquestes àrees. El CICR també va informar que el retorn de les persones desplaçades internes a Batticaloa és lent, ja que només 75.000 han tornat mentre 63.500 segueixen en situació de desplaçament. A més l'accés de les organitzacions humanitàries a Batticaloa va quedar restringit, de la mateixa manera que a Jaffna i Vanni on l'augment de les operacions militars contra la guerrilla tàmil va obstaculitzar la feina d'assistència. Finalment a **Timor-Leste**, malgrat l'èxit de les eleccions, la situació dels desplaçats interns no va millorar i la majoria es van quedar en els camps de Dili i els seus voltants esperant que la seguretat millorés al país.

Quadre 5.3. El límit difús entre el desplaçament intern i la migració econòmica a Myanmar

La persona desplaçada interna és aquella que es veu obligada a abandonar la seva llar com a resultat de conflictes armats, situacions de violència, violacions de drets humans o desastres naturals/ humans i que no ha creuat les seves fronteres nacionals. Aquesta definició deixa en principi ben fixats els límits que pretenen identificar el desplaçat, diferenciar-lo de tots els altres, sobretot d'aquells que decideixen mobilitzar-se cap a altres regions per motius econòmics, els coneguts com a immigrants. Però, què succeeix quan el desplaçament es produeix, no per la violència sinó perquè les polítiques repressives d'un Govern fan impossible el sosteniment econòmic de les llars i això obliga les persones a desplaçar-se per subsistir?

Aquest és el cas revisat per l'organització Internal Displacement Monitoring Centre a les zones sota control governamental de Myanmar,⁵ que analitza les raons que s'amaguen darrere de la migració econòmica interna al país i fins a quin punt es pot assegurar que aquest desplaçament no és forçós i contra la voluntat de les persones. De fet, en el Manual per a l'aplicació dels Principis Rectors sobre desplaçats interns (OCHA, 1999) es parla de la combinació de factors coercitius i econòmics com a causes del desplaçament forçós. A Myanmar, les poblacions rurals estan obligades a assumir treballs forçats si així ho sol·liciten les autoritats civils o militars, a sembrar cultius bioenergètics en les seves terres que després han de lliurar al Govern, a patir relocalitzacions i extorsió per part de les autoritats, a més de poder perdre les seves terres si el Govern decideix confiscar-les per a alguns dels seus projectes d'infraestructures civils o militars. Aquestes càrregues, en societats que graviten al voltant de l'economia de subsistència, aconsegueixen esgotar les capacitats de les famílies per produir ingressos o per a l'agricultura de subsistència i reduir al mínim els nivells de seguretat humana, deixant-los sense cap altra sortida que el desplaçament cap a una altra regió.

Per aquesta raó, és necessari que les definicions sobre les que se sustenten posteriors accions per a l'assistència humanitària i la defensa d'un grup de persones tinguin una interpretació més àmplia, i així permetin brindar l'estatus i el reconeixement de desplaçat intern a totes les persones per les quals la causa del desplaçament sigui, en últim terme, la falta de seguretat.

Europa i Àsia Central

Països	Causas de la crisi	Evolució durant el trimestre
Caucas (Armènia, Azerbaidjan i Geòrgia)	Volum de desplaçats interns, crisi política i econòmica	Estantament
Rússia (Txetxènia)*	Conflicte armat, volum de desplaçats interns	Millora

*Repúbliques veïnes (Daguestan, Ossètia del Nord i Ingushetia)

⁵ Bosom, Andrew for IDMC, *Forced Migration/Internal Displacement in Burma with an emphasis on government control areas*. Maig 2007.

A la regió del **Caucas** el Govern d'Azerbaidjan va assegurar que tots els camps de desplaçats serien tancats a final de 2008 i que els seus residents es traslladarien a centres d'allotjament millor equipats. Per altra banda, Amnistia Internacional va denunciar que l'absència d'actors internacionals en el seguiment de la situació dels desplaçats interns al país contribuïa al retrocés dels drets d'aquestes persones, ja que el seu futur quedava en mans de l'arbitrarietat i dels interessos de l'Estat.

L'ACNUR va ressaltar la millora de la situació humanitària a **Txetxènia** a causa de l'important descens en el nombre de desplaçats interns, passant dels 410.000 de l'any 2000 als 45.000 actuals, segons xifres de l'organització. També va afirmar que s'estava produint una recuperació econòmica a la regió, encara que no va oferir dades sobre el nivell de vida dels txetxens reassentats o dels que continuen desplaçats

Orient Mitjà

Països	Causas de la crisi	Evolució durant el trimestre
Iraq	Conflicte armat, sequera	Deteriorament
Palestina	Conflicte armat, aïllament humanitari de la població	Deteriorament
Iemen	Conflicte armat, població desplaçada, refugiats	Estancament

La regió d'Orient Mitjà va continuar marcada pel conflicte de l'**Iraq** on, segons un informe de l'ONG Oxfam, un terç de la població necessita d'ajuda humanitària d'emergència, ja que el Govern no aconsegueix garantir el subministrament de serveis essencials a més de vuit milions de persones. Segons dades de les Nacions Unides, unes 50.000 persones fugen del país cada dia, i les estimacions de 820.000 desplaçats interns de l'ACNUR van ser duplicades per les ONG del terreny que les situen al voltant dels dos milions de persones. L'ACNUR va informar també que el nombre de sol·licitants d'asil iraquians havia augmentat un 45% el primer semestre de 2007. D'altra banda, els atacs de l'exèrcit turc contra posicions del grup armat kurd PKK al nord de l'Iraq van augmentar el desplaçament a la zona, la qual cosa va fer que les ONG locals demanessin la creació d'un corredor humanitari segur per poder assistir els afectats.

L'aïllament i el tancament de les fronteres des de la victòria d'Hamàs a Gaza el juny estan portant la Franja cada vegada més a prop del col·lapse econòmic, la qual cosa podria tenir desastroses conseqüències humanitàries per a la població, segons el PMA i el BM. La decisió del Govern israelià de tallar el subministrament elèctric a Gaza en resposta als atacs amb coets Qassan, va ser condemnada pel Secretari General de l'ONU, Ban Ki-moon, i les ONG per implicar un càstig col·lectiu contra tota la població civil. Tanmateix, un informe de la OCHA va destacar que l'existència d'assentaments israelians a Cisjordània té un greu impacte humanitari en les àrees rurals de **Palestina**, i en restringeix el moviment i connexió, a més de l'accés als mercats i aqüífers.

Tot i l'acord de pau signat a mitjans de juny entre el Govern del **Iemen** i els seguidors d'Al-Houthi, les famílies desplaçades pel conflicte a la regió sud de Sa'ada no van poder tornar a les seves llars per la persistència de la situació d'inseguretat. Algunes zones seguien tancades a l'accés de les organitzacions humanitàries, fet que va dificultar l'assistència a més de 20.000 persones en àrees remotes, de les quals 50.000 s'estima que varen ser desplaçades a Sa'ada. A més, una plaga incontrolable de llagostes del desert en tot el país va posar en risc les futures collites. Algunes organitzacions humanitàries van advertir que amb el Ramadà i l'arribada de l'hivern la crisi a la regió podria empitjorar.

5.2. L'acció humanitària durant el trimestre

A continuació es destaquen alguns dels esdeveniments, iniciatives o informes rellevants per al desenvolupament de cadascuna de les activitats que componen l'acció humanitària.⁶

a) Informe de l'OMS sobre la salut en el món 2007

L'informe anual de l'OMS es va centrar en els perills per a la salut col·lectiva a escala mundial, Informe sobre la salut en el món 2007. Protecció de la salut pública mundial al segle XXI: un futur més segur. × http://www.who.int/whr/2007/07_report_es.pdf × epidèmies i pandèmies de malalties infeccioses i altres riscos aguts per a la salut, en motiu de l'entrada en vigor del Reglament Sanitari Internacional (RSI) al juny de 2007.

La finalitat d'aquest Reglament és prevenir l'entrada d'aquestes malalties a través de les fronteres internacionals, per la qual cosa constitueix un instrument legislatiu essencial per a la seguretat sanitària mundial que permet prevenir, detectar, avaluar i oferir una resposta coordinada davant un risc per a la salut pública. D'aquesta manera l'informe insisteix en la responsabilitat dels Estats per a la instauració de sistemes eficaços de detecció i control.

En el món actual, l'augment dels desplaçaments internacionals aeris ha incrementat el risc d'expansió de focus infecciosos que en poques hores podrien arribar fins a un altre continent. En tan sols cinc anys l'OMS ha verificat més de mil esdeveniments epidemiològics. Entre les amenaces a la salut mundial destaca:

- Epidèmies com el còlera, la febre groga o la meningitis que van reaparèixer en l'últim quart del segle XX. La síndrome respiratòria aguda severa (SARS), la grip aviar, l'Èbola, la febre de Marburg i el virus de Nipah, que pel seu caràcter agut i la seva capacitat letal fan necessària la contenció dels brots en el seu origen. En aquests casos es converteix també en un problema principal la farmacoresistència desenvolupada per alguns pacients, que limiten les possibilitats de tractament.
- Enfermetats transmeses per aliments contaminats amb microorganismes, substàncies químiques i toxines.
- Brots accidentals o intencionats per l'exposició a substàncies químiques tòxiques, fuites radioactives, atemptats amb substàncies perilloses com ara el carboncle (àntrax).
- Desastres medioambientals, com onades de calor, emissions de diòxid de carboni extremes, epidèmies generades després de terratrèmols o inundacions, etc.

La creació de sistemes d'alerta precoç i estratègies preventives són per a l'OMS dos dels pilars per a la seguretat sanitària. Per exemple, l'impacte que va tenir la SRAG a Àsia va fer que la comunitat internacional veiés la necessitat de crear un sistema que permetés reaccionar amb rapidesa en el cas de futures pandèmies. D'aquesta manera, l'OMS va elaborar un pla estratègic fomentant la preparació a nivell mundial contra la grip aviària amb cinc àrees fonamentals, aconseguint impedir la seva propagació de moment:

- Reduir l'exposició humana al virus.
- Enfortir el sistema d'alerta anticipada.
- Intensificar les operacions de contenció ràpida.
- Desenvolupar la capacitat de fer front a una pandèmia.
- Coordinar les activitats científiques d'investigació i desenvolupament.

Per concloure l'informe, l'OMS dóna una sèrie de recomanacions per fomentar el màxim nivell de seguretat sanitària global, entre les que destaca el lliure intercanvi de coneixements, tecnologies i material, inclosos els virus i altres mostres de laboratori, considerant que la batalla estarà perduda d'aquí endavant si només els països rics tenen accés a vacunes i tractaments.

b) La resposta dels donants durant el trimestre

⁶ Per "acció humanitària" s'entén aquell conjunt d'activitats que tenen com a objectiu salvar vides i alleujar el sofriment en situacions de crisi humanitària. Les esmentades activitats estan guiades pels principis d'humanitat, imparcialitat, neutralitat i independència. L'acció humanitària també inclou la protecció de civils i la provisió d'assistència bàsica.

El següent quadre contempla **les tendències en l'acció dels donants de forma trimestral** tant des del marc de l'ajuda humanitària global com de la realitzada a través de les Crides Humanitàries de les Nacions Unides.

Entre les principals crides humanitàries va continuar destacant el finançament d'accions d'emergència en països assolats per desastres naturals, com ara Madagascar i Moçambic. També destaquen el Txad, Burundi i el Sudan, essent el primer i l'últim dos dels països on més atenció internacional existeix a causa dels efectes humanitaris de la crisi de Darfur i pel pròxim desplegament de missions de manteniment de la pau (Darfur) i la missió internacional a la frontera del Txad. La ràpida resposta donada als desastres humanitaris de l'Àfrica Austral en el trimestre anterior, contrasta amb la quasi absència de fons per als esdeveniments del trimestre al Perú, Nicaragua, Pakistan o la RPD Corea (només un 4% en aquest país, en una crida que es va realitzar fa gairebé un mes). Potser això es degut al fet que el nombre d'ajudes bilaterals o a través d'altres organismes internacionals ha estat més gran que l'enviada amb el sistema de les Nacions Unides.

Taula 5.2. Resposta dels donants durant el trimestre

	Principals Crides Humanitàries ¹	Principals organismes receptors ²	Principals sectors receptors ³	Principals donants ⁴	TOTAL ⁵
Ajuda realitzada a través de les Nacions Unides⁶	1 Madagascar Flash Appeal (89%) 2 Moçambic Flash Appeal (70%) 3 Txad (70%) 4 Burundi (66%) 5 Sudan (61%)	1 PMA 2 ACNUR 3 UNICEF 4 UNRWA 5 FAO	1 Alimentació 2 Multisector 3 Salut 4 Coordinació 5 No especificat	1 EUA (32,4%) 2 ECHO (9,9%) 3 Regne Unit (8%) 4 Transferts ⁸ (6,8%) 5 CERF (6,7%)	2.503 milions de dòlars
Ajuda Humanitària Global⁷		1 PMA 2 ACNUR 3 UNICEF 4 CICR 5 UNRWA	1 Alimentació 2 Multisector 3 No especificat 4 Salut 5 Coordinació	1 EUA (28,9%) 2 ECHO (10,2%) 3 Regne Unit 7,3%) 4 Suècia (6,8%) 5 Holanda (4,9%)	4.583 milions de dòlars

¹ Realitzats per les Nacions Unides anualment. El tant per cent indica quins han estat fins el moment els més finançats per la comunitat internacional, independentment de la quantitat que sol·licitin.
² Agències de les Nacions Unides o ONG que han concentrat fins ara una major part de l'ajuda.
³ Principals sectors als quals les agències o ONG han decidit destinar l'ajuda.
⁴ Donants que han destinat una major quantitat d'ajuda, sense tenir en compte el seu PIB.
⁵ Quantitat total destinada a les crisis humanitàries fins el 19 de setembre de 2007.
⁶ Ajuda humanitària multilateral.
⁷ Ajuda humanitària entregada fora del marc de les Nacions Unides.
⁸ Fons que s'han fet efectius pels donants en l'exercici anterior i transferits aquest any.

Font: Reliefweb, <http://www.reliefweb.int/fts>

Quant als principals organismes receptors no es van produir grans canvis respecte el trimestre anterior, són el PMA i l'ACNUR els que ocupen el primer lloc, si bé la UNRWA va tornar a figurar entre els més finançats, però no obstant això no ha estat suficient per pal·liar la situació humanitària a la Franja de Gaza i Cisjordània. D'altra banda, pel que fa als sectors receptors, l'alimentació va continuar sent el que més fons va rebre des de l'inici de l'any.

Finalment, l'agència europea ECHO va continuar consolidant-se com una dels majors donants a nivell mundial, arribant a finançar el 10% de l'ajuda humanitària global i reduint la distància respecte als EUA amb el 28,9% del total. Regne Unit, Holanda i Suècia, els van seguir a la llista de manera que els cinc primers donants del món financien més del 50% de l'ajuda humanitària global.

Desarmament

- El Consell de Seguretat de l'ONU va estendre l'embargament d'armes contra els grups armats no estatals que operen a la RD Congo per un període de sis mesos.
- L'OSCE va aprovar una resolució a favor d'un acord internacional per a la prohibició de la producció, ús, transferència i emmagatzematge de la munició de fragmentació.
- Rússia va suspendre la seva participació en el Tractat Europeu de Forces Convencionals de 1990, que limita l'arsenal d'armes convencionals a Europa.
- Un nou anuari de l'*Small Arms Survey* xifra en 875 milions la xifra d'armes lleugeres a tot el món, un 75% de les quals està en mans de la població civil.
- El Govern dels EUA va reconèixer l'extraviament durant 2004 i 2005 d'unes 190.000 armes lleugeres que havien de ser transferides a les forces de seguretat iraquianes.
- Es va iniciar a Côte d'Ivoire el procés de desarmament i desmobilització d'uns 42.500 membres de les *Forces Nouvelles* i 5.000 de les FFAA regulars.

Aquest apartat analitza les qüestions relatives al desarmament a partir del seguiment de la proliferació d'armament lleuger durant l'últim trimestre, amb especial atenció a les iniciatives internacionals en el marc de les Nacions Unides, així com els esdeveniments més rellevants en els diferents contextos regionals. D'una altra banda, es dóna una especial importància als programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR), tant pel que fa a les iniciatives internacionals com als progressos realitzats en els diferents contextos on aquest tipus de programes tenen lloc.

6.1. Proliferació d'armament lleuger

Aquesta primera part del capítol es divideix en tres subapartats: un primer que aborda els aspectes de les armes lleugeres que han estat tractats des de les Nacions Unides durant els últims tres mesos; un segon amb les iniciatives més rellevants que s'han dut a terme a escala internacional en matèria d'estudis i projectes fora de l'àmbit de les Nacions Unides i un tercer amb els esdeveniments més destacats del trimestre a nivell regional, és a dir, l'evolució conjuntural de contextos amb presència d'armament lleuger.

a) Nacions Unides

El Secretari General de l'ONU, Ban Ki-moon, va nomenar el brasiler Sergio de Queiroz com a Alt Representant de les Nacions Unides en Assumptes de Desarmament. Aquest càrrec rep la categoria de Subsecretaria General i respon a un intent inicial de reestructuració des de l'arribada del nou Secretari General de l'ONU, on es pretenia que el Departament de Desarmament passés a formar part del Departament d'Assumptes Polítics, cosa que li hauria fet perdre un rang considerable. Tot i això, l'Assemblea General va considerar que el Departament de Manteniment de la Pau havia de subdividir-se en dos i que el de Desarmament tingués un Departament propi. Sergio de Queiroz va assegurar en el marc de la Conferència de Desarmament, celebrada al Japó a final d'agost, que aquest òrgan ha de demostrar determinació a desenvolupar el seu potencial com a òrgan negociador en la matèria.

El Consell de Seguretat de l'ONU va estendre l'embargament d'armes contra els grups armats no estatals que operen a la **RD Congo** per un període de sis mesos, després de rebre l'informe final sobre el flux il·legal d'armaments realitzat pel Grup d'Experts, que estarà al país mig any més.¹ Aquest grup va assegurar que els grups insurgents al país tenen suficients míssils terra-aire i explosius procedents d'Eritrea per sostenir el conflicte armat contra el Govern². A la regió sudanesa de **Darfur** es van detectar sospites similars, on fotografies obtingudes per l'organització Amnistia Internacional van revelar com el **Sudan segueix produint equipament militar, incloent helicòpters d'atac, desafiant així l'embargament d'armes imposat per les**

¹ Vegeu la resolució 1771 completa a http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions07.htm.

² Vegeu la resolució 1766 completa a http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions07.htm.

Nacions Unides. Cal recordar que anteriorment Amnistia Internacional ja havia acusat la Xina i Rússia de proveir de material militar a aquest país.³

Finalment, el mateix Consell de Seguretat va donar per finalitzat el mandat dels inspectors d'armament a l'Iraq. Aquesta decisió va ser presa després d'una votació favorable, únicament va comptar amb l'abstenció de Rússia, i després de 16 anys de mandat que van acabar amb la constatació de la inexistència d'armes de destrucció massiva, entre d'altres fets.⁴

b) Iniciatives internacionals

Representants de més d'un centenar de Governos van participar en una reunió a Ginebra auspiciada pel Canadà i Suïssa, per debatre sobre els **aspectes jurídics necessaris per reduir el risc de desviació d'armes lleugeres del mercat legal al comerç il·legal**. Els Governos de països per on circulen aquestes armes van remarcar la necessitat que els Estats exportadors, importadors i els mateixos països de trànsit participin en cada decisió relacionada amb l'autorització d'una transferència internacional d'aquest tipus d'armament. La reunió aspirava a promoure la discussió sobre la responsabilitat dels Estats a determinar el parador de totes les seves armes lleugeres i les possibles mesures per a aconseguir-ho abans de la pròxima Reunió Biannual d'Estats a celebrar-se el 2008, aquesta vegada amb caràcter oficial, a la seu de les Nacions Unides de Nova York.⁵

Aprofitant aquesta conferència, el centre d'investigació suís *Small Arms Survey* va publicar una nova edició del seu anuari.⁶ Entre les dades més remarcables que es deriven d'aquest anuari destaca el nombre d'armes de foc per tot el món, que es xifra en uns 875 milions, el 75% de les quals recau en mans de la població civil, i destaca especialment els EUA amb uns 270 milions d'armes de foc, és a dir una ràtio de 90 armes per cada 100 habitants. A més una altra xifra reveladora indica que amb prou feines un 57% de les compres es realitzen sota llicència.

Com cada any, aquest anuari recull, a través d'una taula, la valoració i comparació de la transparència en els registres d'exportació d'armament convencional dels principals països exportadors. Aquesta valoració es pot apreciar en el següent quadre, on es puntuen diversos aspectes dels informes d'exportació d'armes. Entre aquests criteris es troben la freqüència, l'accés a la informació, la claredat, l'extensió, la informació de lliurament i les llicències concedides i rebutjades.

Un any més, es pot comprovar que **són els EUA els que posseeixen un nivell de transparència més gran en el seu control d'exportació d'armaments, encara que es negués a la implementació d'un Tractat Internacional sobre Comerç d'Armes** en la votació realitzada en l'última Assemblea General de l'ONU. Aquesta negativa pot explicar-se per l'oposició del Govern nord-americà a una completa prohibició de transferències d'armes a grups armats d'oposició, en considerar que sí que resulta legítim vendre armament a rebels que aquest país valora com a "prodemocràtics" a "països totalitaris".⁷

³ Per a més informació, vegeu l'apartat de desarmament del Baròmetre 14.

⁴ Vegeu la resolució 1762 completa a <http://www.un.org/Docs/sc/unscre/resolutions07.htm>.

⁵ Aquest aspecte es recull al paràgraf 11 de la secció II del Programa d'Acció sobre Armes Lleugeres de les Nacions Unides (2001).

⁶ Small Arms Survey; *Small Arms Survey 2007. Guns and the city*. Oxford University Press, 2007, a <http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/yearb2007.html>

⁷ SIPRI; *SIPRI Yearbook 2007. Armaments, disarmament and international security*. Oxford University Press, 2007.

Taula 6.1. Baròmetre de transparència en el Comerç d'Armes

País	Punts totals	Freqüència	Accés	Claredat	Extensió	Informació lliurament	Llicències concedides	Llicències rebutjades
EUA	20,5	1,5	2	4	5,5	3,5	4	0
França	18,5	1	2	4	5,5	3,5	4	0
Itàlia	17,5	1,5	1,5	4	6,5	3	1	0
Noruega	15,5	1,5	1,5	3,5	6	3	0	0
Regne Unit	15,5	1	2	4	5,5	3	0	0
Alemanya	15,25	1	1,5	4	4,75	3	0	0
Finlàndia	14	0,5	2	4	5,5	2	0	0
Espanya	13,75	1,5	2	2,5	4,75	3	0	0
Bòsnia i Hercegovina	12	1,5	1,5	2,5	4,5	2	0	0
Canadà	11	0	1	2,5	4,5	3	0	0
Croàcia	11	0	1	2,5	4,5	3	0	0
Iran	10,5	0	1	2,5	4	3	0	0
Xina	9,5	0	1	2,5	3	3	0	0
Corea, Rep.	9,5	0	1	2,5	4	2	0	0
Turquia	9,5	0	1	2,5	4	2	0	0
Japó	8,5	0	1	2,5	3	2	0	0
Tailàndia	8	0	1	2,5	2,5	2	0	0
Rússia	6,5	0	1	2	1,5	2	0	0
Israel	5	0	1	1	1	2	0	0
Corea, RPD	0	0	0	0	0	0	0	0

Punts totals (màxim 25 punts): Les actualitzacions fan referència a la informació obtinguda fins al 31 de gener de 2007.

Freqüència (màxim 2 punts): en els últims 2 anys (0,5 punts), informació freqüent (1 punt: 0,5 durant els 6 mesos següents, 0,5 durant els 12 mesos següents).

Accés (màxim 2 punts): disponible a Internet (0,5 punts), disponible en idioma de les Nacions Unides (1 punt) i gratuït (0,5 punts).

Claredat (màxim 5 punts): font d'informació (1 punt), armes lleugeres diferenciades d'altres armes (1 punt), munició d'armes lleugeres diferenciada d'una altra munició (1 punt), descripció detallada de les armes (1 punt), informació sobre categories d'usuari final (militar, policia,...1 punt).

Extensió (màxim 6 punts): transaccions governamentals i industrials (1 punt), armes lleugeres militars i civils (2 punts), parts d'armes lleugeres (1 punt), munició (1 punt), lleis i regulacions d'exportació i compromisos internacionals (1 punt).

Informació sobre lliuraments (màxim 4 punts): tipus d'armes (1 punt), qualitat de les armes (1 punt), tipus d'armes i país d'origen (1 punt) i quantitat d'armes recollides (1 punt).

Llicències concedides (màxim 4 punts): tipus d'armes (1 punt), quantitat d'armes amb llicència (1 punt), tipus d'armes i país d'origen (1 punt) i quantitat d'armes amb llicència (1 punt).

Llicències rebutjades (màxim 2 punts): tipus d'armes (0,5 punts), quantitat d'armes (0,5 punts) tipus d'armes i país d'origen (0,5 punts) y quantitat d'armes amb llicència rebutjada (0,5 punts).

Font: Small Arms Survey; *Small Arms Survey 2007. Guns and the city*. Oxford University Press, 2007, en

<http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/yearb2007.html>.⁸

D'una altra banda, com cada 9 de juliol es va commemorar a nivell mundial el Dia Internacional per a la Destrucció d'Armes Lleugeres, que va ser celebrat amb diverses cerimònies de destrucció d'armes de foc. A **Angola**, l'agència de cooperació nord-americana USAID va destruir a l'ambaixada dels EUA la milionèsima arma dins dels projectes de desarmament que desenvolupa el programa de cooperació nord-americana. A aquest acte, cal afegir-los altres iniciatives similars a **Albània, Afganistan, RD Congo, Hondures i Ucraïna**.

Respecte a la munició de fragmentació, l'OSCE, durant la seva Assemblea parlamentària anual, va aprovar una resolució, continguda a la Declaració de Kíev⁹ (lloc on es va celebrar l'Assemblea) a favor d'un acord internacional per a la prohibició de la producció, ús, transferència i emmagatzematge d'aquest tipus de munició. Aquest fet suposa un nou avanç amb vista als objectius de la campanya per a la prohibició d'aquest tipus d'armament, impulsada per l'organització *Cluster Munition Coalition*. Abans de final d'any es realitzarà una reunió internacional a Àustria, amb l'objectiu de seguir amb el procés iniciat al desembre de 2006 a Oslo. Paral·lelament, diversos oficials de les Nacions Unides van remarcar el progrés en l'eliminació de les mines antipersones, 10 anys després de l'aprovació del Tractat d'Ottawa, reflectit pel retorn de zones productives on abans hi havia camps minats o la destrucció de milions d'aquests artefactes, encara que van instar a realitzar accions més efectives.

⁸ La taula 6.1 recull alguns dels països, els considerats més significatius, recollits en l'anuari citat.

⁹ Vegeu la Declaració de Kíev a http://www1.osce.org/documents/pa/2007/07/25524_en.pdf.

c) Iniciatives regionals

Començant pel continent africà, el Comitè Assessor en Qüestions de Desarmament per a la regió dels Grans Llacs i l'Àfrica Central va celebrar una reunió al Camerun per debatre sobre la possibilitat d'implementar un Codi de Conducta per a les forces de seguretat i les FFAA. Aquesta trobada va sorgir davant la constatació de l'existència d'un **constant tràfic il·lícit d'armes lleugeres per la regió, a causa principalment de la porositat de les fronteres** dels Estats membre, així com la detecció d'uns alts índexs de violència. Paral·lelament, la Junta Consultiva del Programa de Control d'Armes Lleugeres de l'ECOWAS (ECOSAP, per les seves sigles en anglès) es va reunir a Nigèria. Entre els punts principals d'aquest organisme estan l'assistència en matèria d'*advocacy*, el desenvolupament de vinculacions estratègiques per mobilitzar recursos i l'establiment d'una xarxa regional per al control d'armes lleugeres a la regió.

A Amèrica, el Pla Nacional de Lliurament Voluntària d'Armes de Foc a l'**Argentina** va superar les expectatives durant les seves primeres dues setmanes, amb més de 7.400 armes lleugeres i 44.000 unitats de munició recol·lectades per ser destruïdes. A **Colòmbia**, segons un informe de *Human Rights Watch*, l'ús per part de les FARC de mines antipersona i altres armes de baixa precisió segueix mutilant i assassinant civils colombians que no participen de cap manera en el conflicte¹⁰. En un altre ordre de coses, es van recollir 1,5 milions de firmes per promoure un projecte de llei que faculti els comandaments locals, com les alcaldies, per a la restricció de les armes en mans de la població civil.

Respecte a l'Àsia, un grup d'ONG europees van denunciar la intenció del Govern de l'**Índia** de transferir a **Myanmar** helicòpters d'ús militar en el disseny i producció dels quals havien participat empreses europees i nord-americanes.¹¹ A l'informe publicat s'hi denunciava que companyies d'Alemanya, Bèlgica, França, Itàlia, Regne Unit i Suècia estarien violant l'embargament d'armes que la UE té impost sobre el país asiàtic des de 1988, que inclou les transferències indirectes de components militars. En resposta, el Govern de l'Índia va negar que aquesta informació fos certa. Les ONG, no obstant això, van assenyalar la responsabilitat sobre els Governos dels països membres de la UE que, van argumentar, que donada la creixent globalització del mercat, necessiten de més i millors eines reguladores i una major capacitat per al control del comerç d'armes.

Rússia va suspendre la seva participació en el Tractat sobre Forces Convencionals a Europa de 1990, el qual limita el desplegament d'armes convencionals al continent. Rússia va al·legar que aquest Tractat de 1990 està obsolet i va instar als països de l'OTAN a ratificar la revisió del de 1999, que limitaria els nivells de força de nacions i territoris en comptes de fer-ho per zones i blocs. Aquest anunci va coincidir amb l'afirmació del President rus, Vladimir Putin, que els plans dels EUA i l'OTAN de construir part del seu sistema de defensa de míssils a Polònia i la República Txeca desestabilitzaran la regió. Cal ressaltar que aquesta decisió no ha d'analitzar-se aïlladament en l'àmbit tècnic de la defensa i la seguretat, sinó dins del conjunt de confrontacions polítiques que els dos països mantenen, entre les quals també es troben la situació a Kosovo o la resolució del programa nuclear de l'Iran.

Quadre 6.1. Què és el Tractat d'Armes Convencionals?

El Tractat sobre Forces Convencionals a Europa (CFE, per les seves sigles en anglès) es va desenvolupar durant els últims anys de la Guerra Freda (París, novembre de 1990) amb l'objectiu d'establir certs límits entre les categories essencials d'equipament militar per tot el continent europeu. Aquests arsenals màxims eren vàlids per als dos blocs actius en aquell moment, és a dir, tant els 16 països que conformaven l'OTAN com els sis signants del Pacte de Varsòvia.

Més concretament, els arsenals màxims permesos per bloc que es van negociar en aquest Tractat van ser 20.000 tancs, 20.000 peces d'artilleria, 30.000 vehicles armats, 6.800 avions de combat i 2.000 helicòpters. Així mateix, el Tractat també disposava de la possibilitat de destrucció de l'arsenal sobrant o,

¹⁰ HRW; *Mutilando al Pueblo. El Uso de Minas Antipersonal y otras Armas Indiscriminadas por parte de la Guerrilla en Colombia*, 2007, a <http://hrw.org/spanish/reports/2007/colombia0707>.

¹¹ Saferworld; *Indian helicopters for Myanmar: making a mockery of embargoes?*, 2007, a http://www.saferworld.co.uk/images/pubdocs/Myanmar_report_July07.pdf.

en el cas de certs equipaments, la seva reconversió per a ús civil. Finalment, el Tractat incloïa provisions addicionals per a l'intercanvi d'informació entre parts, inspeccions sobre el terreny, i control i seguiment del procés de destrucció.

Posteriorment, el 1999 Rússia va ser l'únic país que va ratificar la versió adaptada i actualitzada de l'esmentat tractat, fruit de l'absorció del conjunt de països sorgits de l'antiga URSS i del ja desaparegut Pacte de Varsòvia. La negativa dels Estats de l'OTAN a aquesta ratificació depenia de la retirada de les tropes russes de Geòrgia i Moldàvia. L'última revisió d'aquest procés va ser al maig de 2006, on la mateixa Rússia va criticar la inactivitat de l'OTAN respecte aquest Tractat i va oferir una actualització del mateix abans de final de 2007, criticat pels països de l'OTAN, que van instar de nou a Rússia a retirar els seus efectius dels països abans citats.

Finalment, a l'Orient Mitjà, el diari *The Washington Post* ha informat que el Govern dels EUA hauria perdut unes 190.000 armes que havien de ser transferides a les forces de seguretat iraquianes durant 2004 i 2005. Això ha pogut deure's, tot i l'augment de les mesures de seguretat des de 2005 i segons el mateix diari, a l'absència de números de sèrie. Paral·lelament, els **EUA van anunciar un increment del 25% en ajuda militar a Israel, fins a un total de 22.000 milions d'euros al llarg dels pròxims 10 anys**. En aquest mateix període, Egipte obtindria 9.500 milions d'euros, mentre que la resta del pressupost, entorn dels 5.100 milions d'euros, es destinaria a ajudes militars per a Bahrain, Unió dels Emirats Àrabs, Kuwait, Oman i Qatar, per a així permetre als esmentats països modernitzar el seu arsenal. La Secretària d'Estat dels EUA, Condoleezza Rice, ha assegurat que un increment substancial del material militar als països de l'Orient Mitjà és la millor fórmula per aconseguir l'estabilitat i contrarestar el pes de l'Iran a la regió.

6.2. Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR)

En aquest apartat s'hi presenta una relació dels esdeveniments més rellevants del trimestre en matèria dels programes de Desarmament, Desmobilització i Reintegració (DDR) d'antics combatents, per després analitzar amb més profunditat un aspecte relacionat amb aquest tipus de programes: la relació entre els mecanismes de justícia transicional i els programes de DDR.

a) Esdeveniments més rellevants del trimestre

Un estudi realitzat per l'Institut de les Nacions Unides d'Investigació sobre el Desarmament (UNIDIR) va mostrar **que el 95% de l'assistència financera per implementar el Programa d'Acció de les Nacions Unides sobre armes lleugeres a la regió dels Grans Llacs i l'Àfrica Central s'inverteix en els programes de DDR**. El mateix estudi va assegurar que Burundi, Rwanda i Uganda van ser els països que van rebre més assistència per a aquest tipus de programes. Finalment, malgrat que l'informe apuntava la importància de les organitzacions de la societat civil per a la sensibilització sobre armes lleugeres, només es van utilitzar 200.000 dòlars per a la sensibilització de la població regional.¹²

La següent taula mostra els fets més destacables en l'evolució dels **programes de DDR** en funcionament durant aquest trimestre:

Taula 6.2. Països que han estat objecte d'atenció internacional en matèria de DDR	
AFRICA	
País	Comentari
Txad	L'ONG <i>Human Rights Watch</i> va denunciar en un informe sobre menors-soldat que el Govern no està complint amb el compromís que va prendre al maig amb UNICEF per desmobilitzar i reintegrar els milers de menors-soldat presents en les forces paramilitars. ¹³ Com a resposta, el Govern txadià va afirmar que el procés s'està

¹² Maze, K.; Rhee, H.; *International Assistance for Implementing the UNPoA on the Illicit Trade of Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects: Case Study of East Africa*, UNIDIR, 2007, a http://www.unidir.org/bdd/fiche-ouvrage.php?ref_ouvrage=92-9045-007-A-en.

¹³ HRW; *Early to War. Child Soldiers in the Chad Conflict*, 2007, en <http://hrw.org/reports/2007/chad0707/>.

	desenvolupant de manera "lenta però segura" i va destacar-ne les dificultats, donat el gran nombre de menors a desmobilitzar i la falta d'infraestructures per garantir una reintegració adequada.
Congo, RD	El Ministre de Defensa, Tshikez Djemu, va afirmar que el Pla Nacional de DDR ha desmobilitzat 99.750 combatents, 30.219 d'ells menors, i recol·lectat 104.455 armes. El Ministre va afirmar al seu torn que encara hi ha 101.734 combatents que no han participat en el programa, el qual es va suspendre al desembre de 2006 a falta de fons i la negativa d'alguns grups de combatents a participar-hi. Posteriorment, la MONUC va iniciar el programa de DDR a Ituri dirigit als 4.500 efectius de les tres milícies operatives a la regió: FNI, FRPI i MRC. Aquest projecte serà supervisat pel PNUD, amb una durada prevista de tres mesos i el seu finançament, amb una quantitat total de 2,5 milions de dòlars, serà costejada amb fons del PNUD, en conjunció amb Irlanda, Suècia, EUA (USAID), Japó i Noruega. El retard del llançament d'aquesta tercera fase als problemes d'organització , ja que fins ara cap dels vuit centres d'acantonament havia rebut suficients candidats per acollir-se al programa que al seu torn va provocar la visita del Representant Especial del Secretari General de l'ONU, Ross Mountain.
Côte d'Ivoire	El President, Laurent Gbagbo, i el Primer Ministre, Guillaume Soro, van presidir la cerimònia de la "flama de la pau" que va servir com a inici del procés de desarmament al país . Si bé no s'ha detallat el desenvolupament del procés de desarmament, càlculs previs han estimat la desmobilització d'uns 42.500 membres de les <i>Forces Nouvelles</i> i 5.000 de les FFAA regulars. D'una altra banda, el Banc Mundial va aprovar el finançament de 40 milions de dòlars per a la "(re)integració econòmica" d'ex combatents, joves relacionats amb grups armats i altres joves en situació de risc. De la seva banda, UNICEF va proporcionar el finançament necessari per a la identificació i desmobilització de menors-soldat de les <i>Forces Nouvelles</i> a la localitat de Bouaké. Finalment, a mitjan de setembre la UNOCI va desmantellar la zona de seguretat que dividia el país entre nord i sud.
Rwanda	La Comissió de Desmobilització i Reintegració va procedir al retorn d'uns 70 antics combatents a les seves comunitats, a més d'anunciar que 50 més iniciarien en poc temps el seu procés de rehabilitació. Des del seu establiment el 1997, es calcula que aquest programa ha desmobilitzat uns 60.000 ex combatents.
Sierra Leone	En el marc de la celebració de la segona ronda electoral, diversos observadors van coincidir a assenyalar que, malgrat constatar-se una xifra pròxima als 72.490 ex combatents desmobilitzats en menys de dos anys, s'ha detectat una gran disminució del nombre d'armes circulant pel país en els últims sis anys . Una de les explicacions principals que es poden donar està en el desviament d'armament cap a Côte d'Ivoire, on les remuneracions en metàl·lic per les armes lliurades eren superiors. Els observadors estan d'acord, així mateix, en què els esforços de reintegració dels ex combatents han estat summament inefectius.
Sudan	Un membre de la Comissió de DDR del sud del país va anunciar l'inici del procés de desmobilització d'uns 25.000 ex combatents de l'SPLA , malgrat no estar assegurat el paquet de reinserció, a causa dels retards en els fons procedents de les Nacions Unides. A l'est del país, els antics combatents van iniciar l'abandonament dels seus camps d'acantonament i es van desplaçar a les àrees designades al voltant de les principals localitats de la regió. En les esmentades àrees els ex combatents, uns 2.200 efectius de l' <i>Eastern Front</i> (format al seu torn per 1.800 membres del <i>Beja Congress</i> i uns 400 dels <i>Free Lions</i>) haurien de ser desarmats o bé integrats a les FFAA governamentals, tal com està disposat a l'acord de pau assolit a l'octubre de 2006.
Uganda	Les FFAA van anunciar la seva intenció de reduir en 10.000 els seus efectius durant el 2007. Aquesta iniciativa forma part del programa de reforma i modernització de les FFAA abonada pel President Yoweri Museveni. Fonts militars van afirmar haver desmobilitzat ja 4.000 soldats del començament d'any ençà i van condicionar l'èxit del programa a disposar de suficient finançament per indemnitzar els llicenciats. D'una altra banda, el Govern va anunciar la recol·lecció de 3.200 armes lleugeres a la regió del Nord del Rift en la segona fase del procés de desarmament. L'avaluació que han fet del progrés del programa de desarmament a la regió de Karamoja (nord-est) és també positiva donada la cooperació de líders locals amb les FFAA, tot i que aquestes encara es troben perseguint a els que es negaven a desarmar-se.
AMÉRICA	
País	Comentari
Colòmbia	En estudis separats realitzats per INDEPAZ, l' <i>International Crisis Group</i> i l'OEA, es va assegurar que existeixen, almenys, 22 nous grups paramilitars emergents, en les files dels quals es compten prop de 5.000 combatents, amb presència en 16 departaments. Aquests agrupaments obeeixen a un fenomen de "reparamilitarització" en combinació amb activitats de narcotràfic , protagonitzat per paramilitars que no es

	van desmobilitzar, però també per comandaments mitjans desmobilitzats en el procés dut a terme entre el Govern i les estructures paramilitars agrupades a les AUC. Paral·lelament, en el seu últim informe, la Comissió Nacional de Reparació i Reconciliació diu que en els dos anys de vigència de la Llei de Justícia i Pau, tan sols s'han rebut 200 versions lliures dels 2.816 que s'havien postulat, els quals són atesos per 23 fiscals.
Haití	El President de la Comissió Nacional de Desarmament, Desmantellament i Reinserció (CNDDR) d'antics membres de grups armats, Alix Fils-Aimé, va anunciar que des de setembre de 2006 s'han recollit unes 200 armes lleugeres, així com unes 6.000 unitats de munició. Davant aquesta baixa xifra, Fils-Aimé va acusar les empreses privades de la seva irresponsabilitat per retenir i no lliurar els seus arsenals armamentístics. D'una altra banda, els membres desmobilitzats de les antigues FAd'H van reclamar en una manifestació el restabliment immediat d'aquest cos de seguretat estatal i la represa del procés d'indemnització del qual eren beneficiaris.
ASIA	
País	Comentari
Nepal	La segona fase del programa de DDR va patir una interrupció provocada pel CPN(M), qui va assegurar que el percentatge de desqualificats del programa estava superant el 40%. Els maoistes van interpretar que el programa de DDR buscava "dissoldre" l'Exèrcit d'Alliberament Popular (PLA, per les seves sigles en anglès) i va exigir que s'adoptés un model de Reforma del Sector de Seguretat basat en un programa Campament, Supervisió i Reintegració (CSR) de les Nacions Unides per a la reintegració d'ex combatents a les FFAA. La UNMIN va negar que això fos cert i va al·legar que els maoistes van acceptar al seu moment els criteris de verificació. Posteriorment, el procés es va reprendre i es va constatar que durant la primera fase de verificació s'havien registrat 30.852 ex combatents i 3.428 armes en 21 camps satèl·lits. Això no obstant, antics rebels maoistes van atacar una comissaria 40 quilòmetres al nord de Katmandú i van robar les seves armes, segons oficials locals. Aquest acte, el primer després de la firma de l'acord de pau al novembre de 2006, és el reflex que milers de combatents encara no havien estat confinats en camps i que les armes no han estat emmagatzemades.

b) Justícia transicional i DDR

La totalitat de programes de DDR s'inicien després d'aconseguir un acord de pau que posa fi a un conflicte armat, i on les parts enfrontades es comprometen a un cessament d'hostilitats i l'inici d'un nou cicle polític, normalment amb un acord de participació conjunta en el poder polític i militar. Un dels aspectes més controvertits dels programes de DDR és el tractament jurídic i polític que reben els ex combatents una vegada lliurades les armes, amb excepció dels casos de reforma de les FFAA, en què no s'acostuma a considerar aquests aspectes, encara que bé podria realitzar-se un procés de verificació dels seus membres. En definitiva, la discussió queda emmarcada en la responsabilitat penal dels diferents grups armats que han participat en un conflicte, quan s'han produït greus violacions dels drets humans, incloses massacres, crims de lesa humanitat, genocidi, etc.

Després d'un conflicte armat de llarga durada i amb un elevat nombre de víctimes mortals, pot produir-se un context psicosocial favorable a l'amnistia, el perdó i la reconciliació, però aquesta no estarà exempta de dificultats, contradiccions i oposició per part de moltes de les persones o col·lectius més afectats. El concepte de justícia transicional es refereix als "processos judicials i extrajudicials que faciliten i permeten la transició d'un règim autoritari a una democràcia o d'una situació de guerra a una de pau. La justícia transicional busca aclarir la identitat i els destins de les víctimes i els responsables de violacions de drets humans, establir els fets relacionats amb les esmentades vulneracions i dissenyar les formes en les quals una societat abordarà els crims perpetrats i les necessitats de reparació".¹⁴

La naturalesa de la relació entre els programes de DDR i els mecanismes de justícia transicional resulta complexa i difusa, tant a nivell conceptual com a normatiu. Bon exemple d'això es pot trobar en el fet que els errors en el procés de DDR redueixen la situació de seguretat i disminueixen les perspectives de justícia transicional, a més de limitar les

¹⁴ Rettberg A.; *Entre el perdón y el paredón. Preguntas y dilemas de la justicia transicional*, Universidad de los Andes, 2005.

possibilitats de reparació a les víctimes. Principalment, els mecanismes de justícia transicional pretenen construir confiança entre les víctimes, societat i Estat, mentre els programes de DDR ho fan entre ex combatents, societat i Estat. Aquesta dicotomia entre els grups objectiu porta a una limitació de la connexió entre els dos processos en la pràctica. En conseqüència, els programes de DDR (on predomina l'amnistia i la impunitat) no es coordinen amb els mecanismes de la justícia transicional.

Són diferents els mecanismes de justícia transicional que es poden dur a terme en els programes de DDR, malgrat que tots presentaran certs avantatges i inconvenients. Començant per l'enjudiciament, aquest pot ser un generador de confiança entre la ciutadania i les institucions públiques amb l'enfortiment o restabliment de la llei. A més, es pot donar un fenomen de denúncia pública de la conducta criminal, lluita contra la impunitat i estigmatització col·lectiva a través de l'assignació de culpabilitat individual als perpetradors de violacions de drets humans. Això no obstant, aquest mateix procediment pot fomentar el ressentiment entre els ex combatents convertint-se en una font d'inseguretat en períodes de transició, impedir que aquests lliurin les armes, a més de la possibilitat que els recursos humans o econòmics siguin inadequats.

Així mateix, **les Comissions de la Veritat ofereixen una gran possibilitat d'explicació equitativa per aclarir el succeït en el conflicte** i proveir d'estructures de models continguts durant el mateix. Així, es permet als perpetradors explicar els seus relats de victimització encara que es tracta d'un tipus de procediment que pot servir de reforç dels estereotips i ressentiment si s'exclouen a ex combatents o membres de la comunitat del procés.¹⁵ **La reforma institucional pot ser un procés de verificació per promocionar la confiança entre institucions, societat civil i víctimes** i que ha de ser vinculat amb processos de reforma del sector de seguretat. Això no obstant, ha d'assenyalar-se que una implementació inadequada podria socavar l'esmentada confiança. D'una altra banda, **l'aplicació de mecanismes de justícia local no institucional dóna la possibilitat de promoure la confiança entre ex combatents i la societat** en similar manera que les mesures formals, encara que pot donar-se un solapament amb altres procediments de justícia transicional, així com una falta de compliment habitual dels estàndards legals i de drets humans nacionals i internacionals.

Finalment, cal esmentar una de les principals conseqüències de les mesures de justícia transicional anteriorment esmentades: la reparació, l'objectiu de la qual és el reconeixement de les víctimes, l'enfortiment de la confiança entre els ciutadans i l'Estat i la reducció del ressentiment entre víctimes i comunitats. Aquests objectius poden no veure's complerts quan es dóna la percepció d'una obtenció de majors beneficis per part dels excombatents respecte altres col·lectius afectats pel conflicte o quan les víctimes de violacions dels drets humans no accepten acollir els ex combatents i les seves comunitats.

En definitiva, **els mecanismes de justícia transicional poden tenir un impacte positiu en la seguretat ciutadana, però al seu torn pot incrementar el ressentiment en el si dels ex combatents**, a més d'augmentar la tensió per a l'acceptació entre les comunitats. Per intentar buscar una major vinculació entre els dos processos, i a partir de les lliçons apreses d'altres contextos, es poden tenir en compte certes recomanacions:¹⁶

Quadre 6.2. Principals recomanacions per al vincle DDR / Justícia Transicional

Acords de pau:

- Incloure processos de DDR i de justícia transicional en el procés de pau.
- Analitzar la rellevància de la legislació nacional i internacional per al DDR.
- Introduir el pensament creatiu en el marc dels acords de pau, per a una implementació coordinada dels dos processos.
- Incloure líders locals en les negociacions dels processos de DDR i de justícia transicional.
- Equilibrar els beneficis i les reparacions per reduir un possible ressentiment.

¹⁵ Duthie, R.; *Transitional Justice and Social Reintegration*. SIDDR, 2005, a <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/06/54/02/7545e870.pdf>.

¹⁶ UN/OSAA; DRC Government; *DDR and Transitional justice*; 2nd International Conference on DDR and Stability in Africa, juny 2007, a <http://www.un.org/africa/osaa/speeches/ddr%20and%20tj%20in%20africa%20-%20english.pdf>

- Considerar iniciatives amb un aspecte de justícia restaurativa, per a així poder oferir espai per al perdó i la reparació.

Disseny i implementació:

- Realitzar procediments de verificació durant la fase de registre per identificar o denegar els beneficis mentre es porta a terme aquest procés.
- Implementar programes de reparació en la transició, d'acord amb els beneficis per al DDR.
- Incloure els ex combatents en les iniciatives de Comissions de la Veritat.
- Coordinar els esforços de verificació i reforma institucional amb el procés de DDR.
- Explorar mesures de connexió entre mesures locals i iniciatives de justícia transicional nacionals.
- Explorar la condicionalitat per a l'equilibri entre justícia transicional i DDR (ex. Provisió d'amnistia com incentiu per al suport i participació en la recerca de la veritat).

Grups més vulnerables:

- Considerar la dimensió de gènere: dones com a víctimes, possibilitat de violència sexual pels executors dels programes de DDR.
- Tenir en compte la naturalesa dels menors-soldat. Mentre l'acció judicial és desaconsellable, les Comissions de la Veritat i la reconciliació local serien les mesures més eficaces. Posar èmfasi en que els menors-soldat siguin tractats d'acord amb el dret internacional.

Informació:

- Compartir la informació entre els dos processos de manera precisa i consistent. La justícia transicional és un procés vertical.

Drets humans

- ❑ Es van produir nous desenvolupaments legislatius sobre normes antiterroristes i de seguretat nacional que concedeixen excessius poders als cossos i forces de seguretat a Turquia, Zimbabwe i Tailàndia.
- ❑ Es van incrementar els atacs contra els professionals dels mitjans de comunicació a Somàlia i la RD Congo.
- ❑ El Defensor del Poble de l'Argentina va denunciar 17 companyies petrolieres davant el Tribunal Suprem pel dany ecològic i vulneracions als drets socials.
- ❑ La Comissió Internacional de Juristes i *Human Rights Watch* van afirmar que el projecte de llei que proposa la creació de la Comissió de la Veritat i Reconciliació al Nepal podria denegar els drets a la veritat, justícia i reparació de les víctimes.
- ❑ L'Assemblea General de l'ONU va aprovar la Declaració Internacional sobre Pobles Indígenes.

En el present capítol s'hi analitza la situació relativa als drets humans a partir del seguiment de les violacions denunciades per organitzacions no governamentals de drets humans i per organitzacions intergovernamentals. El primer apartat fa referència a les violacions de drets humans i del dret internacional humanitari, el segon als processos de justícia transicional i el tercer als desenvolupaments en el camp institucional.

7.1. Violacions dels drets humans i del dret humanitari

El següent apartat inclou informació sobre les vulneracions de drets humans i del dret internacional humanitari en contextos de conflictes armats, tensions i altres contextos, que han centrat la feina de les ONG així com de les organitzacions intergovernamentals.

a) Abús de poder per part dels cossos i forces de seguretat de l'Estat

Durant el trimestre s'han seguit produint al·legacions d'abusos per part dels cossos de seguretat de l'Estat i FFAA comesos en el desenvolupament de les seves funcions.

Una de les situacions en les quals es produeixen més abusos per part dels esmentats actors és en el curs de les manifestacions de l'oposició política o de reivindicacions socials i als escenaris de conflicte. Al continent africà, Amnistia Internacional va recordar la falta de reparació judicial i material a les famílies de les més de 130 víctimes mortals i 1.500 ferits durant les manifestacions principalment pacífiques que van tenir lloc al gener i febrer de 2007 a **Guinea** com a conseqüència de la violenta repressió policial i va fer una crida al Govern a prendre mesures immediates per impedir que les forces de seguretat facin ús excessiu de la força contra la població civil. D'una altra banda, a la **RD Congo**, l'ACNUDH es va pronunciar en el mateix sentit subratllant el fet de l'elevat nombre de víctimes mortals durant les manifestacions de denúncia del frau electoral i de la impunitat que gaudeixen tant la policia com les FFAA i va instar a les autoritats a portar als responsables davant la justícia, i va criticar l'enjudiciament de civils a càrrec de tribunals militars, en clara violació de la normativa internacional en matèria de drets humans. En el conflicte del **Sudan**, es van rebre diverses al·legacions per part de la societat civil, entre elles *Human Rights Watch* (HRW) per les quals els guàrdies de la **frontera egípcia** haurien assassinat tres ciutadans sudanesos que intentaven creuar la frontera entre Egipte i Israel. Les denúncies han estat presentades per guàrdies de la frontera israeliana que van presenciar els mals tractes i trets que els seus homòlegs egipcis van infligir als immigrants. L'organització va assenyalar que la brutalitat d'aquests crims és si és possible més preocupant perquè s'han produït en un marc de negociacions entre Egipte i Israel sobre la situació dels sol·licitants d'asil que entren a Israel.

A l'**Àsia** també es van produir abusos per part d'aquests cossos, concretament al Pakistan, on

la policia va dissoldre amb excessiu ús de la força les manifestacions al nord del Caixmir, convocades com a resposta als assassinats de membres opositors, provocant desenes de ferits. A **Indonèsia (Papua Occidental)**, una trentena d'organitzacions humanitàries i de la societat civil també van denunciar en una carta al President, Susilo Bambang Yudhoyono, l'increment de l'activitat repressiva dels cossos de seguretat de l'Estat i la designació per a un lloc militar clau a la regió d'una persona acusada dues vegades de crims contra la humanitat a Timor-Leste. D'una altra banda, el President del Consell del Poble Papú, Agus Alua, també va manifestar que els cossos de seguretat segueixen reprimint sistemàticament el moviment secessionista, violant els drets humans de la població local i creant deliberadament una situació de caos per poder mantenir el control sobre els recursos naturals de la regió. En aquest mateix país, la Comissió Asiàtica de Drets Humans va denunciar els atacs dirigits contra el National Liberation Party of Unity a Palu suposadament comesos pels membres de l'exèrcit i va denunciar els intents de la policia i de l'exèrcit d'encobrir aquests atacs, la renúncia a investigar-los i en ocasions el suposat permís als seus membres de participar-hi, afirmant que la passivitat de les autoritats deixa entreveure que les autoritats encarregades de fer complir la llei podrien donar suport a aquests atacs contra la llibertat d'associació i d'opinió.

Ja en escenari de conflicte, a les **Filipines**, *Human Rights Watch* (HRW) va publicar un informe,¹ basat en més d'un centenar d'entrevistes, on va exposar la participació de les forces de seguretat de l'Estat en l'assassinat o la desaparició de membres de partits polítics d'esquerra o organitzacions no governamentals, periodistes, veus crítiques en el si del clero, i denuncia que fins a la data no s'ha enjudiciat amb èxit cap membre de les forces armades implicat en les recents execucions extrajudicials. La societat civil també va denunciar que els cossos de seguretat han estat aprofitant els atemptats amb els quals una xarxa de crim organitzat estaria intentant extorsionar una companyia de transports per detenir persones acusades de terrorisme sense cap fonament i per castigar organitzacions mores. Un altre conflicte en el qual les organitzacions han denunciat l'actuació dels cossos de seguretat és **Sri Lanka**, on s'han rebut al·legacions que responsabilitzen els cossos de seguretat de contribuir al segrest de menors per part d'un grup de rebels desertors que s'han aliat al Govern en la seva lluita contra el grup armat d'oposició LTTE. En aquest sentit, el Govern ha nomenat un comitè per a dur a terme aquesta investigació. Aquesta decisió s'emmarca en les fortes pressions que està rebent el Govern per frenar les greus violacions dels drets humans que els cossos de seguretat, grups paramilitars i els guerrillers tàmil·ls estan cometent al país.

A Europa, a **Rússia (Daguestan)**, les al·legacions presentades per diverses ONG entre elles les Mares del Daguestan van fer referència a l'existència d'un cos militaritzat il·legal, que segons alguns analistes estaria format pels membres de les forces de seguretat, que operaria a la República segrestant sectors de la població, fet que ha portat a demanar la dimissió del Ministre de l'Interior de la República, al qual responsabilitzen dels abusos. D'una altra banda, la Federació Internacional d'Hèlsinki per als Drets Humans i el Comitè Kirguís per als Drets Humans (KCHR) van expressar la seva preocupació pels atacs perpetrats per la policia contra una protesta organitzada per l'ONG kirguís *Democracy*, ONG que defensa els drets de la minoria Uighur en aquest país.

Quadre 1.1 Les legislacions que emparen els excessos de poder dels cossos i forces de seguretat de l'Estat

Alguns dels abusos per part dels cossos de seguretat de l'Estat han anat al llarg dels últims anys rebent cobertura legal a través de les lleis de seguretat nacional, o les anomenades legislacions antiterroristes. Els últims desenvolupaments legislatius d'aquesta tendència es troben a Tailàndia, on un projecte de Llei de Seguretat Interna, està actualment sota discussió al Consell d'Estat. Aquest projecte, que reforça el Comandament d'Operacions de Seguretat Interna, permetria al Director del Comandament detenir persones a centres privats, i no a comissaries per més de set dies sense ordre d'arrest, i legitima accions de repressió per part dels oficials de govern contra individus que realitzin accions que puguin constituir una amenaça per a la seguretat nacional. Un altre aspecte preocupant d'aquesta llei és el fet que els oficials que utilitzin la seva autoritat d'acord amb aquesta llei, seran eximits d'accions disciplinàries i mesures de responsabilitat penal i civil, la qual cosa pot constituir un marc d'impunitat. A l'Índia, l'extensió de l'aplicació de la Llei de Poders Especials de FFAA va començar a fer-se operativa al nord-est del país,

¹ Human Rights Watch ; *Scared Silent. Impunity for Extrajudicial Killings in the Philippines* a <http://hrw.org/reports/2007/philippines0607/>

legislació que segueix promovent la impunitat i els arrestos arbitraris davant l'única sospita que es vagi a cometre un crim i el poder desproporcionat que ofereix la llei a les FFAA de disparar a matar en manifestacions de cinc o més persones o davant individus que porten armes o instruments que siguin capaços de ser usats com a armes. A Zimbabwe, es va aprovar durant el trimestre una llei mitjançant decret presidencial per la qual l'anomenada Llei de Vigilància permet els serveis de seguretat interceptar la comunicació privada de les persones a través del telèfon, Internet i serveis postals, havent recorregut el Govern a defensar que la finalitat de la llei es dirigeix a millorar la seguretat i prevenir crims, no obstant això és evident el risc que suposa d'assetjament a l'oposició. Un altre exemple el trobem a Turquia, on aquesta vegada és la legislació antiterrorista on s'ha reintroduït una disposició polèmica que no expressa de forma explícita que l'ús de la força ha de ser l'estrictament necessari i proporcionat i que l'ús de força letal només és permisible quan sigui estrictament inevitable per protegir una vida.

Davant d'aquesta mena de legislacions és necessari un major protagonisme en l'exercici de l'aplicació de la llei de les institucions com el poder judicial. Tots els poders públics d'un Estat, inclosos els cossos de seguretat de l'Estat i les FFAA han de respectar el principi de legalitat i de proporcionalitat en els seus actes. D'una altra banda, han de respectar les normes de drets humans contingudes als textos constitucionals, tractats internacionals i codis de conducta de les Nacions Unides que contenen garanties i drets que en ocasions són omesos per les legislacions antiterroristes que concedeixen excessives potestats a aquests òrgans. Un exemple que es va produir recentment durant aquest trimestre amb relació a aquest control necessari de les activitats dels esmentats cossos el constitueix el projecte de creació d'una Autoritat de Reclamacions davant la Policia a l'estat de Kerala a Índia, institució que rebrà denúncies per i contra la policia de l'estat i que estarà presidida per un jutge retirat del Tribunal Suprem.

b) Llibertat d'expressió i participació política

Un dels col·lectius que pateix més repressió als països immersos en conflicte o tensió política és el dels professionals de la comunicació. La capacitat de transmetre informació i de generar un debat públic sobre l'actualitat política del país en qüestió, els converteix en un dels principals objectius dels règims no democràtics, vulnerant així l'obligació de l'Estat de garantir la llibertat de premsa i expressió. Així, el Relator Especial de les Nacions Unides sobre la promoció i la protecció del dret a la llibertat d'opinió i d'expressió, Ambeyi Ligabo, va denunciar amb ocasió del segrest i alliberament del periodista Alan Johnston a Palestina, la situació de precarietat en què treballa aquest col·lectiu quan es desplaça a àrees en conflicte i va reiterar que la seguretat dels periodistes és una condició indispensable per garantir la llibertat d'expressió i d'opinió, en especial el dret a buscar i transmetre informació. En aquest sentit, el Relator va subratllar que els mitjans de comunicació han de seguir denunciant la violència i els conflictes per a així ajudar a protegir els drets humans.

El continent africà, especialment **Somàlia**, va viure una onada d'atacs contra els mitjans d'informació, produint-se durant el trimestre l'assassinat de dues figures del periodisme independent i un atac contra una cadena de ràdio. Aquests atacs van ser contestats enèrgicament tant pel coordinador humanitari de l'ONU al país, Eric Laroche, com per UNESCO els quals van instar a les autoritats a adoptar mesures estrictes per garantir la llibertat i seguretat dels treballadors dels mitjans de comunicació. A la **RD Congo**, durant el trimestre es va produir una manifestació a Kinshasa com a protesta per les últimes morts de periodistes i treballadors de mitjans de comunicació al país, sent una de les últimes víctimes un periodista executat per haver filmat el President, Joseph Kabila, durant una desfilada militar.

Respecte al continent asiàtic, l'ACNUDH va fer una crida a les autoritats de **Myanmar** orientat al ràpid alliberament dels líders estudiantils arrestats per les autoritats subratllant la importància dels espais d'opinió perquè els ciutadans plantegin les seves reivindicacions, essencials per a la transició democràtica i la reconciliació. El Relator Especial sobre els drets humans al país va abonar aquestes declaracions lamentant les contínues violacions de la llibertat d'expressió al país. A l'**Índia (Manipur)** els diaris van renunciar a publicar l'edició d'un dia en protesta per les amenaces sofertes en aquest cas per part dels grups armats d'oposició. En l'àmbit legislatiu, la intenció del Govern de **Sri Lanka** de reintroduir lleis penals de difamació va motivar un discurs públic de disconformitat per part de la Federació Internacional de Periodistes assegurant que l'esmentada intenció suposa un endarreriment en la llibertat de premsa al país.

Continuant amb la protecció legal del dret a la llibertat d'expressió, a l'Àsia Central, les autoritats del **Tadjikistan** van signar durant el trimestre una sèrie d'esmenes legislatives orientades a la criminalització de la difamació a Internet, ampliant les restriccions que ja

existien per als mitjans i permetent l'empresonament de periodistes per a períodes de fins a dos anys si són considerats culpables d'insultar o difamar en les seves informacions. Mentre que organitzacions com l'Associació Nacional de Periodistes Independents o el Centre per als Periodistes en Situacions Extremes van criticar aquesta mesura, alguns analistes van afirmar que aquesta mesura serà difícil d'implementar ja que les notícies a Internet crítiques amb el règim es publiquen en la seva majoria des de dominis de fora del país. A **Armènia** va fracassar la iniciativa governamental de les autoritats d'incorporar noves esmenes que restringirien el marge d'acció de productores i mitjans de comunicació estrangers presents al país, criticada per l'OSCE i organitzacions de drets humans, per les restriccions a la llibertat de premsa i d'informació que suposaria. D'una altra banda, a **Geòrgia (Abkhàzia)** un grup de periodistes independents de la regió va denunciar que encara que les autoritats estan compromeses verbalment amb la defensa de la llibertat de premsa, en la pràctica les restriccions i l'assetjament als mitjans independents han assolit proporcions de l'era soviètica i van instar al règim a abonar l'expressió d'opinions divergents en lloc de minimitzar problemes i aparentar que tot es desenvolupa amb normalitat.

c) Tortura

A l'Àfrica, cal destacar la situació de **Zimbabwe**, on l'organització local de drets humans ZHRF va denunciar l'increment de la tortura al país, va informar de les 300 al·legacions de tortura i va advertir del possible augment d'aquesta xifra a mesura que s'acostessin les eleccions presidencials i parlamentàries previstes per a l'any vinent. Les organitzacions de drets humans han denunciat que la tortura ja no està sent utilitzada únicament contra els presos polítics, sinó fins i tot contra els criminals comuns. Aquesta situació de la tortura es contextualitza en un marc en el qual el ZHRF manifesta que si els abusos de drets humans continuen ocorrent fins a final d'any en la mateixa proporció que ho han fet en la primera meitat de 2007, serà l'any amb més abusos de drets humans des que el país entrés fa set anys en un període de recessió econòmica i crisi política. Un altre fet destacable durant el trimestre va tenir lloc a **Togo** on nombroses organitzacions de la societat civil del país es van reunir en un seminari amb la finalitat de realitzar un seguiment de les recomanacions del Comitè de l'ONU contra la Tortura i van sol·licitar la inclusió de la definició del delict de tortura en la legislació penal, l'adopció de mesures de protecció per a totes les persones que denuncien tortures o tractes inhumans, i la lluita contra la impunitat a través de la creació d'un mecanisme d'investigació penal, eficaç i independent, davant els casos de tortura i tracte inhumà.

Al continent americà, concretament als **EUA**, el debat sobre la tortura va créixer davant la filtració d'un memoràndum elaborat per el Procurador General Militar dirigit a un grup de senadors republicans en el qual declarava que els mètodes d'interrogatori utilitzats per la CIA, autoritzats per una ordre executiva del mes de juliol expedida pel President George Bush, contravenien les Convencions de Ginebra. Segons el Procurador, l'ordre prohibeix els abusos realitzats amb el propòsit d'humiliar o degradar l'individu, la qual cosa podria legitimar la tortura i els maltractaments si s'al·lega com a motivació l'obtenció d'informació, element intencional que comença a aparèixer en diverses legislacions nacionals. Aquestes declaracions van ser respostes pel Departament de Justícia qui va defensar la coherència de l'ordre amb els mínims estàndards de tractament humà continguts a les Convencions de Ginebra.

Ja a l'Àsia, a les **Filipines** és la Comissió Asiàtica de Drets Humans qui va denunciar l'ús sistemàtic de la tortura per part de la policia i de l'exèrcit com a mètode d'investigació i la falta de legislació domèstica que penalitzi la tortura i que instauri mecanismes pels quals les víctimes puguin exigir una reparació i els responsables siguin processats. D'una altra banda, el Govern de **Tailàndia** va anunciar la pròxima ratificació de la Convenció contra la Tortura, que si es concreta constituiria la tercera firma per part d'un país de l'ASEAN.

A Europa, un dels països on les ONG han presentat al·legacions de tortura ha estat **Turquia**, on Amnistia Internacional va afirmar en un informe que les declaracions presumptament extretes sota tortura són declarades admissibles pels tribunals, els quals es neguen al seu torn a reconèixer proves mèdiques independents en casos de tortura o altres maltractaments ja que només accepten les proves facilitades per l'Institut Mèdic Forense, vinculat institucionalment al Ministeri de Justícia. De la seva banda, la Federació Internacional d'Hèlsinki de drets humans i el grup kirguís de drets humans *Kylym Shamy* van mostrar preocupació per la pràctica de la

tortura fins a arribar a la mort per part de les autoritats encarregades de mantenir l'ordre al nord de **Kirguizistan** i van manifestar que els casos coneguts últimament, són només la punta de l'iceberg d'una pràctica estesa tant al país com a l'Àsia Central i van denunciar la ineficàcia de la llei contra la tortura i el fet que no disminueixi perquè els que l'exerceixen no han de rendir comptes.

d) Drets econòmics, socials i culturals

A l'Àfrica, el Relator Especial de l'ONU sobre el dret a l'habitatge, Miloon Kothari, va instar el Govern del **Sudan**, així com els Estats i empreses inversores en els projectes hidroelèctrics del nord del país a respectar els drets humans de les comunitats que habiten als voltants de les preses que s'estan construint. L'expert va informar que desenes d'habitatges han estat destruïts en pujar el nivell de l'aigua de les reserves sense previ avís, va subratllar el fet que les condicions de vida de les esmentades comunitats han empitjorat en els últims dos anys i va advertir dels imminents desallotjaments massius a l'àrea de Merowe. En aquest sentit el Relator va instar tots els Estats, especialment la Xina, Alemanya i França i les companyies a suspendre les seves activitats fins que es realitzi una avaluació imparcial de l'impacte d'aquestes en el gaudi dels drets de la població. Respecte al dret a l'educació, el Govern i diversos líders locals de **Kenya** van afirmar que la pobresa i els freqüents conflictes entre les comunitats pastores del nord del país han privat desenes de milers de menors d'assistir a les escoles i els han fet més proclius a cometre actes de violència. Segons estadístiques governamentals, 71.000 menors han patit absentisme escolar al districte de Turkana, 25.000 a Samburu i 3.800 a Laikipia. La situació dels drets socials dels menors també ha estat invocada per UNICEF, en aquest cas, a **Zimbabwe**, expressant preocupació per les conseqüències de la crisi econòmica i les creixents dificultats de les famílies per accedir a l'educació, l'alimentació, la vestimenta i l'allotjament, cosa que està agreujant enormement les condicions de vida de la infància al país.

A Amèrica, una de les novetats va sorgir per la denúncia del Defensor del Poble de l'**Argentina**, Eduardo Mondino, contra 17 companyies petrolieres davant el Tribunal Suprem del país pel dany ecològic que estan causant i les vulneracions dels drets socials que comporta. Mondino va exigir que les empreses abonessin els 550 milions de dòlars, (406 milions d'euros), que constitueix l'estimació de les despeses que ocasionarà reparar els danys causats per les instal·lacions que en molts casos estan abandonades i en deficient estat de conservació. D'una altra banda, al **Perú**, els indígenes de l'ètnia amazònica achuar van exigir al congrés peruà que el seu hàbitat es declarés zona d'emergència i van subratllar que molts nens indígenes tenen plom i cadmi a la sang per contaminació produïda per la petroliera argentina Pluspetrol. Els nadius van manifestar la seva preocupació pel desinterès per part de l'Estat a defensar els seus drets i van assenyalar que les autoritats estan atorgant concessions a altres petrolieres que causaran danys a la salut a uns 8.200 achuars que viuen a la zona. A **Colòmbia**, Amnistia Internacional va donar l'alarmant xifra que en els últims 15 anys han estat assassinats 2.245 sindicalistes, 3.400 havien rebut amenaces i 138 havien estat desapareguts i assenyalava com a autors de la majoria d'aquestes agressions les forces paramilitars, assenyalant a més que durant el temps de govern d'Álvaro Uribe, s'ha produït l'assassinat de 512 sindicalistes. L'organització va instar el Govern a implementar garanties per a l'activitat sindical, a respectar la vida i integritat dels seus membres i a frenar la impunitat pels crims contra aquests. La mateixa organització, va denunciar en un informe² la situació alarmant que viuen els defensors dels drets econòmics, socials i culturals dels grups més marginats de **Guatemala** i **Hondures**, els quals corren un greu risc de ser víctimes d'amenaces, fustigament, càrrecs infundats, agressions i fins i tot homicidi. Respecte al dret a la salut, és interessant esmentar el primer lliurament que va fer UNICEF al **Brasil** del primer lot del medicament antiretroviral genèric produït per un laboratori indi. El medicament va ser comprat pel govern brasiler a través d'UNICEF i serà part del tractament d'unes 75.000 persones que viuen amb VIH.

A Europa, també Amnistia Internacional va denunciar en un informe³ la discriminació que pateixen els 600.000 azerbaidjanesos que fa més d'un decenni que viuen com a desplaçats interns com a conseqüència del conflicte de **Nagorno-Karabakh**, constituint una de les majors poblacions de desplaçats interns per càpita del món. L'organització denuncia que si bé les

² Amnistia Internacional; Persecució i resistència. L'experiència de defensors i defensores dels drets humans a Guatemala i Honduras a <http://web.amnesty.org/library/Index/ESLAMR020012007>.

³ Amnistia Internacional; Azerbaijan Displaced then discriminated against – the plight of the internally displaced population en <http://web.amnesty.org/library/index/engneur550102007>

persones internament desplaçades gaudeixen per llei de la mateixa protecció jurídica dels seus drets que la resta de la ciutadania, en la pràctica, no obstant això, s'imposen nombroses restriccions als seus drets a un habitatge adequat, a la salut i al treball, restriccions que creen una sèrie de barreres que discriminen i segreguen l'esmentada població.

7.2. Justícia Transicional

El concepte de justícia transicional es refereix als processos judicials i extrajudicials que faciliten i permeten la transició d'un règim autoritari a una democràcia o d'una situació de guerra a una de pau. La justícia transicional busca aclarir la identitat i els destins de les víctimes i els responsables de violacions de drets humans, establir els fets relacionats amb les esmentades vulneracions i dissenyar les formes en les quals una societat abordarà els crims perpetrats i les necessitats de reparació.⁴

a) Tribunals internacionals: Decisions sobre responsabilitat penal internacional

Respecte a l'**Àfrica**, el Fiscal de la **Cort Penal Internacional (CPI)**, Luis Moreno Ocampo, va declarar durant el trimestre que el Govern del **Sudan** no només no ha pres cap iniciativa respecte a la detenció dels dos sospitosos requerits per la CPI sinó que un d'ells ocupa el càrrec de Ministre d'Estat per a Assumptes Humanitaris, la qual cosa va qualificar com un fet inacceptable. Els dos sospitosos estan acusats de seleccionar com a objectiu civils durant els atacs a quatre pobles a l'oest de Darfur entre agost de 2003 i març de 2004. D'una altra banda, la CPI va celebrar el cinquè aniversari de l'entrada en vigor de l'Estatut de Roma, que estableix la creació d'aquest òrgan, afirmant el Secretari General de l'ONU, Ban Ki-moon que la creació d'aquesta Cort havia constituït un dels èxits més importants d'aquest segle.

La cort d'apel·lacions de París va decidir deixar en llibertat els dos rwandesos requerits pel **Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR)** per la seva participació en el genocidi, arrestats a França el 20 de juliol de 2007. La cambra d'instrucció de la Cort va considerar que la petició d'arrest i presó a França dels dos homes no podia dur-se a terme a causa de la prevalença de la presumpció d'innocència. Membres del Govern i del TPIR van manifestar el seu malestar per una decisió que consideren que es troba més en l'àmbit de la política que en el de la justícia. D'una altra banda, Juvénal Habyarimana, exalcalde de Bujumbura, (Prefectura de Kigali) de setembre de 1993 a final d'abril de 1994, es va declarar culpable davant el TPIR per la seva participació en els assassinats massius perpetrats al país. El Tribunal va acusar Habyarimana de no haver obert una investigació sobre les matances comeses a la seva comunitat i de no haver arrestat els culpables. HRW va denunciar que han augmentat els casos de mort de persones que es troben sota custòdia a Rwanda i va assenyalar que moltes d'elles havien estat acusades de matar supervivents del genocidi i altres persones implicades en el procés Gacaca.

En l'àmbit europeu, Ucraïna va signar un acord amb el **Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia** pel qual tota persona condemnada per aquest Tribunal que hagi de complir pena de presó, podrà fer-ho a Ucraïna. El país es va convertir en el dotzè Estat que ha signat aquest tipus d'acord amb el Tribunal. La Fiscal d'aquest, Carla del Ponte, va fer una crida a la comunitat internacional, especialment a Montenegro i Bòsnia i Hercegovina perquè redoblessin els seus esforços en la recerca i captura de Ratko Mladic i Radovan Karadzic, acusats de crims de guerra i genocidi per la massacre de Srebrenica. La Fiscal va demanar a la UE que no signi cap acord de preadhesió amb Sèrbia fins que aquesta no lliuri els principals acusats. Així mateix, el recent nomenat Alt Representant per a Bòsnia i Hercegovina, Miroslav Lajcak, va ordenar la destitució d'un alt comandament policial i la suspensió de 36 policies més per la seva suposada participació en la massacre de 1995.

b) Tribunals Penals Mixtos, Híbrids o Internacionalitzats

⁴ Rettberg A., *Entre el perdón y el paredón. Preguntas y dilemas de la justicia transicional*. Universidad de los Andes, 2005.

El **Tribunal Especial per a Sierra Leona** va arribar a un acord amb el Regne Unit segons el qual Charles Taylor, expresident liberianès, serà empresonat en aquest país si és condemnat per crims de guerra. En el passat aquest Tribunal ha signat pactes similars amb Suècia i amb Àustria. El judici a Charles Taylor no es va reprendre el 20 d'agost, com estava previst, a causa que els nous advocats de Taylor van demanar més temps per estudiar el cas i que els jutges celebraran audiències processals per determinar quan continuarà el procés. Taylor havia acomiadat el seu primer equip d'advocats tot just va començar el judici, al juny passat, va rebutjar els procediments legals en contra seu per considerar que no serien justos i es va declarar innocent dels càrrecs en contra seu.

Al continent asiàtic, cal destacar el fet que els fiscals del **Tribunal de l'ONU per a Cambodja** han sol·licitat una investigació per la participació de Kang Kek Ieu, també conegut com a Duch, en el genocidi perpetrat pel règim dels khmers rojos. Segons l'acord signat entre l'ONU i Cambodja, el Tribunal i la Cort Suprema investigaran els màxims responsables de les violacions greus del dret cambodjà i del dret internacional comeses entre 1975 i 1979.

Respecte a l'Iraq, HRW i el Centre Internacional de Justícia Transicional van denunciar greus errors judicials en el cas de Dujail, en què Saddam Hussein i tres persones més van ser declarats culpables de crims contra la humanitat i executats. D'una altra banda, quinze col·laboradors de l'expresident Saddam Hussein van ser acusats d'haver comès un dels pitjors crims contra la humanitat en la història moderna, en referència a la supressió de la rebel·lió xiïta ocorreguda al país després de la Guerra del Golf el 1991 i en què van morir milers de persones.

D'una altra banda, l'Oficina Legal de les Nacions Unides va enviar una carta als Estats membres de l'ONU convidant-los a presentar candidatures per als càrrecs de jutges internacionals que integraran el tribunal que jutjarà les persones sospitoses de l'assassinat del Primer Ministre libanès Rafi Hariri. Es calcula que el Tribunal es posarà en marxa dins d'aproximadament un any quan s'hagin reunit els fons necessaris per al seu funcionament.

c) Comissions de la Veritat i la justícia ordinària

Taula 7.1 Novetats en el treball de les Comissions de la Veritat

Indonèsia (Aceh)	Malgrat els obstacles polítics, l'Administració provincial d'Aceh Naggroe Darussalam està estudiant la possibilitat de crear un comitè de veritat i reconciliació per resoldre els casos d'abusos de drets humans.
Indonèsia-Timor-Leste	El Secretari General de l'ONU va emetre un comunicat en el qual assenyalava que l'organització no donaria suport a les tasques de la Comissió de la Veritat i l'Amistat fins que aquesta no compleixi amb la normativa internacional i va assenyalat que l'ONU no donaria suport a amnisties per crims de genocidi, de guerra, contra la humanitat o violacions massives de drets humans.
Nepal	La Comissió Internacional de Juristes i HRW van afirmar que el projecte de llei que proposa la creació de la Comissió de la Veritat i Reconciliació podria denegar els drets a la veritat, justícia i reparació de les víctimes. El mandat de la Comissió abraçaria les violacions greus dels drets humans i els crims contra la humanitat, ometent la seva definició, però no estudiaria les violacions greus del dret internacional humanitari. D'una altra banda, l'Oficina de l'Alta Comissionada de l'ONU per als Drets Humans al país també havia mostrat anteriorment la seva seriosa preocupació davant d'una possible amnistia com a conseqüència de la falta de claredat jurídica d'aquest projecte de llei.

Taula 7.2 Novetats en l'àmbit de la Justícia ordinària

Afganistan	La Comissió Independent de Drets Humans assenyalava que més de 18 mesos després de l'aprovació del Pla d'Acció per a la Veritat, la Justícia i la Reconciliació, aquest s'ha vist obstaculitzat a falta de voluntat política per a la seva posada en marxa i per l'augment de la violència armada al país.
Xile-Perú	La Cort Suprema de Xile autoritza l'extradició de l'expresident Alberto Fujimori per dos delictes de violacions dels drets humans (les matances de Barris Alts i la Cantuta) i cinc de corrupció. D'aquesta forma ha quedat

	revocada la decisió del jutjat de primera instància de l'11 de juliol passat en el qual es va rebutjar la petició de l'Estat peruà.
Iraq	Dirigents xiïtes, sunnites i kurds van arribar a un acord de reconciliació nacional el 26 d'agost en el qual es va establir la reintegració dels exmembres del partit Baath a la vida política, un mecanisme per a l'alliberament de detinguts, una llei sobre la distribució de la renda del petroli i el compromís de celebrar eleccions provincials, entre d'altres aspectes.
Uganda	El Govern va anunciar la celebració de consultes per a la creació d'un tribunal especial per jutjar els crims comesos per l'LRA en lloc de la Cort Penal Internacional. L'Oficina de l'Alta Comissionada de l'ONU per als Drets Humans al país va publicar un informe en el qual assenyalava que les comunitats acusen per igual el Govern i l'LRA de les violacions de drets humans.

d) Declaracions de Perdó

El President de Sèrbia Boris Tadic va emetre una disculpa pública a la població de Croàcia pel que va titllar d'atrocitats comeses pels serbis en la guerra dels noranta. Es tracta del primer gest de disculpa d'un càrrec polític serbi. A Sèrbia, les paraules de Tadic han suscitat diferents reaccions. El partit DPS del Primer Ministre, no va donar suport al gest per considerar-lo una opinió personal, mentre que el soci governamental G17 Plus va valorar de forma positiva la disculpa.

e) Lleis d'amnistia

A **Rússia (Txetxènia)**, el President, Ramzan Kadirov, va anunciar que les autoritats estaven preparant l'esborrany per a una nova amnistia dirigida a tots els txetxens que van abandonar la república sota la influència de propaganda negativa. A mitjan de juny Kadirov havia afirmat que no hi hauria més amnisties per als militants txetxens.

Al **Tadjikistan**, la policia va detenir més de 25 persones que es manifestaven a Duixanbe per demanar la llibertat de familiars detinguts durant la guerra civil del país. La protesta va tenir lloc un dia després que el Parlament tadjik aprovés una llei d'amnistia que exclou els detinguts arran del conflicte i que tinguin càrrecs d'assassinat, tràfic humà o de drogues, terrorisme o violació. La llei, que ha de ser ratificada pel President, es va adoptar en el context del desè aniversari de l'Acord Nacional de Pau que va posar fi a la guerra.

f) La justícia en las negociacions de pau

El Centre Internacional de Justícia Transicional va publicar un informe quantitatiu en què es documentava l'actitud de les víctimes del conflicte d'**Uganda** respecte a la pau i a la justícia. L'informe està basat en informacions recollides a través de 2.875 entrevistes realitzades en els districtes del país més afectats pel conflicte, documenta les violacions de drets humans perpetrades per les parts i mostra que la majoria dels entrevistats desitgen que s'estableixin responsabilitats. Els entrevistats distingeixen entre els líders i els membres del *Lord's Resistance Army* (LRA) de més baix rang. El 52% de les persones entrevistades també va indicar que és necessari establir processos de perdó, reconciliació i reintegració en les comunitats. Respecte als processos judicials el 28% assegura que han de desenvolupar-se en la jurisdicció nacional, mentre que el 29% aposta pel lideratge de la CPI. La majoria també es va mostrar favorable a un procés que inclogui alguna forma d'amnistia ja que molts dels membres de l'LRA són persones segrestades. Encara que la justícia només va ser esmentada per un 3% dels entrevistats, el 70% va subratllar la importància d'exigir responsabilitats als autors de violacions de drets humans.

Quadre 7.2 Els drets socials en els processos de Justícia transicional

Tradicionalment els processos de rendició de comptes d'abusos del passat s'han limitat a l'assumpció de responsabilitats per violacions de drets civils i polítics i a la satisfacció dels drets de veritat, justícia i reparació per a les víctimes d'aquesta categoria de drets. Mentrestant, les reivindicacions de les

vulneracions dels drets socials durant els conflictes s'han relegat a l'espai polític i a la justícia social, però no a l'àmbit jurídic.

No obstant això, aquest tractament legal que reben aquests drets en la justícia transicional no es correspon amb les greus conseqüències que comporten per a les víctimes situacions com les violacions del dret a la salut o al treball en el conflicte entre Israel i Palestina, condemnades per la Cort Internacional de Justícia, o els milions de casos de desplaçament forçat en conflictes com el del Sudan, denunciats per mecanismes gairebé judicials de les Nacions Unides.

Aquesta concepció de la jerarquia de drets i que els processos judicials han de començar per solucionar les qüestions referides a les violacions de drets civils i polítics, contradiuen la tesi de la indivisibilitat continguda en nombrosos tractats i en diferents interpretacions d'aquests per part de diferents òrgans de les Nacions Unides.

Respecte a aquesta idea de la prevalença dels drets civils i polítics, és interessant analitzar les estadístiques mostrades per l'informe New Population-Based Data on Attitudes about Peace and Justice en què les víctimes del conflicte d'Uganda nomenen entre les seves prioritats la salut (45,2%), la pau (41%), la subsistència, terres de cultiu (37,2%), alimentació (43,2%) i l'educació per als nens (30,5%). Xifres que il·lustren la importància dels drets socials.

Malgrat això, la majoria de decisions dels òrgans de justícia transicional, es limiten a investigar una sola categoria de drets humans, fragmentant la indivisibilitat de la dignitat humana. Existeixen casos com el de la Comissió de la Veritat de Timor-Leste, que fins i tot havent estat un dels òrgans que més ha reflectit l'impacte de les violacions de drets socials i havent dedicat un capítol específic del seu informe final a l'esmentada temàtica, on destacava el fet que l'impacte de les condicions en les quals la població de Timor-Leste vivia, eren igualment doloroses i possiblement de més durada que les violacions dels drets civils i polítics. No obstant això, malgrat l'esmentada consideració, finalment la Comissió va decidir no considerar les víctimes dels drets socials com a beneficiaris de reparacions.

Decisions que reflecteixen una major protecció dels drets socials les podem trobar per exemple en el cas Kupreskic on el Tribunal Penal per a l'antiga Iugoslàvia va reconèixer que la destrucció de cases i propietats podria constituir un crim contra la humanitat quan està comès amb un element intencional. En el sistema interamericà, la Cort Interamericana de drets Humans va dictaminar en el cas Pla de Sánchez que el Govern de Guatemala havia d'implementar programes de salut, educació i infraestructura per a les comunitats que havien patit violacions de drets humans. D'una altra banda, la Comissió d'Equitat i Reconciliació del Marroc també conscient de la llacuna de protecció dels drets socials va proposar reparacions comunals que reforcessin el desenvolupament social i econòmic de regions específiques que haguessin estat marginades i excloses.

Així, aquests casos mostren que és possible i necessari que els processos de justícia transicional comencin a tractar els drets humans com a un tot indivisible. Les vulneracions de drets socials han de ser investigades, els responsables han de rendir comptes i les víctimes han de ser compensades pels greuges soferts. D'una altra banda, en la reforma institucional i la legal, s'han d'incorporar mesures que protegeixin els drets socials des del nivell constitucional, legal i s'instaurin mesures institucionals de protecció.

7.3. Qüestions institucionals

Aquest capítol inclou informació sobre els desenvolupaments més rellevants sobre drets humans esdevinguts en el si de les Nacions Unides, el Consell d'Europa i la Unió Europea.

a) Nacions Unides

Aquest trimestre s'han celebrat diversos dies internacionals sobre qüestions relatives als drets humans. Amb motiu del Dia Internacional dels Desapareguts, el Grup de Treball de les Nacions Unides sobre Desaparicions Forçades o Involuntàries va expressar gran preocupació per l'augment d'aquest tipus d'abús a tot el món i per la tendència a no resoldre els casos de desaparicions després dels conflictes o en les transicions democràtiques posteriors a períodes de greus violacions de drets humans. Els experts també van manifestar especial inquietud per les lleis d'amnistia i altres mesures semblants que condueixen a la impunitat.

L'ACNUDH, el Relator Especial de l'ONU per als Pobles Indígenes i el Secretari General de l'ONU Ban Ki-Moon van recordar el dia Internacional dels Pobles Indígenes que els 370 milions d'indígenes que existeixen al món segueixen patint discriminació i extrema pobresa i van

sol·licitar a l'Assemblea General que aprovés el text de la Declaració Internacional sobre els Pobles Indígenes. Declaració que finalment i després de vint anys de debat, l'Assemblea General va aprovar, creant-se així un marc universal que permeti defensar els drets dels pobles indígenes.

Un altre dia commemoratiu va ser el Dia Internacional de Suport a les Víctimes de la Tortura, en què el Comitè contra la Tortura, l'ACNUDH i el Relator Especial sobre Tortura van expressar preocupació per alguns dels elements actuals de debat respecte a la tortura, com són les deportacions d'individus a països on corren el risc de ser torturats, la consideració de la cadena perpètua com a forma de tortura, i insten novament tots els Estats on es practica la pena de mort a aplicar moratòries a les execucions. També van manifestar satisfacció per l'entrada en vigor del Protocol Optatiu per a la Convenció sobre la Tortura i l'adopció per part de l'Assemblea General de l'ONU de la Convenció sobre les Desaparicions Forçades i insten tots els Estats, en especial a aquells que ostentin un quadre sistemàtic de tortura, a contribuir al Fons Voluntari de rehabilitació de les víctimes.

b) Consell d'Europa

El debat de la prohibició de la tortura també va involucrar el Tribunal Europeu de Drets Humans, l'estudi del cas Nassim Saadi c. Itàlia, ciutadà tunisià que resideix a Itàlia, i que enfronta una ordre de deportació a Tunísia on corre risc de ser torturat. El Govern de Regne Unit i diversos altres països han donat suport a la deportació i el Govern britànic ha sol·licitat al Tribunal Europeu que modifiqui la llei que actualment és conseqüent amb la total prohibició de l'ús de la tortura al·legant que aquesta prohibició no hauria de ser absoluta en el cas de ciutadans estrangers que un estat pretengui deportar perquè consideri que representen una amenaça a la seguretat nacional. Davant aquest debat, una sèrie d'ONG com Amnistia Internacional, la Comissió Internacional de Juristes, Interights i Redress, adverteixen que debilitar la prohibició absoluta i universal d'aquestes pràctiques no només seria un greu error sinó que ens posaria a tots en perill en menyscar un dels valors bàsics sobre el qual està edificat el sistema europeu.

c) Unió Europea

En l'àmbit de la **Unió Europea**, cal destacar el primer informe⁵ de l'Agència de Drets Fonamentals de la UE sobre racisme i desigualtat als països membre. No és estrany que l'Agència hagi elegit aquest tema per al seu primer informe ja que aquest òrgan succeeix a l'Observatori Europeu de Xenofòbia. L'informe descriu situacions de discriminació en l'àmbit laboral, de l'habitatge i l'educació, i subratlla l'increment de la violència racista en diversos Estats membre. L'informe destaca que dels 11 països que han aportat informació, els crims racistes han augmentat a Dinamarca, Alemanya, França, Irlanda, Polònia, Eslovàquia, Finlàndia i el Regne Unit entre 2005 i 2006. L'Agència de Drets Fonamentals suggereix que els Estats membre han de esforçar-se més en la lluita contra el racisme, subratllant la importància de la legislació comunitària antidiscriminatòria. Un altre dels fets que destaca l'informe és la falta de coneixement per part de les víctimes de discriminació dels seus drets.

⁵ http://fra.europa.eu/fra/material/pub/racism/report_racism_0807_en.pdf

Dimensió de gènere en la construcció de pau

- ❑ La Relatora Especial sobre la Violència contra les Dones de les Nacions Unides va denunciar que la violència sexual contra les dones a la RD Congo suposa la crisi de més gravetat mundial en aquest sentit.
- ❑ L'aprovació de diverses lleis a Sierra Leone va permetre un avanç formal en la lluita contra la desigualtat i la discriminació de les dones.
- ❑ La *International Women's Peace and Solidarity Mission to Basilan and Mindanao* va demanar al Govern de les Filipines i al MILF la represa immediata de les negociacions de pau després de l'escalada de la violència a la zona.
- ❑ La *Women's Peace Coalition*, integrada per dones de Sèrbia i de Kosovo va reclamar la implementació de la resolució 1325 en la negociació sobre l'estatus final de Kosovo i la participació de les dones en les negociacions.

En aquest apartat s'hi analitzen les diverses iniciatives que des de l'àmbit de les Nacions Unides i diferents organitzacions i moviments internacionals s'estan duent a terme pel que fa a la construcció de la pau des d'una perspectiva de gènere.¹ Aquesta perspectiva ens permet visualitzar quins són els impactes diferenciats dels conflictes armats sobre les dones i sobre els homes, però també en quina mesura i de quina manera participen elles i ells en la construcció de la pau i quines són les aportacions que les dones estan fent a aquesta construcció. L'apartat està estructurat en dos blocs principals: el primer fa una repassada per aquest impacte diferenciats dels conflictes armats, i el segon analitza diverses iniciatives destacades de construcció de pau des d'una perspectiva de gènere.

8.1. La dimensió de gènere en l'impacte dels conflictes armats

En aquest apartat s'hi aborda quina és la dimensió de gènere en l'impacte dels conflictes armats, i en especial pel que fa a la violència contra les dones.

a) Violència sexual com a arma de guerra

En la majoria de conflictes armats que tenen lloc en l'actualitat, la violència sexual es una arma de guerra molt estesa amb l'objectiu de debilitar a les poblacions enemigues.

RD Congo

Durant el mes de juliol la Relatora Especial de les Nacions Unides sobre la Violència Contra les Dones, Yakin Ertük, va dur a terme una visita a la RD Congo per avaluar sobre el terreny la situació de les dones al país. La visita va estar fonamentalment centrada en la qüestió de la

¹ El gènere és la "categoria que subratlla la construcció cultural de la diferència sexual, és a dir, el fet que les diferents conductes, activitats i funcions de les dones i els homes són culturalment construïdes, més que biològicament determinades. La perspectiva de gènere al·ludeix no només al potencial analític d'aquesta categoria sinó també al seu potencial polític, transformador de la realitat. Des d'aquest angle, el gènere no és només una eina per a l'anàlisi de com estan les dones en el món; també és una proposta política perquè exigeix un compromís a favor de la construcció de relacions de gènere equitatives i justes." Murguialday, C. "Género" a Hegoa, *Diccionario de Acción Humanitaria y Cooperación al Desarrollo*, 2000, Icaria. La definició que ofereix l'Oficina de l'Assessora Especial sobre Assumptes de Gènere i Avanç de la Dona de les Nacions Unides, assenyala que "el gènere es refereix als atributs socials i a les oportunitats associades al fet de ser home o dona i les relacions entre dones i homes, nenes i nens, així com les relacions entre dones i les relacions entre homes. Aquests atributs, oportunitats i relacions estan socialment construïts i s'aprenen en el procés de socialització. Són específics d'un context i temporals i poden canviar. El gènere determina el que s'espera, es permet i es valora en una dona o en un home en un context donat [...]".
<http://www.un.org/womenwatch/osagi/conceptsanddefinitions.htm>

violència sexual, donada la gravetat i l'impacte que aquesta violència està tenint sobre les dones al país, especialment en les que viuen a la zona de l'est. La Relatora Especial va qualificar la situació que travessen les dones als Kivus **com la crisi més greu en l'àmbit internacional de la que té notícia**. Això no obstant, Yakin Ertük va assenyalar que no pot aïllar-se la situació de violència sexual que pateixen les dones, del *continuum* de violència al qual es veuen sotmeses diàriament a les seves llars i comunitats, en una societat en la qual aquesta violència ha passat a ser percebuda com un fet normal.

La **violència sexual** és utilitzada contra les dones a la RD Congo, i especialment a les províncies de Kivu Sud i Equateur, **de manera sistemàtica i generalitzada pels grups armats d'oposició, les FFAA, la Policia Nacional Congoleesa i de manera creixent per la societat civil**. Segons les xifres ofertes pel *South Kivu Provincial Synergie on Sexual Violence*, integrat pel Govern, les Nacions Unides i representants de la societat civil, en els primers sis mesos de l'any, només en aquesta província s'hi havien registrat 4.500 casos. De la seva banda, la comissió local sobre violència sexual parlava de 5.470 casos de violència sexual denunciats en aquest mateix període. En qualsevol cas, cal assenyalar que es tracta dels casos denunciats, i que la violència sexual és un dels crims menys denunciats, per la qual cosa cal preveure que la xifra real de víctimes sigui molt més alta. D'una altra banda, els serveis sanitaris de la zona atenen al voltant de 3.500 casos anuals de dones amb fístula obstètrica causada per les agressions sexuals, una de les més greus conseqüències d'aquesta violència, no només pel sofriment que provoca, sinó també per l'ostracisme social que comporta a les dones que la pateixen.

A més de la magnitud de les xifres, la Relatora Especial va posar un èmfasi especial a denunciar la **brutalitat de la violència sexual** en aquesta zona, amb actes que traspassaven de sobres la gravetat de la violació.² Gran part de les agressions són comeses per integrants dels grups armats d'oposició estrangers que operen a la zona, alguns dels quals van estar implicats en el genocidi de Rwanda el 1994. Segons assenyala la Relatora Especial en la seva declaració, moltes de les atrocitats comeses en l'actualitat en els Kivus repeteixen els patrons de les que es van cometre per les milícies Interahamwe durant el genocidi rwandès. Aquesta situació posa de manifest les conseqüències a llarg termini que sobre la població civil, i en concret sobre les dones, té el fet que quedin impunes greus violacions dels drets humans com és la utilització de la violència sexual com a arma de guerra.

Quadre 8.1. La unitat de conducta de la MONUC

Totes les parts implicades en el conflicte armat a la RD Congo, inclosa la missió de manteniment de la pau al país, la MONUC, han estat **involucrades en la perpetració de violència sexual**. A principi de l'any 2004 es va denunciar públicament que personal integrant de la missió era responsable de delictes de violència i explotació sexual contra població civil congoleesa, incloent-hi menors. L'escàndol de la MONUC va portar les Nacions Unides, i especialment el Departament d'Operacions de Manteniment de la Pau a adoptar mesures contra aquesta violència.³ Entre aquestes mesures cal destacar l'**establiment d'unitats de conducta** en diverses missions de manteniment de la pau, entre elles la MONUC. Aquesta unitat té com a objectiu **vetllar perquè la conducta dels integrants de la missió sigui l'adequada, quedant prohibida l'explotació sexual, les relacions sexuals amb menors o amb prostitutes**, entre d'altres qüestions. El codi de conducta obliga a tot el personal de la MONUC a denunciar qualsevol conducta que pugui ser considerada abusiva.

Les forces de seguretat de la RD Congo, tant policia com FFAA, són responsables d'aproximadament un 20% dels casos de violència sexual que es denuncien. A més, cal assenyalar que les forces de seguretat no són responsables únicament de la violència sexual que es comet a zones en conflicte armat, sinó que també és comesa en altres zones on les disputes ja han finalitzat per part d'antics integrants de grups armats d'oposició que s'han integrat en la policia o FFAA sense que hi hagi hagut mecanismes per excloure d'aquests processos responsables de greus violacions de drets humans. També alguns combatents

² Per a més informació sobre els crims comesos pot consultar-se la declaració pública feta per Yakin Ertük el 27 de juliol a <http://www.monuc.org/News.aspx?newsId=15062>

³ Vegeu els baròmetres 9, 10 y 11

desmobilitzats estan sent responsables de la violència sexual, que de manera creixent s'està estenent entre la població civil.

A les denúncies de la Relatora Especial sobre la Violència contra les Dones s'hi van sumar en aquest trimestre les de Stephen Lewis, antic Enviat Especial de les Nacions Unides per a la SIDA a l'Àfrica, qui també va denunciar la gravetat de la situació a la RD Congo, qualificant-la d'"holocaust" per a les dones. L'antic Enviat de les Nacions Unides va assenyalar que mesures com l'increment al nombre de tropes desplegades així com la participació de la Cort Penal Internacional eren insuficients i inadequades per fer front a una situació com la de RD Congo, donada la magnitud de l'impacte de la violència sexual.

Quadre 8.2. Com fer més efectiva la formació de gènere en el personal de seguretat

Les Nacions Unides han dut a terme un procés de reflexió sobre com millorar la formació en matèria de gènere que s'ofereix al personal de seguretat, especialment aquell que participa en les missions de manteniment de la pau. Aquest procés ha portat a l'adopció de deu conclusions que permetrien una formació més adequada i més efectiva:

- 1- Abordar els rols tradicionals masculins i les normes socials per als homes en el transcurs de la formació, ja que la presència masculina en aquest sector professional és majoritària.
- 2- Contractar homes com a formadors.
- 3- Prioritzar la formació d'alts càrrecs i oficials.
- 4- Integrar la formació en matèria de gènere en els processos de formació ordinaris.
- 5- La formació ha de formar part d'una estratègia per incorporar la perspectiva de gènere de manera transversal.
- 6- Dissenyar un pla d'acció o una política institucional que inclogui la formació en matèria de gènere.
- 7- Dur a terme formació en aquesta matèria amb anterioritat al desplegament del personal de manteniment de la pau en el terreny.
- 8- Fomentar la col·laboració entre les organitzacions de la societat civil i les institucions de l'àrea de seguretat.
- 9- Garantir la utilització d'un llenguatge no sexista.
- 10- Dur a terme avaluacions mitjançant l'ús d'indicadors

Côte d'Ivoire

Un altre dels escenaris en els quals s'han produït denúncies durant el trimestre sobre la utilització de la violència sexual de manera sistemàtica i generalitzada per part dels actors protagonistes del conflicte armat ha estat Côte d'Ivoire. Diverses organitzacions de drets humans (HRW, AI i altres ONG locals), així com el mateix Secretari General de l'ONU van efectuar denúncies sobre això, assenyalant que **malgrat que el major impacte de la violència sexual va tenir lloc entre 2002 i 2004, en els últims mesos aquesta situació persisteix**, afectant de manera especial les nenes.

Els informes presentats per les ONG internacionals de drets humans documenten la utilització de la violència contra menors, ancianes i dones embarassades, i denuncien la impunitat en la qual queden aquests crims que no només no són perseguits sinó que també són molt escassament denunciats. Tant les FFAA com els grups armats d'oposició han estat responsables d'aquests actes, documentats i investigats per diferents organitzacions de drets humans. No obstant això l'acord de pau assolit recentment no contempla cap mesura per perseguir els culpables d'aquesta violència sexual ni de reparació a les víctimes. Això no obstant, la Representant Especial del Secretari General de l'ONU per a la qüestió dels nens i els conflictes armats, Radhika Coomaraswamy, ha assenyalat que el Govern té intenció d'aprovar un pla nacional d'acció per posar fi a la violència sexual, que serà dissenyat i implementat amb el suport de les Nacions Unides.

Altres

A **Darfur** (Sudan), l'oficina de l'Alta Comissió de les Nacions Unides per als Drets Humans (ACNUDH) va denunciar que el **segrest de dones i menors i la violència exercida contra aquestes** en els atacs duts a terme al desembre de 2006 per les FFAA i les milícies que els donen suport a la regió de East Jebel Marra podrien constituir **crims de guerra que podrien ser jutjats a la CPI**. Centenars d'homes armats van atacar nou poblacions i van segrestar dones i menors en aquell moment. Les dones i les nenes van ser violades de manera sistemàtica i van ser obligades a treballar per a les milícies armades, a més de ser sotmeses a maltractaments. L'ACNUDH ha assenyalat que el Govern del Sudan té l'obligació de protegir a les dones i les menors davant de la violència sexual i ha recomanat que totes les persones implicades en els fets siguin conduïdes davant la justícia.

D'una altra banda, cal destacar la **condemna a tres alts comandaments militars acusats de crims de guerra** durant el transcurs del conflicte armat a Sierra Leone, entre d'altres de violència sexual. La condemna revesteix especial importància tenint en compte que més de la meitat de les dones del país van patir d'una o una altra manera la violència sexual en aquell període. Això no obstant, la Directora Executiva de UNIFEM ha destacat el fet que **milers de militars de baix rang que van cometre violacions i van ser responsables d'actes de violència sexual contra les dones han quedat en llibertat**, ja que el Tribunal Especial per a Sierra Leone només jutja els alts comandaments responsables d'aquests delictes i no els responsables de menor rang.

b) Violència contra les dones

A més d'aquells conflictes en els quals s'ha utilitzat la violència sexual com a arma de guerra, altres escenaris de conflicte armat també han estat objecte de denúncies per la utilització de la violència contra les dones o per l'impacte que els conflictes armats estaven tenint sobre aquestes. A l'**Iraq** el personal sanitari del país va denunciar que com a conseqüència dels atemptats i enfrontaments armats, així com de la imposició de tocs de queda s'està produint **un increment molt notable de les complicacions en el part**, i en dos de cada dotze parts o bé la mare o bé el nadó moren a falta d'atenció adequada. UNICEF ha denunciat l'**augment de la mortalitat materna** en els últims 15 anys en un 65%, i *Save the Children* ha assenyalat que mentre el 1990 la mortalitat dels menors de cinc anys era de 50 per cada 1.000 naixements vius, el 2005 aquesta xifra era de 125.

8.2. La construcció de pau des d'una perspectiva de gènere

En aquest apartat s'hi analitza la participació de les dones i dels homes en les diferents dimensions de la construcció de la pau, entre elles els processos de negociació.

a) Rehabilitació postbèl·lica

En els últims mesos s'han produït alguns **avenços en la situació de les dones a Sierra Leone, fonamentalment en l'àmbit legislatiu**. El **parlament sierraleonès va aprovar tres lleis l'objectiu de les quals és reduir la discriminació de gènere** soferta per les dones del país. Les lleis aprovades fan referència a la violència domèstica, als drets d'herència de les dones i a la protecció dels menors davant del matrimoni forçat. L'aprovació d'aquestes lleis permetrà la millora de la situació de les dones en termes formals.

En primer lloc cal destacar com un avanç important el **reconeixement del maltractament a les dones en l'àmbit domèstic**, ja que fins ara, les dones víctimes d'aquesta violència no tenien qualsevol possibilitat d'accés a la justícia. Les organitzacions de dones han posat de manifest,

això no obstant, la necessitat de donar suport a les que decideixin recórrer a la justícia per fer front de les situacions de violència, ja que la denúncia pública de la violència comporta una situació d'estigma a la majoria de les que duen a terme aquestes denúncies. Cal subratllar que la **legislació aprovada ha adoptat una àmplia definició de violència domèstica**, incloent-hi l'abús físic o sexual, econòmic, emocional, verbal o psicològic, així com l'assetjament, les conductes que danyen o posen en perill la seguretat, salut i benestar de la persona, o que ataquen la privacitat o la dignitat humana.

D'una altra banda, la importància de la **lleï sobre el dret a l'herència de les dones** és un pas fonamental per al apoderament econòmic de les sierraleoneses, un dels problemes fonamentals de les quals és el de la pobresa. La impossibilitat d'heretar condemnava moltes dones a la pobresa, en veure's privades de recursos, com la terra, en enviudar. Finalment, la **protecció dels menors davant del matrimoni forçat** exigeix el consentiment de les dues parts i una edat mínima de 18 anys.

L'aprovació d'aquestes lleis posa de manifest la importància d'aprofitar el procés de rehabilitació postbèl·lica d'un país no només per abordar les causes profundes que van portar a l'inici de la violència armada o la reconstrucció física d'un país, sinó també per fer front a les diferents situacions de discriminació generalment reforçades pel conflicte armat, entre elles les de gènere. El procés de transformació social que necessàriament acompanya la rehabilitació postbèl·lica es converteix en una oportunitat única en aquest sentit que no hauria de ser desaprofitada.

b) La perspectiva de gènere a les Nacions Unides

En el mes de setembre es va presentar el **Partenariat sobre Equitat de Gènere per al Desenvolupament i la Pau** creat de manera conjunta per **UNIFEM, la Comissió Europea i l'Organització Internacional del Treball (OIT)**, amb l'objectiu d'enfortir les accions en matèria d'equitat de gènere i dels drets humans de les dones en els processos de desenvolupament i de cooperació internacional finançats per la Comissió Europea.

El Partenariat sorgeix del reconeixement de que més d'una dècada després de l'adopció de la Plataforma d'Acció de Pequín i un quinquenni des de l'aprovació de la resolució 1325 sobre les Dones, la Pau i la Seguretat pel Consell de Seguretat de l'ONU, **no s'han assolit els compromisos** que es van adquirir en aquells moments, entre d'altres raons **per la falta de suport financer oficial i per la falta de consistència i continuïtat en la implementació d'aquests instruments**. D'una altra banda, el Partenariat constata que la feina a favor de l'equitat de gènere en matèria de cooperació pot ser un instrument que contribueixi a incrementar l'eficàcia de l'ajuda internacional al desenvolupament de manera notòria.

Amb l'objectiu que l'equitat de gènere es converteixi en una peça clau a l'agenda del desenvolupament, el Partenariat treballarà amb contraparts locals a 12 països duent a terme estudis per establir quines són les prioritats nacionals de cara a la consecució de l'equitat de gènere i l'apoderament de les dones a través de les estratègies nacionals de desenvolupament o les estratègies de reducció de la pobresa, entre d'altres instruments. A més, es duran a terme consultes nacionals amb tots aquells actors rellevants en l'àmbit de les polítiques públiques de gènere en cada país.

Quadre 8.3. El pla estratègic d'UNIFEM 2007-2011

Coincidint amb el final del seu mandat al capdavant d'UNIFEM, la Directora Executiva d'aquesta institució, Noeleen Heyzer, va presentar el pla estratègic per als pròxims quatre anys, apuntant com a principal repte la implementació dels compromisos adquirits els últims anys en matèria d'equitat de gènere i constatant el consens internacional relatiu a la importància d'aquesta equitat per a la consecució dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni. Heyzer ha destacat que la principal meta d'UNIFEM és aconseguir que els compromisos nacionals per avançar en l'apoderament de les dones són implementats tant en els Estats estables com en els fràgils i que seran cinc els principis que guiaran la feina de l'agència de les Nacions Unides:

- L'apropiació del procés de desenvolupament per cada país és fonamental per a la sostenibilitat dels projectes.
- L'equitat de gènere i l'apoderament de les dones són la responsabilitat de tot el sistema de les Nacions Unides i UNIFEM actuarà de catalitzador.
- Els programes tindran en compte la diversitat dels interessos, oportunitats i reptes als quals les dones han de fer front.
- La cooperació Sud-Sud és una eina eficaç de desenvolupament.
- L'enfortiment de les capacitats dels Estats per implementar la Convenció per a l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació Contra la Dona és un pilar fonamental a la feina d'UNIFEM.

A través d'aquest procés UNIFEM pretén aconseguir que la qualitat del suport que presta en el desenvolupament de polítiques nacionals d'equitat de gènere augmenti; que s'enforteixi la coordinació en les àrees d'equitat de gènere i apoderament de les dones en el procés de reforma de les Nacions Unides; increment en la rendició de comptes, en l'eficàcia i en l'eficiència.

c) La dimensió de gènere en els processos de pau

Mindanao

El deteriorament de la situació a la regió filipina de Mindanao, on l'escalada de la violència com a conseqüència d'una emboscada duta a terme pel grup armat d'oposició MILF en què van morir 14 soldats ha posat seriosament perill el procés de pau entre el MILF i el Govern, va portar a una coalició internacional de dones a fer una crida per a la represa de les converses de pau en el mes d'agost.

Després de l'inici de l'escalada de la violència, l'*International Women's Peace and Solidarity Mission to Basilan and Mindanao*, integrada per dones de diferents organitzacions de països de l'Àsia Pacífic i Europa (Nova Zelanda, Timor-Leste, Tailàndia, Sri Lanka, Japó i Regne Unit), així com a dones de la mateixa regió de Mindanao, va dur a terme una visita a l'illa de Basilan, epicentre d'aquesta escalada. En el comunicat emès després de la visita a la zona, les dones van fer una **crida al Govern i al MILF perquè reprenguessin les converses de pau i garantissin la participació de les dones en el procés de pau. A més, es demana que les personalitats polítiques de la zona uneixin els seus esforços per posar fi a la violència armada, i es demanda al poder judicial que actuï amb prudència pel que fa a les acusacions i detencions per no atemorir a la població amb acusacions infundades.**

Les organitzacions de dones de Mindanao han estat molt actives al llarg del procés de pau demandant al Govern un espai de participació, així com la incorporació de determinades qüestions a l'agenda de les negociacions. Cal destacar en l'any 2006 la celebració de la *Mindanao Women's Peace Summit*, en què 100 dones de diferents organitzacions van elaborar una sèrie de recomanacions dirigides al Govern i al MILF.

Kosovo

D'una altra banda, cal destacar la iniciativa conjunta que dones de Sèrbia i de Kosovo estan duent a terme per aconseguir una major participació en el procés de definició de l'estatus final de Kosovo. La Xarxa de Dones de Negre de Sèrbia i la Xarxa de Dones de Kosovo han creat la *Women's Peace Coalition (WPC)*, amb l'objectiu de treballar per la pau a la regió i la participació de les dones. La WPC treballa amb el propòsit de superar les divisions nacionals ètniques i religioses a la regió.

La regió dels Balcans compta amb un llarg historial d'activisme feminista a favor de la pau i de la superació de les divisions ètniques imposades pels conflictes armats que han transcorregut a la zona. Així doncs, aquest treball de les dones sèrbies i kosovars està íntimament relacionat amb la feina que dones sèrbies i bosnianes van desenvolupar amb anterioritat a Sèrbia. No obstant això, el fet que aquesta xarxa s'hagi creat amb posterioritat a l'aprovació de la resolució 1325 del Consell de Seguretat de l'ONU ha portat al fet que tant la coalició de dones sèrbies i kosovars, com la Xarxa de Dones de Kosovo centrin gran part de la feina a pressionar perquè

tant les autoritats locals com la comunitat internacional implementin aquesta resolució a Kosovo.

Quadre 8.4. La resolució 1325 a Kosovo

La implementació de la resolució 1325 constitueix una obligació per als Guberns i les Nacions Unides des de la seva aprovació l'any 2000. No obstant això, la realitat sobre el terreny presenta un panorama molt diferent. La majoria dels Guberns són reticents a la seva aplicació i des de les Nacions Unides i altres organitzacions internacionals no s'exerceix la suficient pressió ni tampoc no es compleix amb la part del compromís que correspon a aquestes institucions. El cas de Kosovo no és excepcional en aquest sentit. Malgrat que l'administració de Kosovo està en mans de les Nacions Unides, ja que es tracta d'un protectorat, i que per tant gaudeix d'una capacitat d'execució notable, els esforços per traslladar la resolució 1325 del paper a la realitat han estat pràcticament inexistents. Com a exemple, cap dona no ha participat en la negociació sobre l'estatut final de Kosovo.

En la declaració emesa després de la creació de la WPC, les dones sèrbies i kosovars que la integren assenyalen que un dels elements centrals del seu treball és la pressió per a la plena implementació de la resolució 1325 en el procés de negociació per a l'estatus final de Kosovo. Fonamentalment, la reclamació de la WPC se centra a aconseguir la participació de les dones en tot el procés de discussió i negociació sobre l'estatus final, i no únicament en espais específics de dones en els quals discutir una agenda de dones. Per a les dones de la WPC la decisió sobre aquest estatus final és una qüestió que afecta enormement a la seva situació com ciutadanes, i per tant la implementació de la resolució 1325 exigiria la presència de dones en aquest procés.

L'Escola de Cultura de Pau va ser creada el 1999 amb el propòsit d'organitzar diverses activitats acadèmiques i d'investigació relacionades amb la cultura de la pau, la prevenció i transformació de conflictes, el desarmament i la promoció dels drets humans.

L'Escola està finançada bàsicament pel Govern de Catalunya, a través del Departament per a Universitats, Investigació i Societat de la Informació, i de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament de la Secretaria de Cooperació Exterior. També rep suport d'altres departaments de la Generalitat, d'ajuntaments, fundacions i altres entitats. L'Escola és dirigida per Vicenç Fisas, que alhora és el titular de la Càtedra UNESCO sobre Pau i Drets Humans de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Les principals activitats que realitza l'Escola de Cultura de Pau són les següents:

Docència
La Diplomatura sobre Cultura de Pau (postgrau de 230 hores lectives i 70 places).
Les assignatures de lliure elecció "Cultura de pau i gestió de conflictes" i "Educar per a la pau i en els conflictes".
Programes
Iniciatives de sensibilització i d'intervenció en conflictes, per les quals es facilita el diàleg entre actors en conflicte.
Programa d'Educació per a la Pau . L'equip d'aquest programa pretén promoure i desenvolupar el coneixement, els valors i les capacitats de l'Educació per a la Pau.
Programa de Drets Humans , que pretén promoure la cultura dels drets humans a través de l'anàlisi, la promoció i la defensa dels drets humans a escala local i internacional.
Programa Desarmament , que actua com a servei tècnic per a les campanyes sobre control de les armes lleugeres que porten a terme diverses ONG i d'assessoria a organismes internacionals.
Programa de Conflictes y Construcció de Pau , que duu a terme un seguiment diari de la conjuntura internacional, especialment dels conflictes i de la situació dels drets humans a tots els països, dels moviments de persones desplaçades i refugiades, dels processos de pau en marxa, de les etapes de rehabilitació postbèlica i de les dinàmiques de desenvolupament a fi de realitzar informes anuals, trimestrals i setmanals.
Programa de Processos de Pau que duu a terme un seguiment i anàlisi dels diferents països amb processos de pau o negociacions formalitzades i d'aquells països amb negociacions en fase exploratòria. Dintre d'aquest programa s'inclou el projecte Colòmbia , dedicat a donar visibilitat a les iniciatives de pau per a aquest país.
Programa de Rehabilitació Postbèlica , des del qual es porta a terme un seguiment i anàlisi de l'ajuda internacional en termes de construcció de la pau en contextos bèl·lics i postbèl·lics.